

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ТА ІННОВАЦІЇ

Конспект лекцій
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
денної та заочної форми здобуття освіти
за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»

Електронний ресурс

Рецензенти:

В. І. Чобіток – професор, доктор економічних наук, професор кафедри маркетингу та торговельного підприємництва Навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

М. В. Корінь – професор, доктор економічних наук, професор кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 11 від 25 червня 2025 року)*

Митні процедури та інновації : конспект лекцій для здобувачів вищої освіти
М 66 другого (магістерського) рівня денної та заочної форм здобуття освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля» [Електронний ресурс] / уклад. Г. В. Обруч. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 153 с.)

Конспект лекцій «Митні процедури та інновації» висвітлює ключові аспекти сучасного митного регулювання та впровадження новітніх технологій у митній сфері. Розглядаються принципи здійснення митних процедур, особливості митного оформлення різних видів товарів, а також порядок переміщення через митний кордон пасажирів, їх багажу та валютних цінностей.

Окрема увага приділяється митним процедурам при переміщенні товарів різними видами транспорту, класифікації митних режимів та вимогам до митного оформлення і декларування товарів. Завершальна частина матеріалу розкриває питання впровадження цифрових інновацій у сфері митного оформлення, зокрема сучасних технологій для оптимізації митних операцій.

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля».

УДК 339.543(477)(075.8)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025
© Обруч Г. В., уклад., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. Митні процедури та їх особливості	5
Тема 1. Законодавче регулювання митної політики	5
Тема 2. Митні процедури	41
Тема 3. Здійснення митних процедур щодо окремих видів товарів	54
Тема 4. Основи переміщення через митний кордон пасажирів, їх багажу та валютних цінностей	80
Тема 5. Митні процедури при переміщенні товарів різними видами транспорту	91
Розділ 2. Митні режими та їх особливості	100
Тема 6. Митні режими	100
Тема 7. Митне оформлення та декларування товарів	119
Тема 8. Цифрові інновації у сфері митного оформлення товарів	133
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	148

ВСТУП

Митна політика наразі відіграє ключову роль у забезпеченні реалізації зовнішньоекономічної діяльності, регулюванні товарообігу між країнами та захисті економічних інтересів держави. У сучасному світі глобалізація та цифровізація зумовлюють необхідність удосконалення митних процедур, що впливає на швидкість, точність та прозорість митного оформлення.

Одним із визначальних аспектів митного регулювання є законодавче забезпечення митної політики, а саме: визначення правових норм, правил митного контролю та механізмів тарифного регулювання, що створює основу для стабільної та ефективної роботи митних органів. Важливим фактором також є визначення країни походження товару, його кодування та застосування митних платежів, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємств на міжнародному ринку і визначає місце країни в системі міжнародних відносин.

Окрему увагу слід приділити митним режимам, що визначають умови переміщення товарів через митний кордон та можливості оптимізації фінансових витрат компаній. Процеси митного оформлення та декларування товарів залишаються ключовими етапами контролю, які забезпечують законність та безпеку міжнародних торгових операцій.

Однак, традиційні підходи до митного адміністрування зазнають значних змін завдяки впровадженню сучасних технологій та інноваційних рішень. Використання автоматизованих систем митного оформлення, блокчейну, штучного інтелекту та цифрових платформ сприяє спрощенню процедур, зменшенню витрат часу та ресурсів, а також підвищенню прозорості та довіри між бізнесом і митними органами.

У цьому конспекті розглядаються як основні принципи митного регулювання, так і сучасні тенденції розвитку митної справи. Аналізується значення інновацій у митних процедурах, перспективи їх впровадження та можливості удосконалення існуючих механізмів.

Цей навчальний матеріал покликаний стати основою для вдосконалення професійної компетентності студентів у сфері підприємництва та торгівлі і розширення знань тих, хто цікавиться питаннями міжнародної торгівлі та новітніх технологій у митній сфері.

Розділ 1. Митні процедури та їх особливості

Тема 1. Законодавче регулювання митної політики

- 1.1. Поняття та особливості митної політики України
- 1.2. Ключові інституції у сфері регулювання митної політики
- 1.3. Тарифне та нетарифне регулювання в митній політиці
- 1.4. Митні платежі
- 1.5. Митний кодекс України: структура та основні положення

1.1. Поняття та особливості митної політики України

Для сучасного етапу розвитку як світової, так і національної економіки характерно нарощення обсягів торгівлі товарами та послугами і в перспективі розбудова єдиного торговельно-економічного простору. Зважаючи на особливості геополітичного положення української держави, а саме її географічне розташування, транспортно-логістичний, промисловий, науково-дослідний та торговельний потенціал, Україна має гарні шанси для інтеграції у світовий торговельно-економічний простір на правах повноцінного партнера. Однак, варто враховувати, що нині кожна держава намагається контролювати процеси переміщення товарів через свої кордони і захистити національного товаровиробника, і Україна не стала виключенням. Здійснення такого контролю передбачає наявність певного механізму його здійснення, що включає об'єкти та суб'єкти регулювання та правові норми, що регулюють відносини в цій сфері. Суб'єктом у даному разі виступають відповідні інститути держави, об'єктом – правові відносини, що виникають у зв'язку з переміщенням через митний кордон товарів та валютних цінностей, а регулювання здійснюється на основі нормативно-правових актів. Цей механізм, що включає вище перелічені компоненти, отримав у вітчизняній правовій науці назву «митна політика».

Безумовно кожна держава, в тому числі і Україна, має право самостійно визначати власну митну політику, створювати свою митну систему та здійснювати митне регулювання, але тут слід враховувати, що митна справа має декілька основних функцій, серед яких є фіскальна та регулятивна, і якщо перша з них має суто внутрішню ціль – наповнення державного бюджету, то безпосереднім об'єктом регулятивної функції завжди є саме зовнішні економічні відносини, багато з яких регулюється певними міжнародно-правовими актами. Цей аспект висуває потребу якимось чином співвідносити внутрішні та зовнішні інтереси держави з її міжнародно-правовими зобов'язаннями та вимогами міжнародно-правових актів та звичаїв. Виконання цього завдання вимагає наявності комплексного підходу до регулювання відповідної групи суспільних відносин з урахуванням інтересів багатьох суб'єктів, що є характерним саме для такого соціального явища, як державна політика, одним із різновидів якої і виступає митна політика.

Законодавство України з питань митної справи складається з Конституції України, Митного Кодексу України, інших законів України, що регулюють

питання митної політики, з міжнародних договорів України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання Митного Кодексу України та інших законодавчих актів (рис. 1.1). Саме статтею 5 вказаного кодексу і визначено безпосередньо поняття державної митної політики як системи принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. При цьому підкреслено, що державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики.

Рис. 1.1. Система митного законодавства в Україні

Поряд з Митним Кодексом України, який визначає ключові поняття та основи митної справи, особливості митних режимів та переміщення товарів через митний кордон країни і ряд інших важливих у цій сфері питань, слід вказати і на інший ключовий Закон України «Про Митний тариф України», який містить перелік ставок загальнодержавного податку – ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів.

Статтею 7 Митного Кодексу України зазначено, що ключовими складовими державної митної справи є (рис. 1.2):

- 1) встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення;
- 2) застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 3) справляння митних платежів;
- 4) ведення митної статистики;
- 5) обмін митною інформацією;

6) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

7) здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України;

8) запобігання та протидія контрабанді;

9) боротьба з порушеннями митних правил;

10) організація і забезпечення діяльності митних органів.

Митна справа здійснюється з дотриманням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загальновизнаних у світі норм і стандартів. Значна увага зараз приділяється гармонізації митного законодавства України до права ЄС.

Рис. 1.2. Ключові елементи митної справи

Починаючи з 2008 року, з приєднання до Світової Організації Торгівлі (СОТ), офіційного укладання з Євросоюзом угоди про асоціацію (27.06.2014 р.), відбувся перший етап європейської економічної інтеграції – створення зони вільної торгівлі, в межах якої передбачено зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також вище вказана угода спрямована на приведення українських правил та регламентів, що стосуються бізнесу, у відповідність правилам та регламентам ЄС з метою забезпечення вільного руху товарів і послуг між двома сторонами та взаємного недискримінаційного ставлення до компаній, товарів і послуг на території України та ЄС. Угода про зону вільної торгівлі України з Європейським Союзом набула чинності з 1 січня 2016 р.

Створення Зони вільної торгівлі полягає у такому:

- скасуванні Україною та ЄС ввізних мит на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного;
- запровадженні правил визначення походження товарів, які є одним із

елементів застосування торговельних преференцій;

- приведенні Україною своїх технічних регламентів, процедур, санітарних та фітосанітарних заходів та заходів щодо безпеки харчових продуктів у відповідність з європейськими, завдяки чому українські промислові товари, сільськогосподарська та харчова продукція не потребуватимуть додаткової сертифікації в ЄС;

- встановленні сторонами найбільш сприятливих умов доступу до своїх ринків послуг;

- запровадженні Україною правил ЄС у сфері державних закупівель, що дозволить поступово відкрити для України ринок державних закупівель ЄС;

- спрощенні митних процедур та попередженні шахрайства, контрабанди, інших правопорушень у сфері транскордонного переміщення вантажів;

- посиленні Україною захисту прав інтелектуальної власності.

Таким чином, формування сучасної митної політики України враховує стан її економіки, геополітичне становище, що пояснюється проходженням через Україну великих міжнародних транспортних артерій. Будь-які спроби ускладнити пересування товарів по цих транспортних коридорах можуть призвести до важких наслідків для економіки. В той же час простежується тенденція до протекціонізму і захисту інтересів національного товаровиробника.

1.2. Ключові інституції у сфері регулювання митної політики

Україна, як суверенна держава, самостійно створює власну митну систему і здійснює митну справу, яка є складовою частиною зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України. Існування та функціонування трьох гілок влади відображається і на правовому регулюванні митної справи в Україні. Верховна Рада України як законодавчий орган приймає закони, спрямовані на регулювання відносин у сфері митної справи. Безпосередню реалізацію зазначених відносин забезпечують органи виконавчої влади – у цьому випадку органи доходів і зборів України. Досить широке коло повноважень щодо безпосереднього формування та реалізації митної політики має Кабінет Міністрів України. Відповідно до ст. 116 Конституції України, Уряд держави забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність держави, здійснення її внутрішньої та зовнішньої політики. І безпосередньо в п. 8 даної статті відзначено зобов'язання Уряду до активних дій, спрямованих на організацію і забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та митної справи – одного з інструментів реалізації митної політики.

Також слід виокремити і роль Міністерства фінансів України щодо державної митної політики. Відповідно до п. 3 Положення «Про Міністерство фінансів України» дана інституція забезпечує серед іншого формування та реалізацію єдиної державної митної політики, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства, а також здійснює нормативно-правове регулювання у цій сфері. Відповідно до Бюджетної декларації на 2025-2027 роки, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 р. № 751, основним завданням митної

політики на середньостроковий період є побудова передбачуваної та прогнозованої митної системи на основі практики ЄС, яка стимулює підвищення якості провадження зовнішньоекономічної діяльності в Україні, забезпечує баланс безпекової функції митниці та партнерських відносин з бізнесом, інтеграцію українських підприємств у міжнародні ланцюги постачання товарів. Протягом 2025-2027 років заплановано впровадження заходів щодо реформування митної політики та митного адміністрування, передбачені Національною стратегією доходів до 2030 року, зокрема щодо:

- 1) гармонізації митного законодавства України із законодавством ЄС;
- 2) посилення антикорупційних заходів та підвищення довіри до митних органів;
- 3) підтримки та співпраці з бізнесом;
- 4) розвитку міжнародного митного співробітництва;
- 5) інституційного розвитку митних органів;
- 6) розвитку ІТ та забезпечення технічними засобами митного контролю.

Центральним органом виконавчої влади, який відповідає за переміщення будь-яких товарів, чи то комерційні партії товарів, чи то транспортні засоби, чи то речі особистого користування через митний кордон є Державна митна служба України. Діяльність останньої спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів (рис. 1.3). У своїй діяльності вона керується Конституцією та законами України, актами Президента України та постановами ВРУ, актами КМУ та іншими актами законодавства. Державна митна служба України спрямовує, координує та контролює діяльність митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій щодо виконання законодавства України з питань митної справи, у межах своїх повноважень видає накази, організовує та контролює їх виконання. Перелік структурних підрозділів даного органу подано деталізовано на рис. 1.4.

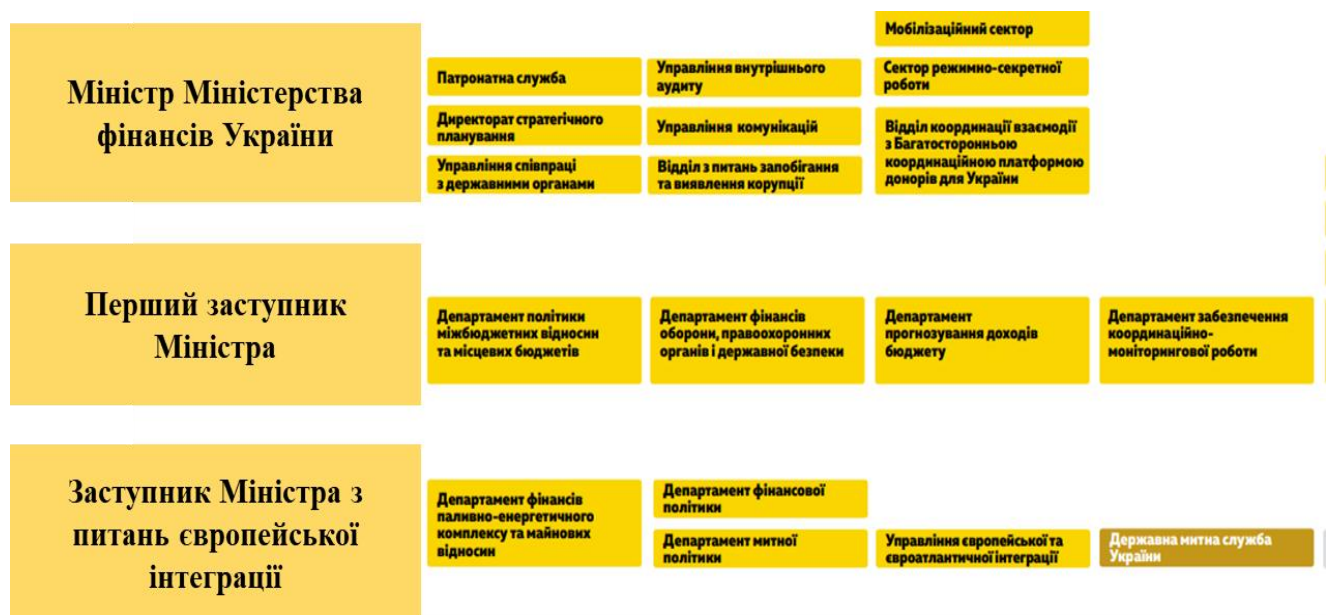

Рис. 1.3. Місце Державної митної служби України в структурі Міністерства фінансів України

Рис. 1.4. Перелік підрозділів Державної митної служби України

Основними завданнями Державної митної служби України є реалізація та внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення реалізації державної митної політики, зокрема забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів України і створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, збереження належного балансу між митним контролем і спрощенням законної торгівлі, забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил.

Голова Державної митної служби України має заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства. Заступники Голови виконують повноваження відповідно до затвердженого Головою розподілу обов'язків.

Митниці можуть розташовуватися на державному кордоні України, у спеціальних митних зонах та на їх територіях. Митні пости створюють за необхідності у населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, портах та в зонах діяльності регіональних митниць.

Для підтримки роботи митної системи можуть створюватися спеціалізовані організації, наприклад митні лабораторії, кінологічні служби тощо. Структуру Державної митної служби України подано на рис. 1.5.

В аспекті забезпечення реалізації державної політики дана інституція у 2023 році виявила 11935 порушень митних правил, а вартість предметів правопорушень склала близько 8,9 млрд грн. До державного бюджету України було перераховано 459,7 млрд грн митних та інших платежів Товарообіг склав 99,4 млрд дол., зокрема було імпортовано до України товарів на суму 63,5 млрд дол., а експортовано – близько 36,0 млрд дол. (рис. 1.6).

Рис. 1.5. Структура Державної митної служби України

Рис. 1.6. Ключові елементи звітності Держмитслужби за 2023 р.

Відповідно до ст. 9 Митного кодексу України, що було прийнято у 1991 р., і Постанови Кабінету Міністрів України від 8 липня 1994 р. № 4659 були створені територіальні митні управління:

- 1) Дніпровське, що об'єднувало митні установи Запорізької, Дніпропетровської та Кіровоградської областей);
- 2) Західне (Волинська, Львівська, Рівненська та Тернопільська області);
- 3) Карпатське (Закарпатська, Івано-Франківська та Чернівецька області);
- 4) Кримське (Республіка Крим);
- 5) Південне (Миколаївська, Одеська й Херсонська області);
- 6) Південно-Східне (Донецька та Луганська області);

7) Східне (Сумська й Харківська області);

8) Центральне (Вінницька, Житомирська, Київська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська й Чернігівська області та м. Київ).

Також, було встановлено, що територіальні митні управління здійснюють безпосереднє керівництво митними установами, розташованими на відповідній території, є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку. Відповідно до Типового Положення «Про Територіальне митне управління ДМК України», затвердженого у вересні 1994 р., Територіальне митне управління здійснює комплексний контроль за дотриманням законодавства про митну справу і, у межах своєї компетенції, на території закріпленого за ним регіону забезпечує керівництво та координацію діяльності митниць, митних постів та інших митних установ.

Наказом Державної митної служби України від 20.12.1996 р. № 56412 було ліквідовано територіальні митні управління та створено регіональні митниці, які, окрім безпосередніх функцій митниці, мали забезпечувати контроль та координацію діяльності підпорядкованих митниць. Однак, у 2006 році регіональні митниці були знову створені, однак їхня кількість була меншою (Центральна, Західна, Східна, Кримська, Південна), і, фактично, реальних повноважень щодо контролю підпорядкованих митниць вони не мали, а в 2008 році регіональні митниці знову було ліквідовано. У 2010 році кількість митниць було скорочено з 46 до 27, а структуру митної системи приведено у відповідність до адміністративно-територіального устрою України (по одній митниці в кожній області, окремі митниці в АР Крим, містах Києві та Севастополі). Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 895 «Деякі питання територіальних органів Державної митної служби» передбачено реорганізацію даних структур.

Наказом Державної митної служби України від 29.10.2020 р. № 489 «Про затвердження положень про територіальні органи Держмитслужби» затверджено положення низки територіальних органів як відокремлених підрозділів Державної митної служби України, серед яких: Вінницька, Волинська, Дніпровська, Донецька, Енергетична, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Координаційно-моніторингова, Кропивницька, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, митниці в Херсонській області, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька та Чернігівська.

Так, в Положенні про Харківську митницю визначено, що:

1. Харківська митниця (далі – Митниця) є митним органом, який у зоні своєї діяльності безпосередньо здійснює митну справу, забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи, а також реалізацію делегованих повноважень Державної митної служби України (далі - Держмитслужба) як її відокремлений підрозділ.

Зоною діяльності Митниці є територія Харківської області, Україна.

2. Митниця, як митний орган, у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, Митним кодексом України, міжнародними договорами,

згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актами Президента України, постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, Положенням про Державну митну службу України, іншими актами Кабінету Міністрів України, а також наказами Міністерства фінансів України, цим Положенням та наказами Держмитслужби, дорученнями Голови Держмитслужби, його першого заступника та заступників, виданими у встановленому законом порядку.

3. Основними завданнями Митниці є:

1) забезпечення в межах повноважень реалізації державної митної політики та державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил;

2) здійснення в межах повноважень контролю за порядком та умовами переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, організація та забезпечення здійснення інших заходів, спрямованих на реалізацію державної митної політики, що становлять митну справу.

1.3. Тарифне та нетарифне регулювання в митній політиці

Митне регулювання зовнішньоекономічних відносин передбачає використання тарифних і нетарифних інструментів впливу на міжнародну економічну діяльність (рис. 1.7). Тарифні (або митно-тарифні) методи є основою митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Виняткова роль митних тарифів визначила доцільність їхнього особливого розгляду, поза зв'язком з іншими методами економічного регулювання. Тарифне регулювання спрямоване переважно на захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, у тому числі недобросовісної. У системі тарифного регулювання вирішальну роль відіграють ввізні мита.

Нетарифні методи мають здебільшого адміністративний характер і охоплюють державні правила, нормативи, заборони, за допомогою яких держава безпосередньо впливає на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, регламентує різні сторони їхнього функціонування в інтересах суспільства. Ці методи в більшості випадків суперечать природі ринкових відносин і тому сфера їхнього застосування поступово звужується. Однак найсуттєвіший захід адміністративного впливу – контроль, у тому числі й митний, зберігає свою актуальність та значення і тепер.

Використання обох груп митних інструментів має правове забезпечення, покликане створити сприятливий правовий клімат для реалізації економічних інтересів суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічних відносин. Правові норми, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність, формують

певний комплекс міжнародно-правових і національно-правових норм.

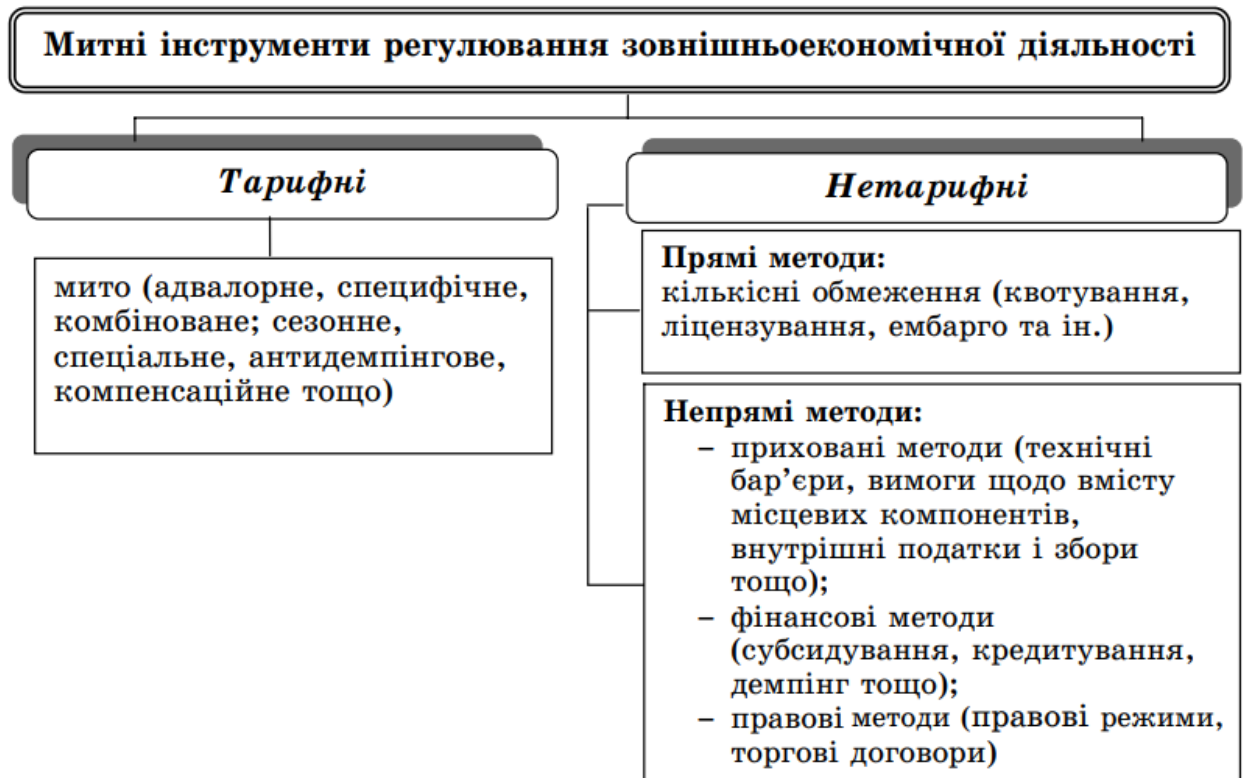

Рис. 1.7. Інструменти митного регулювання зовнішньоекономічних відносин в Україні

Отже, найважливішим інструментом митного регулювання експортно-імпортних операцій є митний тариф – економічний інструмент державного регулювання зовнішньої торгівлі, що охоплює всю її товарну номенклатуру. Митний тариф може ефективно регулювати імпорт та експорт, і тому за своєю структурою поділяється на імпортний та експортний митний тариф.

Мито є найдавнішим інструментом торговельної політики. Це податок, який держава накладає на товар, якщо він перетинає державний кордон або кордон митної зони. Цей податок, як одне із найстаріших джерел доходів держави, забезпечував довгий час винятково фіскальну функцію. Однак з огляду на розвиток митної справи мито стало потужним інструментом регулювання економіки, зокрема зовнішньої торгівлі.

Нарахування мита штучно підвищує ціну товарів при переміщенні їх через митний кордон, що впливає на попит та пропозицію.

Серед основних функцій мита сьогодні є:

- формування доходів держави;
- коригування рівноваги платіжного балансу;
- захист вітчизняних товаровиробників;
- захист вітчизняних робочих місць;
- перерозподіл доходів;
- підтримання національної економічної безпеки.

Мито поділяють за різними критеріями: напрямом товарних потоків,

способом стягнення, характером, походженням тощо.

Главою 42 «Мито» Митного кодексу України надано визначення даного поняття як загальнодержавного податку, встановленого Податковим кодексом України та Митним Кодексом України, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Визначено і види мита, які застосовуються в Україні: ввізне; вивізне; сезонне; особливі види: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпорتنний збір.

Зокрема ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України.

У свою чергу, вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України. На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

Слід більш детально розглянути і особливі види мита, про які було сказано вище. Спеціальне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»:

1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Додатковий імпорتنний збір встановлюється законом відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року (ГАТТ-1994) та Домовленості про положення ГАТТ-1994 щодо платіжного балансу у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів.

Розміри ставок та види мита в Україні встановлюються відповідно до Митного тарифу України, визначеного Законом України «Про Митний тариф

України», прийнятим 19.10.2022 р., і міжнародними договорами.

Нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності дають змогу захистити національний ринок, національного виробника, а також виконати певні міжнародні зобов'язання України. Нетарифне регулювання полягає у встановленні державою кількісних обмежень, технічних бар'єрів та застосуванні інших методів фінансового і правового характеру для регулювання міжнародних економічних відносин (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація інструментів зовнішньоторговельної політики

Методи		Інструменти торговельної політики	Сфера регулювання	
Митні		Мито Митна квота	Експорт Експорт	Імпорт Імпорт
Нетарифні (немитні)	Кількісні	Ембарго Квотування Ліцензування “Добровільні” обмеження	Експорт Експорт Експорт Експорт	Імпорт Імпорт Імпорт
	Фінансові	Субсидії Кредитування Демпінг	Експорт Експорт Експорт	Імпорт
	Прихованого протекціонізму	Державні закупівлі Вимоги щодо вмісту місцевих компонентів Технічні бар'єри Внутрішні податки та збори		Імпорт Імпорт Імпорт Імпорт

Зокрема кількісні обмеження – адміністративна форма нетарифного державного регулювання торговельного обороту, яка визначає товари, дозволені до експорту або імпорту. Ці обмеження застосовують за рішенням уряду однієї країни або на підставі міжнародних угод, які координують торгівлю певними групами товарів. Такі заходи є прямими методами регулювання зовнішньоекономічної діяльності. До кількісних обмежень належать: квотування, ліцензування, які є обмеженнями на певний термін кількості, обсягу або вартості товарів і полягають в отриманні відповідного документа (ліцензії); ембарго (ембарго (повне або часткове) – заборона чи обмеження експорту товарів до держав, визначених міжнародними організаціями, членом яких є Україна, або до держав, щодо яких проводиться відповідна національна політика) та інші.

При цьому квотування – це метод регулювання експортно-імпортних операцій шляхом встановлення на визначений період кількісних обмежень обсягів вивозу або ввозу товарів у натуральному чи вартісному вираженні. Здійснюється квотування шляхом обмеження загальної кількості та/або сумарної митної вартості товарів, яка може бути ввезена (вивезена) за певний період. Безпосередньо під квотою розуміють граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території (імпортувати на територію) певної держави протягом встановленого строку та який визначається у натуральних чи

вартісних одиницях. Законодавчо закріплені такі види квот як глобальні, групові, індивідуальні, експортні, імпорتنі, спеціальні:

- квоти (контингенти) глобальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) без зазначення конкретних країн (груп країн), куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

- квоти (контингенти) групові – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

- квота експортна (імпортна) – граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України (імпортувати на територію України) протягом встановленого строку та який визначається у натуральних чи вартісних одиницях;

- квоти (контингенти) індивідуальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням конкретної країни, куди товар (товари) може експортуватись або з якої він (вони) може імпортуватись;

- квоти спеціальні – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру.

У свою чергу, ліцензування зовнішньоекономічних операцій визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання дозволу на здійснення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності експорту (імпорту) товарів.

В Україні діють наступні види ліцензій:

- 1) ліцензія спеціальна – належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом установленого строку певного товару (товарів), який є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів;

- 2) ліцензія відкрита (індивідуальна) – дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом певного періоду часу (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу;

- 3) ліцензія генеральна – відкритий дозвіл на експортні (імпорتنі) операції по певному товару (товарах) та/або з певною країною (групою країн) протягом періоду дії режиму ліцензування по цьому товару (товарах);

- 4) ліцензія експортна (імпортна) – належним чином оформлене право на експорт (імпорт) протягом встановленого строку певних товарів або валютних коштів з метою інвестицій та кредитування;

- 5) ліцензія разова (індивідуальна) – разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на період не менший, ніж той, що є необхідним для здійснення експортної (імпоротної) операції.

Перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає квотуванню і ліцензуванню встановлюється постановами Кабінету Міністрів України наприкінці року. Зокрема 27 грудня 2023 р. було затверджено відповідний перелік на 2024 р. У свою чергу, проектом постанови пропонується затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2025

рік, зокрема, запроваджується:

ліцензування та квотування експорту солі, придатної для споживання людьми, палива рідкого (мазуту), золота, срібла, брухту дорогоцінних металів, згідно з додатком 1 до проєкту постанови;

ліцензування експорту, імпорту контрольованих речовин (озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів), товарів та обладнання, що можуть містити контрольовані речовини (озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази), згідно з додатками 2 і 3 до проєкту постанови;

ліцензування експорту пшениці і суміші пшениці та жита (меслину), ячменю, овесу, кукурудзи, соєвих бобів, насіння ріпаку або кользи, насіння соняшнику, олії соєвої та її фракцій, олії соняшnikової, сафлорової або бавовняної та їх фракцій, олії ріпакової, або гірчичної, та їх фракцій, згідно з додатком 4 до проєкту постанови;

ліцензування та квотування експорту з України до держав-членів ЄС цукру, м'яса свійської птиці (курей, качок, гусей, цесарок) та м'яса індиків, згідно з додатком 5 до проєкту постанови.

Демпінг – це ввезення на митну територію країни імпорту товару за ціною, нижчою від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, яке заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару. Демпінг може здійснюватися як за рахунок ресурсів окремих фірм, що прагнуть опанувати зовнішній ринок своєї продукції, так і за рахунок державних субсидій експортерам.

В комерційній практиці демпінг може набувати однієї з наступних форм:

– спорадчий демпінг – епізодичний продаж надлишкових запасів товару на зовнішній ринок за заниженими цінами. Відбувається тоді, коли внутрішній обсяг виробництва товару перевищує ємність внутрішнього ринку і перед компанією постає дилема – або взагалі не використовувати частину виробничих потужностей і не виробляти товар, або виробити товар і продати за більш низьку, ніж внутрішня, ціну на зовнішній ринок;

– навмисний демпінг – тимчасове навмисне зниження експортних цін з метою витіснення конкурентів з ринку і наступного встановлення монопольних цін. На практиці це може означати експорт товару за цінами нижче цін свого внутрішнього ринку або навіть нижче витрат виробництва; – постійний демпінг – постійний експорт товарів за цінами нижче справедливої;

– зворотній демпінг – завищення цін на експорт порівняно з цінами продажу тих же товарів на внутрішньому ринку. Зустрічається вкрай рідко, зазвичай в результаті непередбачених різких коливань курсів валют;

– взаємний демпінг – зустрічна торгівля двох країн одним і тим самим товаром за заниженими цінами. Зустрічається також рідко в умовах високої монополізації внутрішнього ринку певного товару в кожній з країн.

Незважаючи на те, що демпінг приносить країні-імпортеру певну вигоду за рахунок поліпшення умов торгівлі, уряди країн вважають усі види демпінгу іноземних виробників формами несумлінної конкуренції. Тому він заборонений як міжнародними правилами СОТ, так і національним законодавством ряду країн. Якщо факт демпінгу доведено, то країна має право вводити торгові

обмеження у вигляді антидемпінгових мит.

Антидемпінгові мита – це мита, які застосовуються в рамках антидемпінгових заходів на тимчасових засадах і з дотриманням відповідних правил та процедур, і які спрямовані на усунення економічних наслідків демпінгу. Відповідні заходи визначені Законом України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту».

Субсидія – це вклад, дотація уряду чи державної установи, передача коштів, прямі переводи, фінансові пільги, податкові пільги і інші форми підтримання доходів і цін. У міжнародній практиці найчастіше вона розглядається як фінансовий внесок, що наданий на територію члена СОТ урядом або будь-яким державним органом.

Основні види субсидій подано в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація основних видів субсидій та їх характеристика

Вид субсидій	Характеристика
З погляду механізмів здійснення підтримки	
Прямі субсидії	Безпосередні виплати експортеру або виробнику, обумовлені фактом здійснення експортної операції або виробництва товару. Дорівнюють різниці витрат експортера або виробника і отриманого ними доходу
Непрямі субсидії	Форма прихованого дотування експортерів або виробників за рахунок надання їм пільгового кредитування, податкових вилучень та пільг, повернення попередньо оплачених мит, пільгового страхування тощо. Ці субсидії можуть стосуватись як експортних так і імпорتنих товарів
Перехресні субсидії	Дотування однієї галузі або сектору економіки за рахунок іншої галузі або сектору за допомогою заходів державного регулювання. Часто це здійснюється шляхом перерозподілу коштів між галузями через механізм цін
З погляду утримувачів субсидій	
Внутрішні субсидії	Різні форми субсидування продуцентів товарів, конкуруючих з імпортом. Це найбільш замасковане субсидування
Експортні субсидії	Бюджетні виплати національним експортерам, що дозволяє продавати товар іноземним покупцям за ціною, нижчою, ніж на внутрішньому ринку, і збільшувати тим самим експорт
З погляду об'єкта субсидування	
Субсидування затрат	Дотування використовуваних матеріалів, затрат на зарплату, проведення досліджень, створення та використання інфраструктури
Субсидування товару (продукту)	Прямі чи непрямі субсидії, які надаються залежно від обсягу виробництва чи експорту
Субсидування споживання	Субсидування використання відходів або місцевої сировини та компонентів
Субсидування перебудови структурного виробництва	Субсидії на скорочення площ під тією чи іншою сільськогосподарською культурою
Субсидування окремих регіонів	Субсидії найбільш економічно відсталим в економічному та соціальному відношенні регіонам

Найбільше впливають на розвиток міжнародної торгівлі експортні субсидії. Так, у Законі України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» субсидію визначено як фінансову або іншу підтримку державними органами виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту, споживання подібного товару, в результаті якої суб'єкт господарсько-правових відносин країни експорту одержує пільги (прибутки). При цьому визначено такі її види як легітимна (субсидія, що не дає підстав для застосування компенсаційних заходів) і нелегітимна (субсидія, що дає підстави для застосування компенсаційних заходів).

Вище зазначеним законом визначено, що експортні субсидії можуть надаватися у таких формах:

1. Надання державним органом прямих субсидій підприємству або галузі промисловості залежно від результативності експортної операції.

2. Запровадження програм, які передбачають утримання валюти або інші аналогічні заходи, що забезпечують виплату премії у разі здійснення експортних операцій.

3. Встановлення державою пільгових (за ставками, базою обчислення, механізмом справляння тощо), порівняно з перевезеннями на національному ринку, транспортних або фрахових тарифів для експортних відвантажень.

4. Безпосереднє або опосередковане постачання державним органом, у межах здійснюваних ним програм, імпортованих або національних товарів (послуг) для використання у виробництві товарів на експорт на умовах, більш сприятливих порівняно з умовами постачання подібних або безпосередньо конкуруючих товарів (послуг) для виробництва товарів, призначених для споживання на національному ринку, якщо (коли йдеться про товари) такі умови вигідніші від комерційно доступних на світових ринках для їх експортерів.

5. Встановлення звільнень чи винятків щодо сплати або відстрочення сплати прямих податків, що сплачуються або повинні сплачуватися виробниками, експортерами чи імпортерами у разі здійснення експортної операції чи сплати внесків до фондів соціального страхування, що сплачуються або повинні сплачуватися виробниками, експортерами чи імпортерами у разі здійснення експортної операції.

Відстрочення податкових платежів може не вважатися експортною субсидією, зокрема у разі сплати відповідних відсотків за цими платежами.

6. Надання знижок при сплаті податків щодо їх ставок чи сум, що повинні сплачуватися, якщо такі знижки безпосередньо пов'язані з експортом або з результативністю експортної операції та якщо такі знижки перевищують відповідні знижки, що надаються стосовно прямих податків, якими оподатковується виробництво товару, призначеного для споживання на національному ринку, за умови, що розрахунки проводяться відповідно до бази оподаткування зазначеними прямими податками.

7. Встановлення, в разі виробництва та постачання товарів на експорт, звільнень чи винятків щодо сплати або повернення сплачених сум непрямих податків, які справляються у разі виробництва та постачання подібних товарів для продажу чи споживання на національному ринку.

8. Встановлення звільнень чи винятків щодо сплати або відстрочення сплати кумулятивних непрямих податків, які справляються на попередній стадії з майна (у тому числі з товарів) і послуг, використаних у виробництві товарів, що експортуються, на суми, які перевищують подібні суми у разі звільнення від сплати подібних кумулятивних непрямих податків, якими оподатковуються на попередній стадії майно (у тому числі товари) і послуги, використані у виробництві подібних товарів, у разі виробництва та постачання подібних товарів для продажу чи споживання на національному ринку.

1.4. Митні платежі

Загалом митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Поняття митної вартості є базовою категорією не лише в системі митного оподаткування, але й системі митного контролю та митного оформлення, оскільки саме на підставі митної вартості розраховуються такі платежі, як мито, митні збори, акцизний збір і податок на додану вартість.

Відомості про митну вартість товарів використовуються:

- 1) для нарахування митних платежів;
- 2) застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України;
- 3) ведення митної статистики;
- 4) розрахунку податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом або уповноваженою ним особою (далі декларант) залежно від виду митного режиму та заявляється під час декларування товарів поданням Декларації митної вартості.

Декларація митної вартості – заява, що містить відомості про митну вартість товарів і є документом, потрібним для цілей митного оформлення.

Декларація митної вартості подається в таких випадках:

а) якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються деякі витрати, не включені до ціни (вартість тари, пакування та робіт з пакування; вартість сировини, матеріалів, інструментів, конструкторських робіт, дизайну, оформлення; ліцензійні платежі; витрати на транспортування, навантаження, вивантаження, страхування);

б) якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати, зазначені вище;

в) якщо покупець і продавець пов'язані між собою.

В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи.

Якщо митна вартість партії товарів не перевищує 5000 євро, декларація митної вартості не подається.

У декларації митної вартості наводяться відомості:

- про метод визначення митної вартості товарів;
- числове значення митної вартості товарів і її складових;
- умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів;
- надані документи, що підтверджують зазначене.

Заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їхньої митної вартості та документи, що його підтверджують.

Одночасно з митною декларацією декларант подає митному органу документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення:

- 1) декларацію митної вартості та документи, що підтверджують числові значення складових митної вартості, на підставі яких проводився розрахунок митної вартості;
- 2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його заміняє, і додатки до нього за наявності;
- 3) рахунок-фактуру (інвойс) або рахунок-проформу (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу);
- 4) банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару (якщо рахунок сплачено);
- 5) за наявності інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару і містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- 6) транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені до вартості товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;
- 7) копію імпоротної ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;
- 8) страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування (якщо здійснювалося страхування).

Визначення митної вартості товарів, що ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за такими методами (рис. 1.8):

- 1) основний – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);
- 2) другорядні: за ціною договору щодо ідентичних товарів; ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів; на основі віднімання вартості; додавання вартості (обчислена вартість); резервний.

Основним методом визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод – за ціною договору (вартість операції).

Метод визначення митної вартості товарів за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно і достовірні та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка є обов'язковою при її обчисленні.

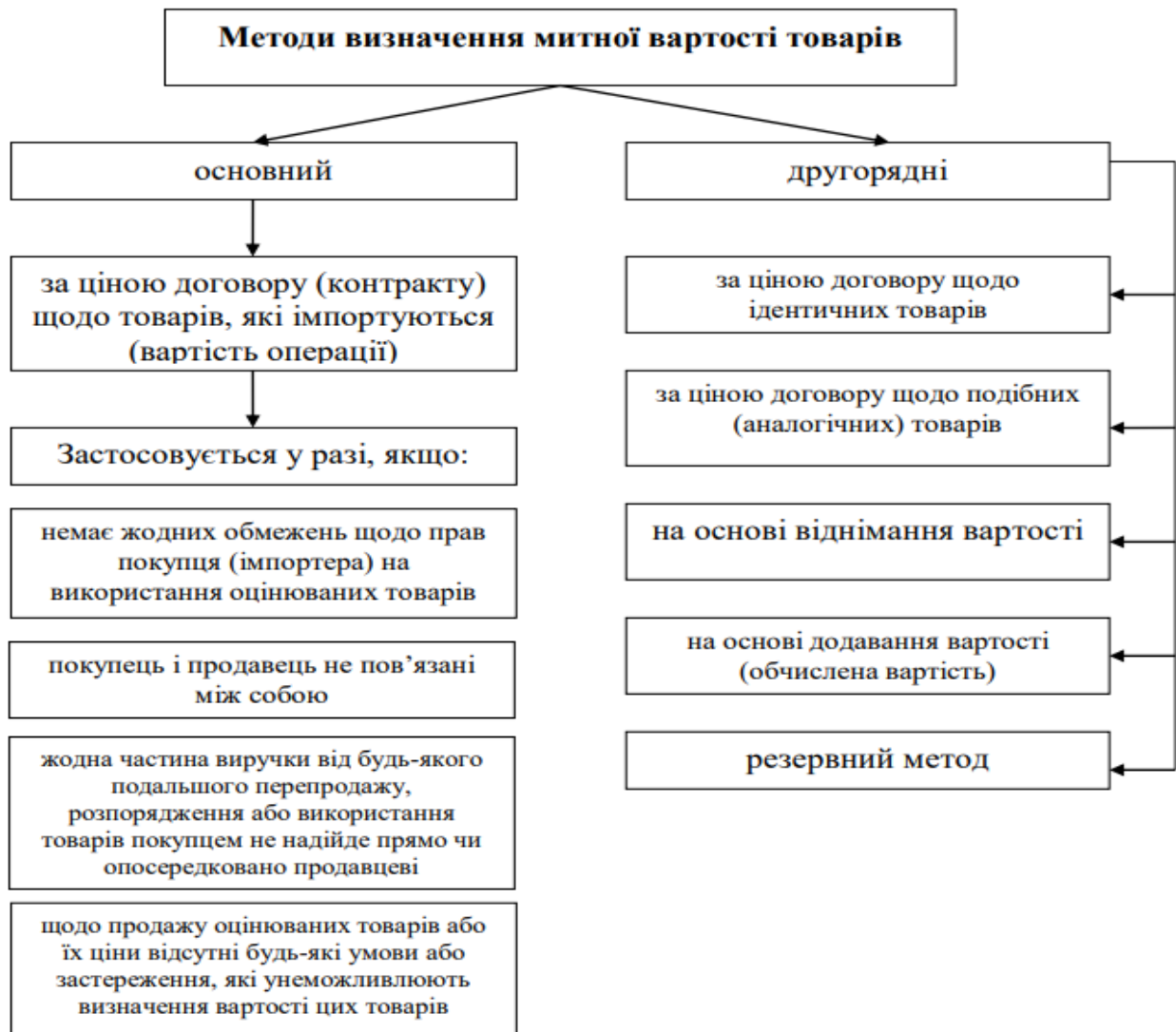

Рис. 1.8. Методи визначення митної вартості товарів

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати (складові митної вартості), якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

1) витрати, понесені покупцем: а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агенту за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів; б) вартість ящиків тари (контейнерів), в яку упаковано товар, або іншої упаковки, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами; в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних із пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижчезазначених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;

б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;

в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо);

г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

3) роялті та інші ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті. Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються прав на літературні та художні твори, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та інші об'єкти права інтелектуальної власності;

4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу товарів, що оцінюються, їх використання або розпорядження ними на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

6) витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

7) витрати на страхування цих товарів.

Митною вартістю товарів, що вивозяться (експортуються) за межі митної території України, є ціна товару, зазначена в рахунку-фактурі чи рахунку-проформі, яка підлягає сплаті за ці товари на момент перетинання митного кордону України. До митної вартості товарів також включаються фактичні витрати, якщо вони не були раніше до неї включені:

- на навантаження, вивантаження, перевантаження, транспортування і страхування до пункту перетинання митного кордону України;
- комісійні та брокерські винагороди;
- ліцензійні платежі за використання об'єктів права інтелектуальної власності, які покупець повинен здійснити як умову продажу (експорту) товарів.

Для визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість) за основу береться надана виробником товарів, що оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка повинна складатися із сум:

1) вартості матеріалів та витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загальновизнаними принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;

2) обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно

відображається при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;

3) загальних витрат при продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів

Митна вартість імпортованих товарів не визначається резервним методом на підставі:

- 1) ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;
- 2) системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;
- 3) ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;
- 4) вартості виробництва, іншої, ніж обчислена вартість, визначена для ідентичних або подібних (аналогічних) товарів;
- 5) ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;
- 6) мінімальної митної вартості;
- 7) довільної чи фіктивної вартості.

У базових умовах поставок визначено обов'язки продавця щодо забезпечення доставки вантажу за встановлену в контракті ціну в певну географічну точку, завантаження товару на транспортний засіб чи передання його транспортній організації. Базові умови визначають й інші обов'язки продавців і покупців, зокрема:

- 1) хто і за чий рахунок забезпечує транспортування товарів територіями країн продавця, покупця, транзитних країн, морськими та повітряними шляхами;
- 2) обов'язки продавців у частині пакування та маркування товарів;
- 3) обов'язки сторін щодо страхування вантажів і оформлення комерційних документів;
- 4) місце і час переходу від продавця до покупця ризиків втрати чи пошкодження товарів.

Нові правила Incoterms 2020 Передбачаються наступні зміни в нових базисних умовах поставки продукції:

1) вилучення терміну EXW (самовивіз) з правил Інкотермс. Це буде дуже важливою зміною, оскільки умови поставки EXW використовується компаніями в багатьох країнах тільки для внутрішньої торгівлі і практично не застосовується для міжнародної торгівлі. Крім того, базис поставки EXW в редакції Інкотермс 2010 року суперечить новим Митним кодексом Європейського Союзу, оскільки відповідальність експортера настає після експортного митного оформлення товару для вивозу;

2) вилучення терміну FAS (вільно уздовж борта судна). Умови поставки FAS (Free Alongside Ship) зараз використовується, коли товар доставляється продавцю в порт відправлення країни експортера і тому застосовується дуже рідко. При використанні базису поставки FCA товари також можуть доставлятися в порт (або док), як і при умовах поставки FAS, так як док є

частиною морського порту (терміналу). Фактично, умови поставки FAS використовується тільки для експорту в основному сипучих товарів (мінералів і зернових);

3) поділ терміну FCA (Франко перевізник) на дві умови поставки. Умова поставки FCA є найбільш часто використовуваним терміном Інкотермс (практично 40% міжнародних торгових контрактів укладається з цим правилом), оскільки він дуже гнучкий і універсальний. Основними перевагами базису FCA є застосування будь-якого виду транспорту і використання будь-якого місця доставки товару, який знаходиться в країні продавця. Це може бути магазин, склад, морський порт, аеропорт, або просто адреса продавця;

4) зміна умов поставок FOB і CIF для контейнерних перевезень. Наразі умови поставки FOB (Free On Board – Вільно на борту) і CIF (Cost, Insurance and Freight – Вартість, страхування і фрахт);

5) новий термін в Інкотермс 2020 року – CNI (Cost and Insurance - Вартість і страхування). У Incoterms 2020 вводиться новий термін умови поставки – CNI, розшифровується «Cost and Insurance», перекладається «Вартість і страхування», означає, що продавець виконав поставку, коли застрахований товар розміщений в зазначеному порту відвантаження;

6) два нових правила в Інкотермс 2020, засновані на умовах поставки DDP. У нинішньому вигляді умови поставки DDP зазвичай використовується для таких товарів як, наприклад, запасні частини, які відправляються та доставляються кур'єрами через компанії експрес-доставки, які займаються всіма митними та логістичними процедурами для доставки товару за адресою покупця. Продавець-експортер несе всі витрати, пов'язані з транспортуванням товару до місця призначення, включаючи митне очищення і оплату митних зборів і податків. На основі терміна DDP (який в свою чергу буде видалено) буде створено дві нові умови поставок DTP і DPP.

На сьогоднішній день основу системи митного оподаткування формують такі інструменти економічного регулювання як митні платежі. Податковим кодексом України визначено, що митні платежі – податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи. У свою чергу, Митним кодексом України визначено перелік митних платежів, основними з яких є мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Слід наголосити, що з прийняттям нового Митного кодексу України термін «митні збори» в офіційних джерелах відсутній, оскільки натомість впроваджено плату за виконання митних формальностей митними органами.

Подані вище визначення дають змогу не тільки чітко визначити об'єкти оподаткування (товари та предмети), але й суб'єкти системи митного оподаткування, до яких належать (крім держави та митних органів) безпосередні платники податків і зборів, тобто юридичні та фізичні особи, які провадять зовнішньоекономічну діяльність. При цьому необхідно акцентувати увагу на

характерній особливості митних платежів, а саме: односторонньому руху вартості від юридичних та фізичних осіб до держави.

Отже, критерієм визначення митних платежів є не тільки об'єкт оподаткування, але й суб'єкт, тобто ті органи системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які виконують контролюючі функції з нарахування, справляння та адміністрування цього виду платежів.

Треба зауважити, що митне оформлення та пропуск товарів через митний кордон може відбуватися лише після сплати належних платежів або за умов надання митним органом у встановленому порядку відтермінування їх сплати. Слід враховувати, що митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами, а також автоматизованою системою митного оформлення з метою дотримання вимог законодавства України з питань митної справи.

Серед великого спектра функціональних завдань, які виконують митні платежі головними є:

- фіскальні, тобто митні платежі є джерелом поповнення Держбюджету країни;
- регулятивні, які формують обсяг та структуру експорту, імпорту, споживання;
- розподільчі, гарантують виконання бюджетного процесу та прийнятих державою стратегічних програм розвитку;
- стимулюючі, які спрямовані на розвиток національного виробника.

На етапі трансформування економічних відносин домінує фіскальна функція митних платежів, але у міру формування ринкової моделі господарювання митні платежі стають важливим фінансовим інструментом економічного регулювання національної економіки. Тому митні платежі, зазвичай, встановлюють найвищі органи державної влади і за рівнем запровадження належать до загальнодержавних непрямих податків.

Стимулююча функція формує передумови інтересу до збільшення експорту. Економічно розвинені країни орієнтовані, насамперед, на регулювання імпорتنих надходжень. Експорт товарів, зроблених у країні, не обмежується, оскільки подібні процеси сприяють розвитку економіки. Було б помилкою вважати, що це порівняно нова ідея. На подібних позиціях стояли кілька століть тому представники школи «меркантилістів», хоча вони й надмірно зміщали акценти в бік торгівлі.

Види митних платежів, порядок їх нарахування і сплати, випадки надання митних і тарифних пільг та інше, пов'язані з цими питаннями, регламентуються значною частиною законодавчих актів, головними серед яких є: Митний Кодекс України, Податковий Кодекс України, Закон України «Про Митний тариф України», «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» тощо. При цьому варто наголосити, що при регулюванні митно-тарифних

відносин велику роль відіграють відомчі нормативні акти Міністерства фінансів України та Державної митної служби України, а також визначені державою митні правила щодо порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом та іншими законами України.

Основні платежі, що нараховуються митними органами, умовно можна поділити на декілька груп:

- платежі, пов'язані з нарахуванням митного тарифу;
- різні види митних зборів;
- непрямі податки, що нараховуються при здійсненні експортно-імпорتنих операцій (акційний податок, ПДВ);
- платежі за видачу ліцензій на здійснення діяльності у сфері митно-тарифних відносин;
- платежі, пов'язані з проблемами порушення митного законодавства.

За економічною природою основу митних платежів складають:

- митні податки – це непрямі податки, що нараховуються при переміщенні предметів через митний кордон: мито (податок на зовнішню торгівлю), акцизний податок, податок на додану вартість;
- митні збори – за виконання покладених на митницю обов'язків і надання послуг у галузі митної справи.

За способом митного регулювання митні платежі можна класифікувати так:

- тарифні – митний тариф:
 - ввізне мито, що нараховується за вантажною митною декларацією;
 - ввізне мито в неторговельному обороті (з громадян);
 - мито за поштові відправлення;
 - вивізне мито;
 - вивізне мито в неторговельному обороті (з громадян);
- нетарифні – акцизний податок, ПДВ, митні збори.

За специфікою платника митні платежі поділяються:

- на основні – мито, акцизний податок, ПДВ, митний збір за митне оформлення;
- додаткові – митні збори за зберігання товарів, митний супровід, збори за видачу ліцензій, плата за участь у митних аукціонах.

Відповідно до законодавства України ліцензії потрібні на такі види діяльності:

- здійснення митної брокерської діяльності;
- відкриття митних ліцензійних складів;
- відкриття складів тимчасового зберігання;
- відкриття магазинів безмитної торгівлі.

Існує ціла група платежів, пов'язаних з відповідальністю суб'єктів господарювання за порушення правових норм у сфері митного законодавства:

- штрафи за порушення митних правил;
- доходи від конфіскованих або прийнятих на зберігання предметів;
- конфіскована валюта;
- доходи від реалізації конфіскованих цінностей;
- національна валюта, заборонена до ввезення. Митні платежі є основою митних доходів країни.

Митні платежі – мито; акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів.

Безпосередньо поняття «мито» трактується в законодавстві як загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та Митним кодексом України, який нараховується та сплачується відповідно до Митного кодексу України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В Україні застосовуються такі види мита:

1) ввізне мито, яке встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України;

2) вивізне мито, яке встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України;

3) сезонне мито, що встановлюється на окремі товари на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення мита;

4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпорتنний збір. Зокрема спеціальне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»: як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику; як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України. Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику. Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику. Додатковий імпорتنний збір встановлюється законом відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року (ГАТТ-1994) та Домовленості про положення ГАТТ-1994 щодо платіжного балансу у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів.

Більшість митних платежів є квотарними, тобто їхня сума розраховується залежно від обсягу податкової бази або об'єкта оподаткування і ставок податку. Для більшості митних платежів – це митна вартість.

Об'єктами оподаткування митом є:

- 1) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами;
- 2) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами;
- 3) товари, транспортні засоби, що реалізуються.

Базою оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України, є:

- 1) для товарів, на які законодавством встановлено адвалорні ставки мита, – митна вартість товарів;
- 2) товарів, на які законодавством встановлено специфічні ставки мита, – кількість таких товарів у встановлених законодавством одиницях вимірювання;
- 3) товарів, на які законодавством встановлено комбіновані ставки мита, – митна вартість і кількість товарів;
- 4) товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, – сумарна фактурна вартість вище за еквівалент 100 євро.

Датою виникнення податкових зобов'язань із сплати мита при ввезенні товарів на митну територію України чи вивезенні товарів з митної території України є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання митним органом.

Митні збори – це додаткові збори, які стягуються з товарів, що ввозяться (вивозяться), за специфічні умови постачання та інші послуги, які надаються митницею.

Митні збори підлягають сплаті до або на момент здійснення митного оформлення. Митні збори можуть бути сплачені шляхом перерахування суми митних зборів за безготівковим рахунком на рахунок митної установи або внесення суми митних зборів готівкою до каси митної установи або через касу банку; а також можуть сплачуватись шляхом внесення авансових сум на рахунок митниці. Нарахування митних зборів проводиться у гр. 47 вантажної митної декларації (ВМД).

Платниками митних зборів є юридичні та фізичні особи, які здійснюють митне оформлення. Види митних зборів і розміри їхніх ставок встановлюються Кабінетом Міністрів України виходячи з погодинної оплати послуг митного органу (незалежно від кількості задіяних посадових осіб) за умови виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом:

- виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу:

у робочий час – 20 євро;

надурочний, нічний час і вихідні дні – 40 євро;

святкові та неробочі дні – 50 євро;

- виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу:

у надурочний, нічний час і вихідні дні – 40 євро;

святкові та неробочі дні – 50 євро.

Окрім мита слід відзначити і акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції). Податковий кодекс України визначає дане поняття як непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції). Розділ VI Податкового кодексу України визначено особливості його встановлення та нарахування, у т. ч. суб'єкти, що виступають платниками податку, і об'єкти оподаткування.

До підакцизних товарів зокрема належать:

1) спирт етиловий, спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння);

2) тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;

3) тютюнова сировина, тютюнові відходи;

4) рідини, що використовуються в електронних сигаретах;

5) пальне, у тому числі товари (продукція), що використовуються як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом;

6) автомобілі легкові, кузови до них, причеми та напівпричеми, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;

7) електрична енергія.

Нарахування акцизного податку здійснюється за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

Вказаний нормативний акт регулює і нарахування податку на додану вартість, який є непрямим податком і нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України. Зокрема перелік платників такого податку визначено в статті 180 даного кодексу, серед яких:

будь-яка особа, яка ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню, та на яку покладається відповідальність за сплату податків у разі переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України, а також:

особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, які передбачають повне або часткове умовне звільнення від оподаткування, у разі порушення таких митних режимів, встановлених митним законодавством;

особа, яка використовує, у тому числі при ввезенні товарів на митну територію України, податкову пільгу не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання згідно із цим Кодексом, а також будь-які інші особи, що використовують податкову пільгу, яку для них не призначено.

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з:

а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 цього Кодексу, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу у володіння та користування лізингоодержувачу/орендарю;

б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 цього Кодексу;

в) ввезення товарів на митну територію України;

г) вивезення товарів за межі митної території України;

е) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

З метою оподаткування цим податком до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі митної території України прирівнюється поміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України.

Статтею 193 Податкового кодексу України визначено розміри ставок податку залежно від бази оподаткування:

а) 20 відсотків;

б) 0 відсотків;

в) 7 відсотків по операціях з:

- постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів, які внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів, що підтверджується документом про відповідність, та дозволені для надання на ринку та/або введення в експлуатацію і застосування;

- постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

- ввезення на митну територію України незареєстрованих лікарських засобів у рамках програм розширеного доступу пацієнтів до незареєстрованих лікарських засобів та/або програм доступу суб'єктів дослідження (пацієнтів) до досліджуваного лікарського засобу після завершення клінічного випробування (далі - програми доступу) за переліком та в обсягах, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, у порядку та на умовах, визначених Законом України «Про лікарські засоби», а також подальшого безоплатного постачання ввезених на підставі цього абзацу лікарських засобів на митній території України на користь надавачів медичних послуг, залучених до проведення програм доступу,

та пацієнтів, які беруть участь у програмах доступу, в межах і обсягах зазначених програм доступу тощо;

г) 14 відсотків по операціях з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції, що класифікується за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 1001, 1003, 1005, 1201, 1205, 1206 00.

З метою оподаткування цим податком до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі митної території України прирівнюється розміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України (МКУ).

Особливості оподаткування ПДВ операцій під час переміщення товарів через митний кордон України залежать від обраного митного режиму (табл. 1.3).

Датою виникнення податкового зобов'язання при імпорті є дата надання митному органу митної декларації. При цьому безпосередньо ПДВ перераховується на рахунки митних органів до або в день надання митної декларації на оформлення.

Таблиця 1.3

Особливості оподаткування ПДВ

Митний режим	Особливості оподаткування ПДВ операцій
1	2
Імпорт	Операції з ввезення на митну територію України товарів оподатковуються ПДВ за основною ставкою; суми податку підлягають сплаті до державного бюджету платниками податку до або на день подання митної декларації безпосередньо на єдиний казначейський рахунок, крім операцій, за якими надається звільнення (умовне звільнення) від оподаткування
Реімпорт	Операції з ввезення товарів звільняються від оподаткування
Експорт	Операції з вивезення товарів оподатковуються за ставкою 0 %
Реекспорт	Операції з вивезення товарів звільняються від оподаткування
Транзит	Застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ
Тимчасове ввезення	Застосовується умовне повне звільнення від оподаткування або умовне часткове звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ
Тимчасове вивезення	Застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ
Митний склад	Застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ
Вільна митна зона	Операції з товарами оподатковуються в такому порядку: - операції з вивезення товарів з митної території України до вільної митної зони оподатковуються за нульовою ставкою; - операції з ввезення товарів з-за меж митної території України до вільної митної зони застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ;

Продовження табл. 1.3

1	2
	- операції з ввезення на митну територію України продуктів переробки товарів оподатковуються за ставкою 20, 7 або 14 %
Безмитна торгівля	Операції з товарами оподатковуються в такому порядку: - до операцій із ввезення товарів з-за меж митної території України в магазин безмитної торгівлі застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ; - операції з вивезення товарів з митної території України в магазин безмитної торгівлі оподатковуються за нульовою ставкою
Режим переробки на митній території	Застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ
Режим переробки за межами митної території	Застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ
Режим знищення або руйнування	Застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених МКУ
Режим відмови на користь держави	Операції з ввезення товарів звільняються від оподаткування

Базою оподаткування для *імпортних товарів* є договірна (контрактна вартість), але не нижче за митну вартість цих товарів, визначену згідно з Митним кодексом України, з урахуванням мита і акцизного податку, що підлягають сплаті та включаються до ціни товарів.

Базою оподаткування *імпорту послуг* є договірна вартість. Визначену вартість, якщо вона виражена в іноземній валюті, перераховують за курсом НБУ, що діє на дату надання митному органу митної декларації.

За даними Казначейства, у 2024 році митні органи перерахували до державного бюджету 591,7 млрд грн податків, сплачених українським бізнесом та громадянами як під час здійснення митного оформлення товарів, так і після його завершення. Понад 99% сплачених митним органам податків складають митні платежі з імпорту товарів (рис. 1.9).

Рис. 1.9. Структура ввезених на митну територію України товарів у залежності від обраного митного режиму та їх оподаткування у 2024 році

Протягом минулого року митні органи оформили 31,26 млн тонн ввезених на митну територію України іноземних товарів, що на 1,9% або на 0,59 млн тонн більше, ніж у 2023 році.

Кількість імпортерів – суб'єктів «малого бізнесу», які сплатили митні платежі до 1 млн грн, у 2024 році зменшилась на 8% (з 19,6 тис. осіб до 18,0 тис. осіб). Частка сплачених ними митних платежів у загальних обсягах сплати податків при імпорті товарів склала менше 1% (рис. 1.10).

Натомість сплату понад 85% митних платежів при імпорті товарів забезпечили 3,3 тис. платників, або 10% від загальної кількості суб'єктів ЗЕД, які перебувають на обліку в митних органах і які здійснювали імпорتنі операції у 2024 році.

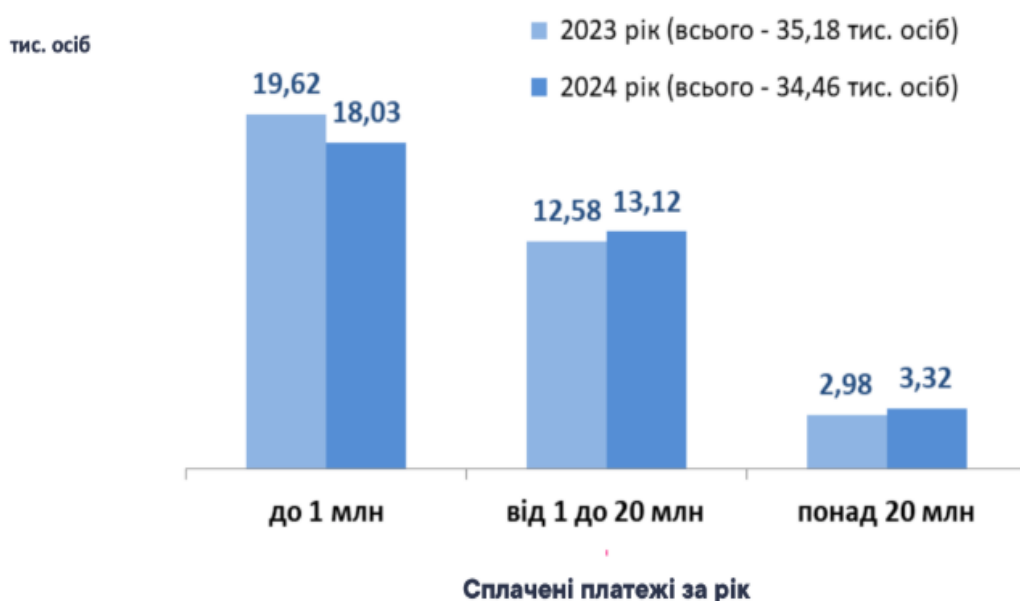

Рис. 1.10. Кількість осіб (підприємств), які перебувають на обліку в митних органах та сплачували митні платежі при імпорті товарів

В цілому, у 2024 році фізичні обсяги оподаткованого імпорту товарів (імпорту товарів, при митному оформленні яких сплачувався хоча б один податок) зросли у порівнянні з 2023 роком на 12,5% (рис. 1.11).

Водночас за вартісними показниками обсяги випущених у вільний обіг товарів зі сплатою податків зросли на 9%, а сплачені митні платежі «в доларовому еквіваленті» – на 17%.

Серед факторів, які вплинули на стан надходжень митних платежів слід відмітити як зміни у правилах оподаткування окремих видів товарів (у т. ч. відновлення з II півріччя 2023 року рівня оподаткування пального, розширення у 2024 році переліку товарів, імпорт яких звільнено від сплати податків), так і низку інших об'єктивних чинників, прояви яких продиктовані продовженням війни та загальними світовими тенденціями ціноутворення.

Зокрема, протягом 2024 року негативно вплинули на надходження податків при імпорті товарів:

зниження світових цін на сировину для виробництва товарів, які є

бюджетоформуючими, зокрема:

- зниження біржових котирувань нафти сирової, що зумовило зниження вартості нафтопродуктів (бензинів, дизпалива) на 12% (з 1,02 дол/кг до 0,9 дол/кг) – умовні недонадходження ПДВ склали 7,8 млрд грн;

- зниження вартості азотних добрив на 30% (з 0,47 дол/кг до 0,32 дол/кг) та добрив з 2 - 3 поживними елементами на 13% (з 0,70 дол/кг до 0,61 дол/кг) внаслідок коливання цін на енергоносії та сировину на їх виготовлення, у т.ч. на газ природний – умовні недонадходження ПДВ склали 2,5 млрд грн;

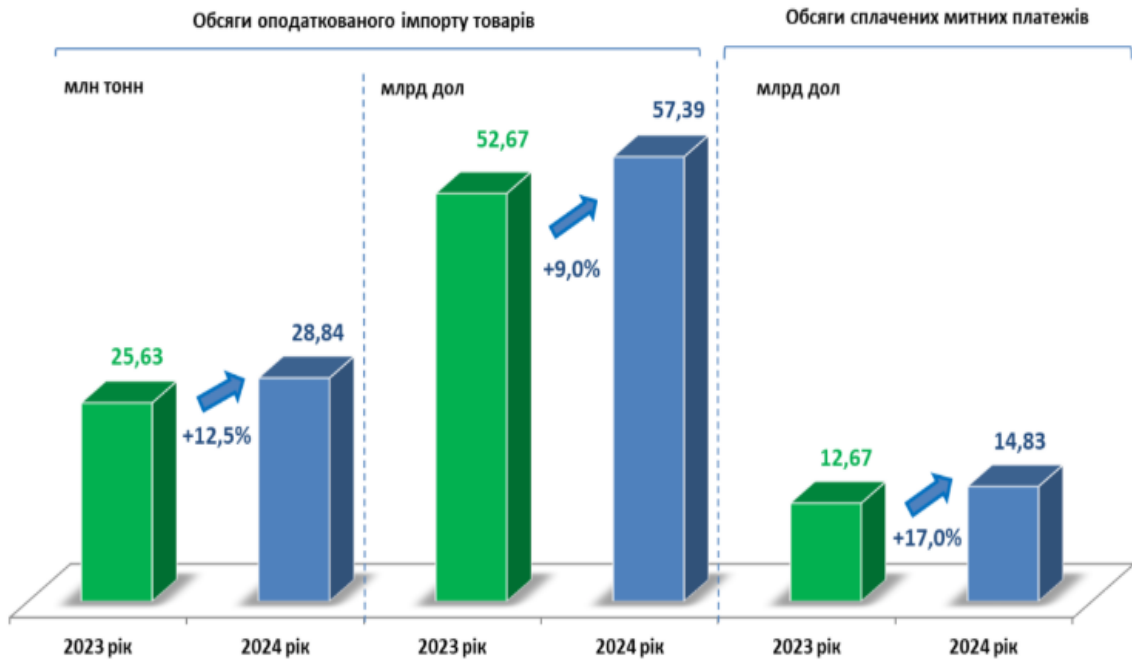

Рис. 1.11. Динаміка обсягів оподаткованого імпорту товарів та сплачених при їх митному оформленні митних платежів

- зниження вартості гербіцидів та засобів захисту рослин на 19% (з 9,79 дол/кг до 7,93 дол/кг) – умовні недонадходження ПДВ склали 1,6 млрд грн;

- збільшення обсягів пільг з оподаткування митними платежами, у т.ч. внаслідок розширення їх переліку, – зростання на 34%, або на 57,2 млрд грн (з 166,1 млрд грн у 2023 році до 223,4 млрд грн у 2024 році);

Вплинуло на стан надходжень митних платежів у 2024 році і зростання пільг зі сплати митних платежів при імпорті товарів, а саме (рис. 1.12):

- товарів «оборонного призначення» – зростання на 68% або на 40,8 млрд грн (з 60,0 млрд грн у 2023 році до 100,8 млрд грн у 2024 році);

- підакцизної сировини для виробництва тютюнових виробів та алкогольних напоїв – зростання на 19% або на 9,2 млрд грн (з 48,7 млрд грн у 2023 році до 57,9 млрд грн у 2024 році);

- електромобілів – зростання на 30% або на 2,5 млрд грн (з 8,1 млрд грн у 2023 році до 10,6 млрд грн у 2024 році);

- товарів для відновлення енергетики та «енергетичної стійкості населення» – зростання на 29% або на 2,4 млрд грн (з 8,5 млрд грн у 2023 році до

10,9 млрд грн у 2024 році).

Суттєво вплинули на товарну структуру та динаміку оподаткованого імпорту товарів подальше ускладнення логістики внаслідок обстрілів транспортної інфраструктури, блокування автомобільних пунктів пропуску у I кв. 2024 року та посилення мобілізаційних процесів з червня 2024 року, у т. ч. по відношенню до водіїв комерційного транспорту, – обсяги оподаткованого імпорту товарів, ввезених автомобільним транспортом знизились на 15,6% або на 2 млн тонн (у 2023 році – 13,1 млн тонн, у 2024 році – 11,0 млн тонн), а це товари з найвищим рівнем податкового навантаження. В цілому податкове навантаження на 1 кг оподаткованого імпорту товарів зросло з 0,49 дол США/кг у 2023 році до 0,51 дол США/кг у 2024 році.

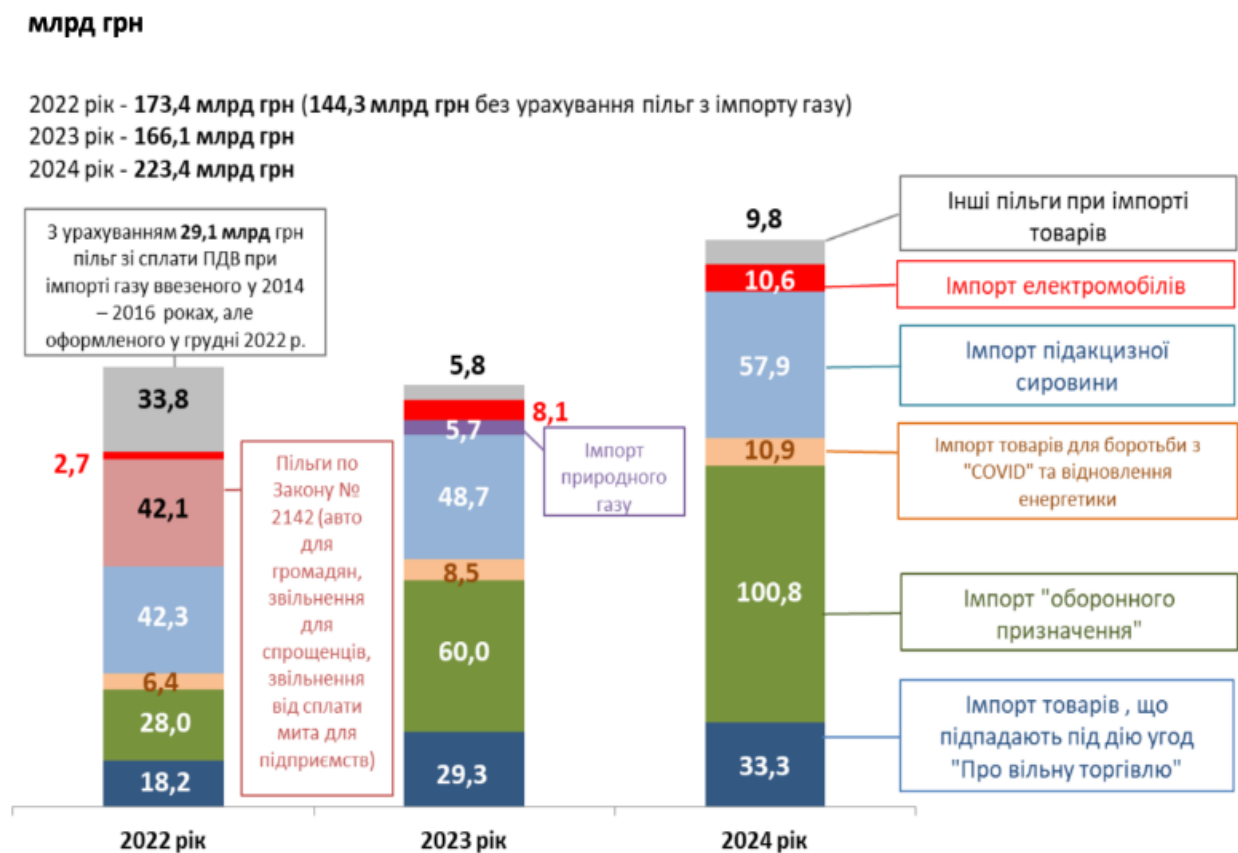

Рис. 1.12. Обсяги пільг зі сплати митних платежів, наданих при імпорті товарів

Серед основних бюджетоформуючих товарів суттєво зросло податкове навантаження на імпорт наступних товарів (рис. 1.13):

- турбін гідравлічних, водяних та регуляторів для них – з 26,53 дол/кг у 2023 році до 47,19 дол/кг у 2024 році (+20,7 дол/кг);
- пластин, брусків, наконечників тощо, для інструментів, з металокераміки – з 86,10 дол/кг у 2023 році до 100,05 дол/кг у 2024 році (+14,0 дол/кг);
- обладнання для виробництва чи обробки паперу або картону – з 0,55 дол/кг у 2023 році до 6,84 дол/кг у 2024 році (+6,3 дол/кг);
- годинників, призначених для носіння на собі або із собою – з 33,90 дол/кг

у 2023 році до 40,07 дол/кг у 2024 році (+6,2 дол/кг)

- двигунів турбореактивних, турбогвинтових та інших газових турбін – з 69,22 дол/кг у 2023 році до 74,99 дол/кг у 2024 році (+5,8 дол/кг);

- вимірювальних приладів електричних величин або іонізуючих випромінювань – з 20,51 дол/кг у 2023 році до 25,61 дол/кг у 2024 році (+5,1 дол/кг).

Серед інших товарів у 2024 році більш ніж на 1 дол/кг відбулось зростання податкового навантаження на пристрої ортопедичні, лінзи, призми, дзеркала, сигарети, цигарки, тютюновмісні продукти, какао-масло, промислове та лабораторне обладнання тощо.

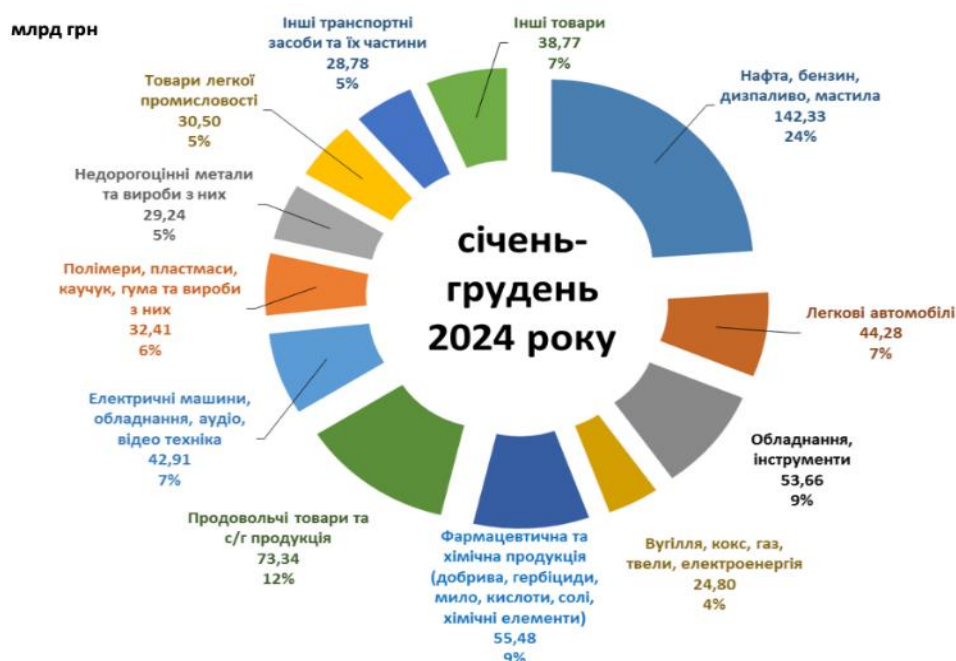

Рис. 1.13. Надходження митних платежів з оподаткованого імпорту у розрізі основних товарних угруповань у 2024 році

Подані на рисунку дані свідчать, що основними джерелами митних платежів з оподаткованого імпорту є нафта, бензин, дизпаливо, мастила (24%), продовольчі товари та с/г продукція (12%), фармацевтична та хімічна продукція (9%), обладнання та інструменти (9%) тощо.

1.5. Митний кодекс України: структура та основні положення

Ключові норми митного права на сьогодні визначені та регулюються Митним Кодексом України, який прийнято 13 березня 2012 року. Окремі міжнародні правові норми знайшли своє відображення у законодавстві України з питань державної митної справи. Так, фундаментом чинного Митного кодексу України стала Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція, 1973 р.). при розробці УКТ ЗЕД (Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності) у якості міжнародного

стандарту була використана Гармонізована система опису та кодування товарів, розроблена у 1983 р. Всесвітньою митною організацією. Багаторічну практику застосування на територію України має Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП 1975 р.). Процедура міжнародного транзиту, що регламентовані Конвенцією МДП, передбачає контроль перевізників та транспортних засобів, 12 оперативний обмін інформацією, застосування системи управління ризиками тощо. Кодекс побудований за принципом максимальної прямої дії. Він передбачає прийняття мінімальної кількості постанов Кабінету Міністрів України та наказів міністерств.

Структурно Кодекс складається з 21 розділу, що розбиті на 83 глави і 590 статей:

Розділ I. Загальні положення.

Розділ II. Країна походження товару.

Розділ III. Митна вартість товарів та методи її визначення.

Розділ IV. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності.

Розділ V. Митні режими.

Розділ VI. Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту.

Розділ VII. Зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах митних органів та розпорядження ними.

Розділ VIII. Митне оформлення.

Розділ X. Забезпечення сплати митних платежів.

Розділ XI. Митний контроль.

Розділ XII. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами.

Розділ XIII. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України представництвами іноземних держав, міжнародними організаціями та офіційними особами, а також дипломатичними представництвами України, що знаходяться за кордоном.

Розділ XIV. Сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України.

Розділ XV. Здійснення митними органами контролю за окремими видами діяльності підприємств.

Розділ XVI. Митна статистика.

Розділ XVII. Запобігання та протидія контрабанді.

Розділ XVIII. Порухення митних правил та відповідальність за них.

Розділ XIX. Проведення у справах про порушення митних правил.

Розділ XX. Митні органи.

Розділ XXI. Прикінцеві та перехідні положення.

Велику увагу приділено використанню сучасних електронних систем і технологій, які дають змогу скоротити час проходження товарів через митницю,

мінімізувати суб'єктивний вплив на прийняття рішень та зменшити кількість бюрократичних процедур. На сьогодні будь-який суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, який придбав (отримав) посилений сертифікат ключа електронного цифрового підпису, може декларувати товари з використанням електронних митних декларацій. Електронне декларування дозволено всім підприємцям без жодних обмежень та в усіх митних режимах.

Кодексом визначено вичерпний перелік документів, потрібних митниці для митного оформлення. Передбачено подання разом із митною декларацією тільки рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару, й декларації митної вартості. Інші документи, необхідні для здійснення митного контролю й оформлення товарів, декларантом не подаватимуться (відомості про них зазначатимуться у митній декларації). Декларант зобов'язаний зберігати такі документи не менш як три роки та надавати їх митному органу на його вимогу. Митним органам надано право до фактичного ввезення товарів на митну територію України приймати окремі попередні рішення щодо: – класифікації; – країни походження товарів; – поміщення товарів у певні митні режими. Зокрема, декларанту надано право на внесення змін до митної декларації щодо збільшення кількості товарів, якщо після завершення митного оформлення ним самостійно виявлені незадекларовані внаслідок допущеної помилки товари.

Кодекс запроваджує в Україні спеціальні спрощені митні процедури для добросовісних підприємців, які тривалий час працюють на ринку, не мають заборгованостей, не вчиняють суттєвих правопорушень, мають кваліфікований персонал. Вони можуть набути статусу уповноваженого оператора економічної діяльності.

Такі особи можуть мати один із дозволів на спрощення:

- митних процедур;
- митного контролю щодо надійності й безпеки;
- митних процедур і митного контролю щодо надійності й безпеки.

У Кодексі приділено особливу увагу питанню визначення митної вартості:

- визначено вичерпний перелік документів, які митниця має право отримати від підприємця;
- передбачено переважне використання основного методу визначення митної вартості – за ціною угоди;
- чітко регламентовано перехід на інші методи.

Встановлено жорсткі часові обмеження на вивчення посадовими особами митниць поданих документів і прийняття відповідних рішень. Підприємців звільнено від відповідальності за допущені ними ненавмисні помилки, передбачено врегулювання питань порушення митних правил на основі компромісу.

Окреслено права підприємців у частині оскарження рішень, дій та бездіяльності митних органів і їхніх посадових осіб. Кодексом передбачено правило, за яким шкода, завдана підприємству неправомірними діями посадових осіб митного органу під час перевірки, відшкодовується за рахунок коштів державного бюджету в порядку, встановленому законом.

Митний кодекс України дав змогу вирішити два блоки питань:

по-перше, спрощення й прискорення митних процедур, зменшення впливу людського фактору на процес і результат митного оформлення товарів, наближення процедур митного контролю та їх оформлення відповідно до європейських стандартів;

по-друге, підвищення рівня ефективності протидії митним правопорушенням, посилення ролі пост-аудиту.

Положення Кодексу приведено у відповідність із нормами:

- Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур;
- Конвенції про спільну транзитну процедуру;
- Конвенції про тимчасове ввезення;
- Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами;
- Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів.

Крім того, у національне законодавство імплементовано Рамкові стандарти безпеки Всесвітньої митної організації.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте систему митного законодавства в Україні.
2. Назвіть ключові інституції у сфері регулювання митної політики
3. Які фактори впливають на митну політику України?
4. Охарактеризуйте основні принципи та функції митної політики.
5. Надайте характеристику структурі та ключовим завданням Державної митної служби України.
8. Визначте основні напрями взаємодій митних органів з іншими державними органами, громадянами та підприємствами?
9. Які засоби нетарифного регулювання можуть застосовуватися?
10. Назвіть та охарактеризуйте методи визначення митної вартості товарів. Який метод розрахунку митної вартості сьогодні є основним?

Література: [4-7, 14, 17, 27, 34, 38-39, 44, 47, 49, 57]

Тема 2. Митні процедури

- 2.1. Сутність та економічне значення митних процедур
- 2.2. Базові принципи та правила реалізації митних процедур у світі
- 2.3. Спрощення митних процедур відповідно до Рамкових стандартів ВМО

2.1. Сутність та економічне значення митних процедур

Митна політика держави вирізняється своєю багатофункціональністю та різновекторністю, адже вона спрямована на вирішення важливих завдань, зокрема підтримку збалансованого співвідношення між експортом та імпортом, встановлення оптимальних меж протекціоністських заходів для окремих галузей, стимулювання чесної конкуренції та розвиток міжнародної торгівлі. Для

досягнення цих цілей необхідно впроваджувати практичні кроки щодо удосконалення митних процедур, зокрема їх прискорення та спрощення.

Зростання торговельних потоків товарів, що переміщуються через митні кордони держав, можливе за умови застосування митними адміністраціями спрощених митних процедур та приведення їх до єдиних міжнародних стандартів.

Спрощення та підвищення ефективності митних процедур реалізується шляхом співпраці в межах міжнародних організацій. Останнім часом це питання набуло значної ваги в політиці розвитку міжнародної торгівлі, особливо для України, яка прагне глибшої інтеграції у світовий ринок. Таким чином, дослідження цієї тематики є актуальним і має важливе науково-практичне значення.

У вузькому значенні митними процедурами вважаються сукупність правил, що використовуються для визначення митних цілей, вимог та умов володіння, користування та розпорядження товарами на митній території митного союзу чи за кордоном.

У широкому значенні, митна процедура – це нормативно встановлена система, утворена правовими відносинами, орієнтована на виконання конкретного правового результату та складається з відповідних митних елементів, що послідовно змінюють один одного.

Щодо класифікації митних процедур, то існують різні підходи до їх поділу та систематизації:

- за засобом переміщення товарів (митні процедури на повітряному, залізничному, автомобільному, морському і річковому, трубопроводному транспорті та лініях електропередач, а також митні процедури для змішаного перевезення вантажів);
- за способом переміщення товарів (митні процедури, які застосовуються для ручної поклажі, несупроводжуваного багажу, митні процедури при міжнародних поштових та міжнародних експрес-перевезеннях);
- за видом митного режиму, в якому перебуває предмет переміщення через кордон;
- процедури митного контролю, митного оформлення, та забезпечення справляння митних платежів (контроль правильності розрахунку та повноти сплати).

Щодо особливостей митних процедур слід зазначити:

1) митні процедури реалізуються в процесі виникнення митних відносин між фізичними та юридичними особами, в першу чергу учасниками зовнішньоекономічної діяльності, та митними органами при переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон України;

2) митні процедури на практиці являють собою сукупність дій працівників митних органів, які здійснюються задля дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи;

3) порядок реалізації митних процедур залежить від обраного напрямку, способу та засобу переміщення через митний кордон;

4) правомірність та порядок виконання митних процедур регулюється

МИТНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.

2.2. Базові принципи та правила реалізації митних процедур у світі

В умовах розвитку міжнародної торгівлі та глобалізації економічних процесів держава прагне регулювати зовнішньоекономічну діяльність і сприяти підвищенню ефективності української економіки й реалізації конкретних завдань соціально-економічного розвитку. В сучасних умовах процедури, що супроводжують міжнародну торгівлю, удосконалюються у бік спрощення та зменшення адміністративно-технічних бар'єрів.

Прийняття міжнародних угод у сфері спрощення митних процедур передбачають значне удосконалення міжнародної торгівлі, зокрема, зменшення значної частини митного огляду та контролю, пришвидшення термінів випуску товарів, розмитнення товарів і транспортних засобів на території зовнішньоекономічної діяльності або в інших місцях, дозволених митницею, без безпосередньої участі посадових осіб митниці.

Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур регулює практично усі сфери митних відносин. В м. Кіото у 1973 р. країни ЄС доєдналися до конвенції, яка є вектором у побудові механізму митного регулювання й уніфікації митного законодавства країн, що прагнуть до розвитку міжнародної торгівлі.

Основні положення Кіотської конвенції подані на рис. 2.1.

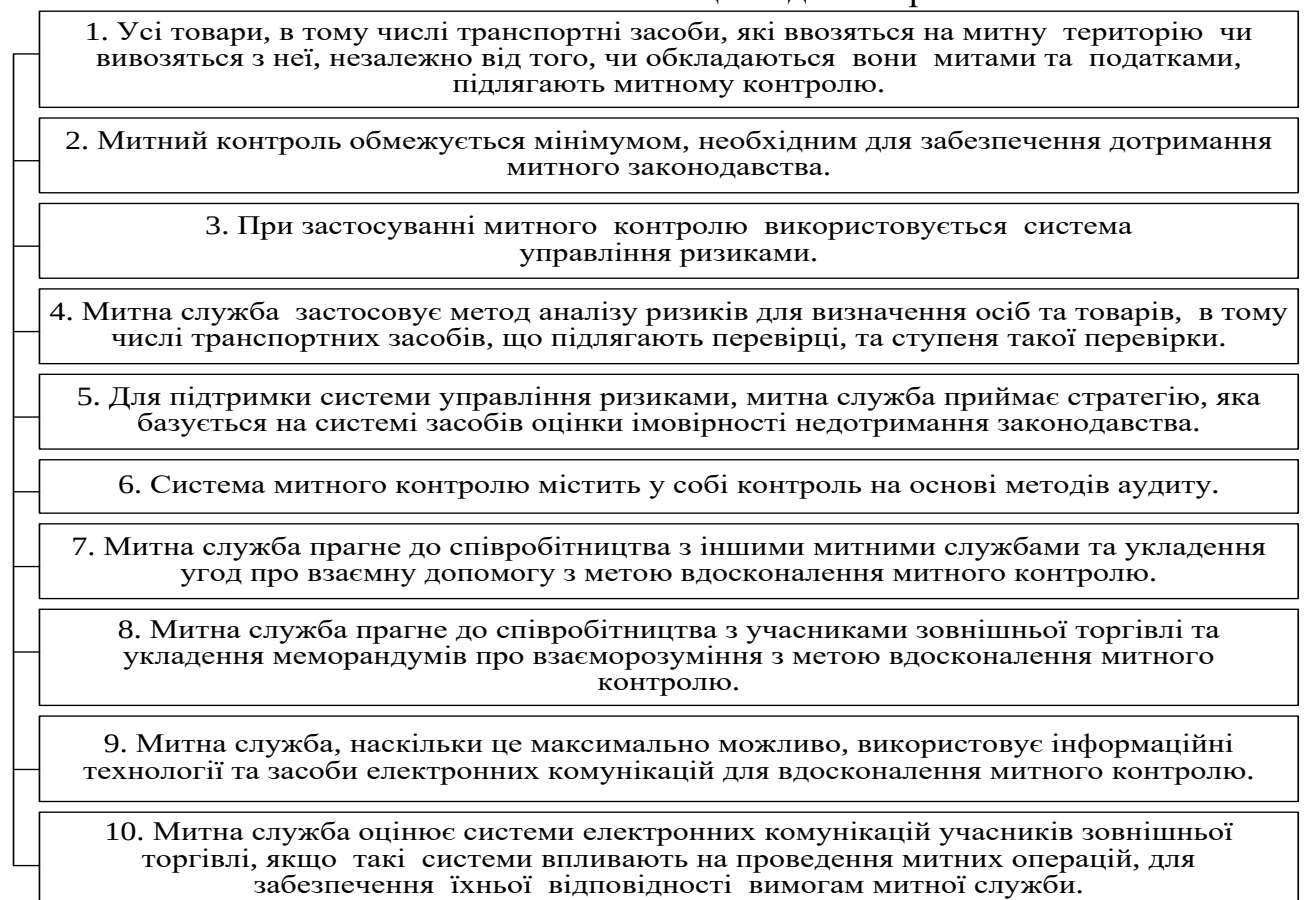

Рис. 2.1. Базові правила Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур

Усі положення, подані на рис. 2.1, є затвердженими на міжнародному рівні, та в процесі їх реалізації необхідним є удосконалення системи, оскільки, раніше розвинені країни мали на меті наповнення державного бюджету, нині ж першочерговим завданням є безпека кордонів, дотримання митного законодавства, запобігання можливих ризиків порушення митних правил.

Внаслідок посилення зовнішніх загроз та фінансової нестабільності у більшості розвинутих країн світу постала необхідність розробки ефективної системи митного контролю, яка б враховувала як інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо спрощення міжнародної торгівлі, так й національні інтереси щодо забезпечення безпеки (фінансової, економічної, соціальної тощо). З цією метою у багатьох країнах почали реалізовувати заходи, спрямовані на забезпечення скоординованої та ефективної діяльності національних митних адміністрацій, постійно вдосконалюються інструменти митного контролю, а саме: у провідних країнах світу митні адміністрації відмовляються від тотального контролю за суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що передбачає втручання посадових осіб митниць в їх операційну діяльність, тобто застосовуються спрощені митні процедури.

Обравши європейський шлях розвитку, Україна визначила стратегічним напрямом внутрішньої та зовнішньої політики інтеграцію в Європейське Співтовариство. Узгодження вітчизняного законодавства, зокрема й митного, з європейськими вимогами і стандартами не тільки прискорить процес євроінтеграції нашого суспільства, але й створить сприятливі умови для розвитку транскордонної торгівлі.

2.3. Спрощення митних процедур відповідно до Рамкових стандартів ВМО

Стандартом взаємодії митних служб та учасників міжнародної торгівлі стали Рамкові стандарти безпеки та спрощення світової торгівлі, які було прийнято у 2005 році в Брюсселі на платформі Світової митної організації. Саме вони заклали нормативне підґрунтя подальшого розвитку інституту авторизованого економічного оператора для забезпечення високого рівня безпеки міжнародного ланцюга постачань товарів та отримання переваг суб'єктами зовнішньоторговельних операцій. Рамкові стандарти безпеки спрямовані на створення більш безпечного режиму світової торгівлі, реалізують новий підхід до діяльності та партнерства як митниці, так і бізнесу для досягнення спільної мети на основі довіри. Практично всі країни-члени Всесвітньої митної організації висловили готовність впроваджувати принципи Рамкових стандартів, зокрема Україна. Саме з прийняттям 23.06.2005 р. на 105/106 сесії Всесвітньої митної організації Рамкових стандартів безпеки і спрощення світової торгівлі та приєднанням України до протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, пов'язані суттєві зміни у вітчизняному митному законодавстві, початок впровадження міжнародних стандартів безпеки в митній діяльності та активне реформування системи митних органів. Хоча Рамкові стандарти мають лише рекомендаційний характер, тобто за їх невиконання не передбачається

міжнародно-правової відповідальності держав, однак вони мають політичну відповідальність. Відмова від їх виконання може негативно позначитися на міжнародному авторитеті держави і загалом її становищі на міжнародній арені, оскільки Рамкові стандарти були прийняті головним представницьким органом організації – Радою ВМО, крім того, враховують інтереси світової торгівлі.

Метою Рамкових стандартів є забезпечення питання спрощення та безпеки світової торгівлі шляхом створення єдиного набору міжнародних стандартів (стратегічних напрямів) і досягнення, таким чином, одноманітності та передбачуваності в роботі митних органів різних держав.

Рамкові стандарти базуються на двох основних опорах:

системі угод між митними службами держав;

партнерських відносинах між митними службами та підприємницьким співтовариством.

В 2007 году ВМО внесено зміни до Рамкових стандартів безпеки в частині розширення партнерства між митницею та бізнесом. Помітними доповненнями стали положення про програму АЕО, скоординоване управління кордонами, безперервність та відновлення торгівлі, розширення співпраці між митницею та міжурядовими агентствами та інформаційного обміну з іншими державними органами, крім митних, на які покладено контроль за переміщенням товарів через митний кордон держави.

У 2021 році Всесвітня митна організація (ВМО) прийняла оновлену версію SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade. Оновлена версія Рамкових стандартів безпеки 2021 року зміцнила співпрацю між митницею та іншими державними відомствами; просунула інтелектуальні засоби безпеки для оптимізації митного контролю та ефективного моніторингу руху товарів у режимі реального часу; включила базові положення щодо розвитку регіональних програм АЕО Митного союзу та реалізації взаємного визнання.

Основні зміни включають:

- 1) підвищення співпраці між митними службами та іншими урядовими органами;
- 2) проактивне використання смарт-систем безпеки для оптимізації контролю митних служб;
- 3) введення базових положень щодо розвитку регіональних програм АЕО (Authorized Economic Operators);
- 4) впровадження механізмів взаємного визнання;
- 5) покращення елементів даних для повітряного вантажу;
- 6) розроблення нових інструментів та підходів для підтримки бізнесу під час пандемії COVID-19.

Ці зміни спрямовані на підвищення безпеки та простоти міжнародної торгівлі, а також на підтримку глобальних ланцюгів поставок

SAFE Framework складається з п'яти основних елементів.

По-перше, він гармонізує вимоги до попередньої електронної інформації про вантажі щодо вхідних, вихідних і транзитних відправлень.

По-друге, кожна країна, яка приєднується до SAFE Framework, зобов'язується використовувати послідовний підхід до управління ризиками для

усунення загроз безпеці.

По-третє, це вимагає, щоб на обґрунтований запит країни-одержувача, на основі порівнянної методології визначення ризику, митна адміністрація країни-відправника виконувала перевірку вантажу високого ризику на виїзді та/або транспортні засоби, переважно з використанням неінтрузивного обладнання для виявлення, такого як великомасштабні рентгенівські апарати та детектори радіації.

По-четверте, SAFE Framework пропонує переваги, які митниця надаватиме підприємствам, які відповідають мінімальній безпеці ланцюжка поставок стандарти та найкращі практики.

По-п'яте, він сприяє тісній співпраці з іншими урядовими установами, які представляють різні регуляторні сфери, щоб підтримувати суспільство в безпеці та захищати, одночасно полегшуючи рух товарів.

Стандарти і технічні умови для впровадження включають такі основні:

Стандарт 1 – Інтегроване управління ланцюгом поставок. Митна адміністрація повинна дотримуватися інтегрованих процедур митного контролю, як це викладено в Керівництві Всесвітньої митної організації (WCO) щодо інтегрованого управління ланцюгом поставок (Рекомендації ISCM).

Стандарт 2 – Орган інспекції вантажу. Митна адміністрація повинна мати повноваження перевіряти вантажі, що надходять, вивозяться, прямують транзитом (у тому числі залишаються на борту) або перевантажуються через країну.

Стандарт 3 – Сучасні технології в інспекційному обладнанні. Неінтрузивне інспекційне обладнання та обладнання для виявлення випромінювання повинні бути доступні та використовуватися для проведення інспекцій, якщо це можливо та відповідно до оцінки ризику. Це обладнання необхідне для швидкої перевірки вантажу та/або транспортних засобів високого ризику, не порушуючи потік законної торгівлі.

Неінтрузивне інспекційне обладнання – це технологія, яка дозволяє проводити контроль якості або інспекцію продукції без необхідності фізичного контакту з нею. Це може включати різні методи, такі як:

- відбраковування за візуальним контролем: використання камер або інших оптичних пристроїв для виявлення дефектів або сторонніх предметів на поверхні продукції;
- відбраковування за металодетекцією: використання магнітних або радіолокаційних датчиків для виявлення металевих частин у продукції;
- відбраковування за рентгенівським скануванням: використання рентгенівських пристроїв для виявлення внутрішніх дефектів або сторонніх предметів у продукції;
- відбраковування за ультразвуковим скануванням: використання ультразвукових хвиль для виявлення внутрішніх дефектів у продукції.

Ці методи допомагають підвищити ефективність контролю якості, зменшити витрати та покращити безпеку продукції.

Стандарт 4 – Системи управління ризиками. Митна адміністрація повинна створити систему управління ризиками для виявлення вантажів та/або

транспортних засобів, які потенційно становлять високий ризик, і автоматизувати цю систему. Ця система управління повинна включати механізм перевірки оцінок загроз і цільових рішень, а також впровадження передового досвіду.

Стандарт 5 – Вибірковість, профілювання та націлювання. Митні органи повинні використовувати складні методи для ідентифікації потенційно небезпечних вантажів і визначення вантажів, включаючи, але не обмежуючись цим, попередню електронну інформацію про вантажні відправлення до країни та з неї до відправлення або прибуття; стратегічна розвідка; дані автоматизованої торгівлі; аналіз аномалій; і відносна безпека ланцюжка поставок трейдера. Наприклад, сертифікація Customs-Business Pillar і підтвердження безпеки в точці походження знижує ризик і, отже, оцінку цільового призначення.

Стандарт 6 – Попередня електронна інформація. Митна адміністрація повинна вчасно вимагати попередню електронну інформацію для адекватної оцінки ризику.

Стандарт 7 – Націлювання та комунікація. Митним адміністраціям слід передбачити спільне націлювання та перевірку, використання стандартизованих наборів критеріїв націлювання та сумісних механізмів зв'язку та/або обміну інформацією; ці елементи допоможуть у майбутньому розробка системи взаємного визнання елементів керування.

Стандарт 8 – Показники ефективності. Митні адміністрації повинні розробляти статистичні звіти, які містять показники ефективності, включаючи, але не обмежуючись, кількість перевірених відправлень, підмножину відправлень високого ризику, проведені перевірки відправлень високого ризику, перевірки відправлень високого ризику за допомогою технології неінтрузивної перевірки, перевірки відправлень високого ризику шляхом неінтрузивної перевірки та фізичних засобів, перевірки відправлень високого ризику лише фізичними засобами, час митного оформлення та позитивні і негативні результати.

Стандарт 9 – Оцінки безпеки. Митна адміністрація повинна співпрацювати з іншими компетентними органами для проведення оцінок безпеки, пов'язаних з переміщенням товарів у міжнародному ланцюжку поставок, і взяти на себе зобов'язання швидко усунути виявлені прогалини.

Стандарт 10 – Чесність працівників. Митна адміністрація та інші компетентні органи повинні розробити програми для запобігання порушенням доброчесності працівників, а також для виявлення та боротьби з порушеннями доброчесності, наскільки це можливо.

Стандарт 11 – Вихідні перевірки безпеки. Митна адміністрація повинна проводити перевірку безпеки на виїзді вантажу та/або транспортних засобів підвищеного ризику за обґрунтованим запитом країни-імпортера.

Рамкові стандарти базуються на двох основних опорах (рис. 2.2):

- система угод між митними службами держав;
- партнерські відносини між митними службами та підприємницьким співтовариством.

Сформовано і базові стандарти співпраці «Митниця-бізнес»:

Стандарт 1 – Партнерство. Уповноважені економічні оператори, які беруть участь у міжнародному торговельному ланцюжку постачання, будуть брати участь у процесі самооцінки, вимірюючи відповідно до заздалегідь визначених стандартів безпеки та найкращих практик, щоб переконатися, що їхня внутрішня політика та процедури забезпечують адекватні гарантії проти компрометації їхніх ланцюгів постачання, доки вантаж не буде випущено з-під митного контролю в місці призначення.

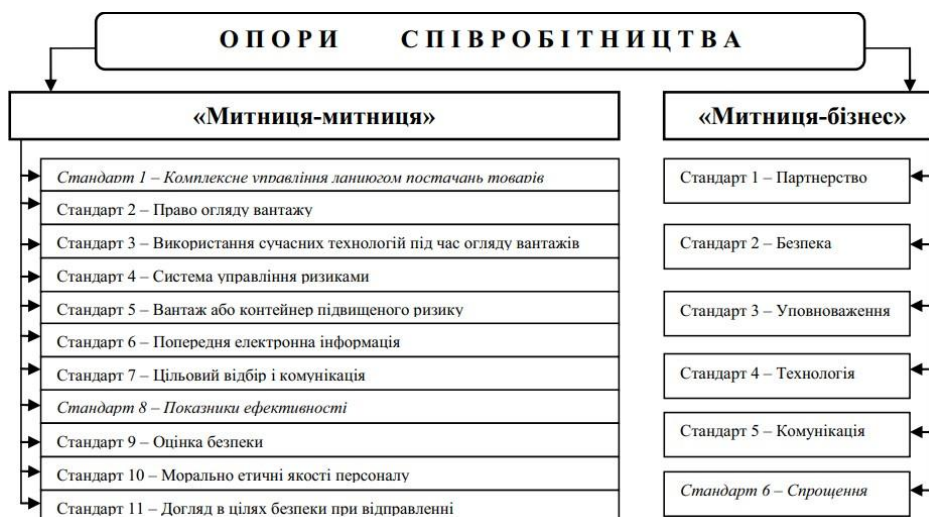

Рис. 2.2. Ключові елементи та опори співробітництва Рамкових стандартів

Стандарт 2 – Безпека. Уповноважені економічні оператори включатимуть попередньо визначені найкращі методи безпеки у свою існуючу бізнес-практику.

Стандарт 3 – Авторизація. Митна адміністрація разом із представниками торгового співтовариства розроблять процеси валідації або процедури акредитації якості, які заохочуватимуть бізнес через їхній статус уповноважених економічних операторів. Ці процеси повинні, серед іншого, визначати відчутні вигоди, як зазначено в Додатку IV, які гарантуватимуть, що вони бачать вигоду від своїх інвестицій у належні системи та методи безпеки, включаючи, як мінімум, меншу кількість перевірок документів та фізичних перевірок, а також прискорене випуск/розмитнення їхніх товарів.

Стандарт 4 – Технологія. Усі сторони підтримуватимуть цілісність вантажів і контейнерів, сприяючи використанню сучасних технологій.

Стандарт 5 – Комунікація. Митна адміністрація регулярно оновлюватиме програми партнерства між митницею та бізнесом, щоб просувати мінімальні стандарти безпеки та найкращі практики безпеки ланцюга поставок.

Стандарт 6 – Фасилітація. Митна адміністрація співпрацюватиме з УПО, щоб максимізувати безпеку та полегшити ланцюжок поставок міжнародної торгівлі, що починається з її митної території або проходить через неї.

Коли Рамкові стандарти ВМО будуть запроваджені в тому обсязі, в якому передбачали їх розробники, модель діяльності митних адміністрацій (зокрема митних органів України) буде такою:

- вони використовуватимуть у своїй діяльності уніфіковані форми та методи, що базуватимуться на однакових підходах до управління, оцінки

ризиків;

- функціонуватиме єдина митна інформаційна система, доступ до якої матимуть митні адміністрації всіх держав;
- використання системи електронного декларування;
- електронні митні декларації використовуватимуться митними адміністраціями держави відправника, транзиту та отримання товару, в результаті чого вони матимуть попередню інформацію щодо всіх вантажів, їх характеру і строків відправлення (прибуття). Це дасть змогу на ранньому етапі виявляти вантажі групи підвищеного ризику;
- відбуватиметься автоматичний добір вантажів, стосовно яких проведення митного огляду має бути обов'язковим або поглибленим;
- митні адміністрації активно використовуватимуть технології неінтрузивного (неруйнівного) митного огляду відповідно до оцінки ризиків;
- діяльність митних адміністрацій буде пов'язана з діяльністю міжнародної системи уповноважених економічних операторів (Authorized Economic Operator);
- функціонування єдиної митної інформаційної системи забезпечуватиметься не тільки митними адміністраціями, а й уповноваженими економічними операторами;
- уповноважені економічні оператори будуть активними учасниками митних процедур та забезпечуватимуть у межах своїх повноважень дотримання митного законодавства.

В митному Співтоваристві ЄС концепція вперше АЕО виникла після внесення змін до Митний Кодекс ЄС 1992 року стосовно стандартів безпеки. В 2016 р. Генеральною дирекцією з оподаткування та митної справи Європейської комісії розроблено «Керівні принципи АЕО», які узагальнили особливості отримання статусу АЕО та деталізували сутність АЕО та їх категорії; переваги АЕО та їх взаємне визнання; детальний опис критеріїв АЕО; процес та рекомендації отримання статусу АЕО; співпраця країн-членів в процесі обміну інформацією; рекомендації щодо моніторингу за економічними операторами, які мають статус АЕО тощо. Державна митна служба України також долучилась до програми АЕО у 2006 році, підписавши Декларацію про наміри щодо впровадження Рамкових стандартів безпеки на національному рівні. Відповідно до статті 84 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, українське митне законодавство має поступово імплементуватись до стандартів ЄС, при цьому, одним із етапів адаптації є запровадження інституту авторизованого економічного оператора.

Загалом інститут АЕО – це економічне утворення на основі законодавчо-нормативних норм, що користуються довірою митних органів, побудоване на взаємній довірі, справедливості і відповідальності, має можливість користуватись спеціальними спрощеннями та перевагами в митному оформленні у ланцюзі міжнародних поставок в обмін на дотримання особливих вимог і умов, встановлених митним законодавством.

Митне законодавство ЄС обмежує перелік підприємств, які не мають право звертатися для отримання статусу АЕО, це підприємства, які не беруть пряму

участь у зовнішньоекономічній діяльності, а саме: банки, страхові компанії, консультанти, розробники програмного забезпечення. Така деталізація, на наш погляд, сприяє розумінню щодо визначення суб'єктного складу та обмеження у здійсненні діяльності АЕО.

Інститут АЕО отримав широке застосування в багатьох країнах. Найперші авторизовані економічні оператори отримали акредитацію на митницях Канади (1995, оновлення 2002, 2008), США (2001), Нової Зеландії (2004), Японії (2006), Сінгапуру (2007), Великобританії (2008), Китаю (2008), Норвегії (2009). Станом на кінець 2023 року за даними Всесвітньої митної організації програми АЕО діють у 82 країнах (рис. 1), 7 програм перебувають на активній стадії впровадження [10]. В 27 країнах ЄС статус авторизованого економічного оператора на кінець 2023 року отримали 17159 компаній, найбільша кількість АЕО у Німеччині – 1897, Франції – 1897 та Італії – 1695 операторів (рис. 2.3).

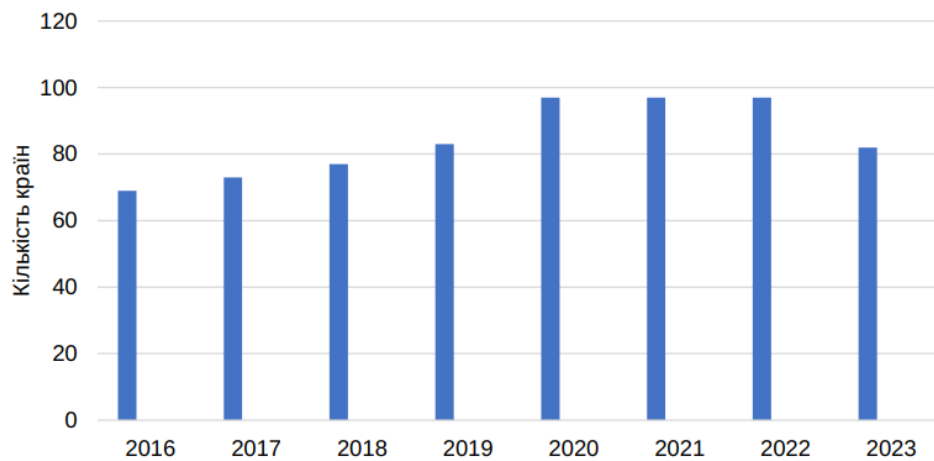

Рис. 2.3. Динаміка діючих програм АЕО у світі за 2016-2023 рр.

Серед цих компаній більша частина – 54% компаній-АЕО-С – виступають безпосередньо в ролі імпортера/експортера – OTTO, PUMA, REHAU, LEONI, IKEA, P&G, Panasonic. Водночас серед компаній, які мають обидва статуси або тільки АЕО-Б 45% і 82% відповідно займають логістичні компанії. На практиці, в ЄС більшість компаній обирають статус АЕО-С або отримують обидва типи авторизації, що дозволяє максимально спростити процес митного оформлення. Обидва статуси мають DHL, DSV, Rhenus, TNT та інші.

Положеннями Митного Кодексу України від 13.03.2012 р. в рамках спрощення процедур митного контролю та імплементації українського законодавства до міжнародних митних стандартів запроваджено інститут авторизованого (на той час уповноваженого) економічного оператора та передбачено надання суттєвих спрощень суб'єктам господарювання. Відсутність законодавчого врегулювання процедури наданням підприємству статусу АЕО спричинила гальмування практики запровадження вітчизняної програми АЕО митними органами. Подальшими діями на шляху адаптації стало внесення змін до Митного Кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів у 2019 році та закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної

транзитної системи».

Статтею 12 Митного Кодексу України зазначено, що підприємство, яке виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримало авторизацію відповідно до встановлених законодавством вимог, набуває статусу АЕО.

Частиною 3 ст. 12 МК України передбачено п'ять критеріїв відповідності для надання авторизації АЕО, що відповідає змісту Рамкових стандартів безпеки торгівлі. Перелік окреслених критеріїв передбачає:

- дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності;
- належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації;
- стійкий фінансовий стан;
- забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства;
- дотримання стандартів безпеки та надійності.

Залежно від ролі підприємства у міжнародному ланцюзі постачання товарів, підприємство самостійно обирає один з 2-х типів авторизації або одночасно авторизацію обох типів: АЕО-С – про надання права на застосування спеціальних спрощень; АЕО-Б – про підтвердження безпеки та надійності.

Митні спрощення - це комплекс заходів, спрямованих на полегшення та прискорення процедур митного контролю для підприємств і фізичних осіб. Основною метою митних спрощень є створення сприятливих умов для міжнародної торгівлі, зменшення витрат на митні формальності та підвищення ефективності митного контролю.

Ось декілька прикладів митних спрощень (рис. 2.4-2.5):

Митний кодекс України	
☐	загальна гарантія;
☐	загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків;
☐	загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків;
☐	звільнення від гарантій;
☐	самостійне накладання пломб спеціального типу;
☐	процедура спрощеного декларування;
☐	процедура випуску за місцезнаходженням.

Рис. 2.4. Перелік митних спрощень, закріплених у Митному кодексі України

Єдиний адміністративний документ (ЄАД) – один документ, який містить

всі необхідні дані для митного контролю та спрощує процес декларування.

Електронне декларування - подання митних декларацій в електронному вигляді, що скорочує час на обробку документів.

Попереднє декларування - можливість подавати декларації до прибуття товарів на митницю, що дозволяє швидше проводити митний контроль.

Статус уповноваженого економічного оператора (УЕО) - підприємства, які відповідають певним критеріям надійності та відповідності, можуть отримувати додаткові спрощення та пріоритетний розгляд митних формальностей.

Митні спрощення допомагають знизити адміністративні бар'єри для бізнесу та сприяють розвитку економіки.

КРИТЕРІЇ та УМОВИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД АВТОРИЗАЦІЇ						
Тип	Критерій 1 «Дотримання вимог законодавства»	Критерій 2 «Належна система ведення бух. обліку»	Критерій 3 «Стійкий фінансовий стан»	Критерій 4 «Забезпечення стандартів компетенції»	Критерій 5 «Дотримання стандартів безпеки та надійності»	Умова
АЕО-С	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК		
АЕО-Б	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК	
Загальна гарантія (ст. 312-1 МКУ)	ТАК	НІ	НІ	+		Регулярно виступас декларантом (протягом попередніх 12 місяців митними органами здійснено митне оформлення не менше 50 митних декларацій для поміщення товарів у митні режими).
Загальна гарантія 50 відсотків (ст. 312-1 МКУ)	ТАК	ЧАСТКОВО	ТАК	+		
Загальна гарантія 70 відсотків (ст. 312-1 МКУ)	ТАК	ЧАСТКОВО	ТАК	+		
Звільнення від гарантії (ст. 312-1 МКУ)	ТАК	ТАК	ТАК	+		
Процедура випуску за місцезнаходженням (ст. 249-1 МКУ)	ТАК	ТАК	НІ	ТАК		
Процедура спрощеного декларування (ст. 260-1 МКУ)	ТАК	ТАК	НІ	ТАК		НІ
Самостійне накладення пломб (ст. 326-1 МКУ)	ТАК	ТАК	НІ	ТАК		НІ

Рис. 2.5. Критерії та умови в залежності від авторизації

В Україні станом на кінець 2023 року 21 підприємство, що приймають участь у міжнародному ланцюзі постачання (виробники, експортери, імпортери, митні представники, експедитори інші), отримали сертифікати АЕО. Вітчизняні АЕО – переважно виробники-експортери: 20 з них мають тип авторизації АЕО-С, і лише одне підприємство – обидва АЕО-Б та АЕО-С. Більша частина підприємств (62%) – експортери-виробники ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна», ТОВ «Кондитерська фабрика «Ярич», ТОВ «Волинська меблева компанія-Україна», частку 25% займають торговельні підприємства – ТОВ «Епіцентр К», ТОВ «Бюро вин» та транспортно-експедиційні й інші компанії. У 2024 році статус АЕО отримали 56 підприємств, і вже 3 підприємства отримали авторизацію у 2025 році. У 2024 році частка обсягу імпорту та експорту товарів підприємствами, яким надано авторизацію АЕО, становила понад 5% від загального товарообігу у вартісному еквіваленті, в той час як за 2023 рік така частка становила 1%. Варто зазначити, що у 2024 році до Держмитслужби надійшло 80 заяв про надання авторизації АЕО. При цьому, як за результатами попереднього розгляду, так і оцінки, в 23 випадках підприємствам було відмовлено у наданні авторизації.

Серед основних причин прийняття негативних рішень:

- підприємством разом із заявою не надано анкету самооцінки;
- анкета самооцінки заповнена не в повному обсязі з урахуванням типу авторизації АЕО, щодо якої подається заява, або ролі підприємства в міжнародному ланцюзі постачання;
- під час проведення оцінки не підтверджено інформацію, зазначену в анкеті самооцінки та дотримання умов, визначених критеріями;
- заява не підписана керівником або уповноваженою ним особою.

З метою удосконалення митного адміністрування діяльності АЕО та упорядкування даних ведеться державний Єдиний реєстр авторизованих економічних операторів, що забезпечує внесення та відображення інформації про підприємство, яке отримало статус АЕО (найменування та код підприємства за ЄДРПОУ, місцезнаходження); тип авторизації, дату її надання (скасування або анулювання); актуалізацію внесеної до Реєстру інформації; накопичення і збереження відомостей в електронній формі та створення електронного архіву. Ведення Реєстру здійснює Держмитслужба за допомогою програмно-інформаційного комплексу Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів. Запроваджений вітчизняний Реєстр АЕО відповідає тому, що функціонує в розвинутих державах Європи та на сайті ВМО. Особливістю функціонування реєстру є його достатня захищеність та конкретність даних про авторизоване підприємство.

Таким чином, державне управління митною політикою передбачає здійснення ефективних митних процедур, які повинні забезпечувати, з одного боку, спрощення та прискорення митного контролю та оформлення, а, з іншого – надійний рівень забезпечення митної безпеки та інтересів. Україна активно працює над впровадженням Рамкових стандартів Всесвітньої митної організації (ВМО). Зокрема, Україна приєдналася до Європейської комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) та Національної мережі митного контролю (nCEN). Ці заходи спрямовані на підвищення ефективності митних процедур та забезпечення їх відповідності міжнародним стандартам.

Контрольні питання:

1. Назвіть ключові особливості митних процедур.
2. Охарактеризуйте базові правила Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур.
3. Які спрощення митних процедур передбачені в межах Рамкових стандартів Всесвітньої митної організації.
4. Які зміни містить оновлена версія *SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade*, затверджені у 2021 році Всесвітньою митною організацією?
5. Охарактеризуйте особливості законодавчого врегулювання процедури наданням підприємству статусу авторизованого економічного оператора.

Література: [2-6, 9, 20, 26, 28, 56]

Тема 3. Здійснення митних процедур щодо окремих видів товарів

- 3.1. Особливості ввезення в Україну лікарських засобів
- 3.2. Порядок митного контролю і митного оформлення електроенергії, що переміщується через митний кордон України
- 3.3. Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України
- 3.4. Ввезення та оподаткування гуманітарної допомоги
- 3.5. Митне оформлення транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України
- 3.6. Відповідальність за контрабанду та порушення митних правил

3.1. Особливості ввезення в Україну лікарських засобів

Особливості ввезення в Україну лікарських засобів регулюються, насамперед, Законом України «Про лікарські засоби» і Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. №929, Порядком проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типовим положенням про комісії з питань етики (Наказ Міністерства охорони здоров'я № 690 від 23.09.2009 р.

Починаючи з 24 лютого 2022 року, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», в Україні введено режим воєнного стану. Згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я від 13.03.2022 р. № 481 до припинення та скасування воєнного стану в Україні зупинено дію наказу Міністерства охорони здоров'я України від 26 квітня 2011 року № 237 «Про затвердження Порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів».

Загалом статтею 2 Закону України «Про лікарські засоби» визначено, що лікарський засіб – це будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ та допоміжних речовин), що має властивості та призначена для лікування або профілактики захворювань у людей, чи будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ та допоміжних речовин), яка може бути призначена для запобігання вагітності, відновлення, корекції чи зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічної, імунологічної або метаболічної дії або для встановлення медичного діагнозу.

У свою чергу Розділ V «Ввезення в Україну та вивезення з України лікарських засобів» визначає законодавчі норми реалізації таких дій. На територію України можуть ввозитися лікарські засоби, зареєстровані в Україні, за наявності сертифіката якості серії лікарського засобу, що видається виробником, та ліцензії на імпорт лікарських засобів (крім АФІ), що видається імпортеру (виробнику або особі, що представляє виробника лікарських засобів на території України), у порядку, встановленому законодавством. У додатку до

ліцензії зазначаються перелік лікарських засобів, дозволених до імпорту ліцензіату, а також особливі умови провадження діяльності.

Підставою для видачі ліцензії на імпорт лікарських засобів є наявність відповідної матеріально-технічної бази, кваліфікованого персоналу, а також умов щодо контролю за якістю лікарських засобів, що будуть ввозитися на територію України. Відповідність матеріально-технічної бази, кваліфікації персоналу, а також умов щодо контролю за якістю лікарських засобів, що будуть ввозитися на територію України, встановленим вимогам та заявленим характеристикам у поданих заявником документах для одержання ліцензії підлягає обов'язковій перевірці до видачі ліцензії у межах строків, передбачених для видачі ліцензії, за місцем провадження діяльності органом ліцензування у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я. Термін придатності лікарських засобів, що ввозяться на територію України, має становити не менше половини терміну, визначеного виробником, за умови, якщо виробник визначив термін менше одного року, або не менш як шість місяців, за умови, якщо виробник визначив термін більше одного року. Порядок ввезення лікарських засобів на територію України встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Контроль за ввезенням на митну територію України лікарських засобів здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів. Усі лікарські засоби, що ввозяться на митну територію України з метою їх подальшої реалізації (торгівлі) або використання у виробництві готових лікарських засобів, підлягають державному контролю якості. Порядок здійснення державного контролю якості лікарських засобів, що ввозяться на митну територію України, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Вимоги частин першої та другої цієї статті не поширюються на лікарські засоби, які підлягають закупівлі за результатами закупівельної процедури, проведеної спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі, на виконання угоди щодо закупівлі між центральним органом виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та відповідною спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі. На територію України можуть ввозитися зареєстровані в Україні лікарські засоби, які підлягають закупівлі за результатами закупівельної процедури, проведеної спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі, лише на виконання угоди щодо закупівлі між центральним органом виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та відповідною спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі, за наявності сертифіката якості серії лікарського засобу, що видається виробником.

Вимога частини першої цієї статті щодо наявності ліцензії на імпорт лікарських засобів та термінів їх придатності не поширюється на імпорт лікарських засобів, які закуповуються та ввозяться на територію України особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, за умови підтвердження цільового призначення ввезення на територію України таких лікарських засобів

у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Ввезення таких лікарських засобів на територію України здійснюється за наявності сертифіката якості серії лікарського засобу, що видається виробником. У разі відсутності ліцензії на провадження господарської діяльності з імпорту лікарських засобів у особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, забезпечення дотримання вимог законодавства про ліцензування видів господарської діяльності під час ввезення на територію України, зберігання, контролю якості, видачі дозволу на випуск (реалізацію) серії лікарських засобів, які закуповуються особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, здійснюється шляхом залучення суб'єктів господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з імпорту лікарських засобів, з дотриманням законодавства у сфері публічних закупівель. Термін придатності таких лікарських засобів має становити не менше 70 відсотків терміну придатності лікарського засобу, встановленого виробником. За окремим рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, у визначених ним випадках термін придатності лікарських засобів, які закуповуються особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, та за умови підтвердження цільового призначення ввезення таких лікарських засобів, може бути скорочений.

Особа, уповноважена на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, звільняється від обов'язку отримання ліцензії на імпорт лікарських засобів щодо лікарських засобів, які закуповуються такою особою за кошти державного бюджету за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Вимоги частини першої цієї статті не поширюються на випадки ввезення з використанням Форми 302, передбаченої Митним кодексом України, лікарських засобів для медичного забезпечення підрозділів збройних сил держав - членів Європейського Союзу, держав - членів Організації Північноатлантичного договору та інших держав, які у встановленому законом порядку допущені на територію України.

Незареєстровані лікарські засоби можуть ввозитись на митну територію України для:

переміщення транзитом через територію України або поміщення у митний режим митного складу з подальшим реекспортом у порядку, визначеному Митним кодексом України. При цьому дозволяється ввезення на митну територію України для поміщення у митний режим митного складу з подальшим реекспортом лише тих лікарських засобів, що зареєстровані в країні виробника, супроводжуються сертифікатом якості та ввезення яких на митну територію України не суперечить положенням Конвенції Ради Європи про підроблення медичної продукції та подібні злочини, що загрожують охороні здоров'я. Реекспорт таких лікарських засобів повинен бути здійснений не пізніше ніж за шість місяців до закінчення строку їх придатності;

проведення доклінічних досліджень фармацевтичної розробки і клінічних випробувань;

реєстрації лікарських засобів в Україні (зразки препаратів у лікарських формах);

експонування на виставках, ярмарках, конференціях тощо без права реалізації;

медичного забезпечення (без права реалізації) підрозділів збройних сил інших держав, які відповідно до закону допущені на територію України;

лікування рідкісних (орфанних) захворювань за рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Це положення стосується лише лікарських засобів, розроблених виключно для лікування рідкісних (орфанних) захворювань, які в установленому порядку допущені до застосування на території Сполучених Штатів Америки або держав - членів Європейського Союзу, незалежно від того, чи зареєстровані вони як лікарські засоби компетентними органами Сполучених Штатів Америки або Європейського Союзу.

індивідуального використання громадянами;

постачання за результатами закупівлі, проведеної особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я за кошти державного бюджету, або закупівлі, проведеної із залученням особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за кошти місцевих бюджетів, за умови наявності сукупності таких обставин:

в Україні відсутні альтернативні засоби для профілактики та/або лікування відповідних захворювань (відсутні зареєстровані в Україні лікарські засоби із відповідною діючою речовиною);

потреба у таких лікарських засобах в Україні є обмеженою, тобто лікарський засіб передбачений для використання незначною кількістю пацієнтів;

відповідні лікарські засоби в установленому порядку допущені до застосування на території однієї з таких країн: Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Швейцарська Конфедерація, Японія, Австралія, Канада або за централізованою процедурою у державах - членах Європейського Союзу та застосовуються в одній із зазначених країн;

проведення програм розширеного доступу пацієнтів до незареєстрованих лікарських засобів, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

проведення програм доступу суб'єктів дослідження (пацієнтів) до досліджуваного лікарського засобу після завершення клінічного випробування, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Порядок ввезення лікарських засобів у зазначених випадках (крім ввезення для переміщення транзитом через територію України або для поміщення в митний режим митного складу, або для ввезення з використанням Форми 302, передбаченої Митним кодексом України) визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

У випадках стихійного лиха, катастроф, епідемічного захворювання тощо

за окремим рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я дозволяється ввезення незареєстрованих в Україні лікарських засобів зарубіжних країн за наявності документів, що підтверджують їх реєстрацію і використання в цих країнах. Також, за окремим рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, дозволяється ввезення незареєстрованих в Україні лікарських засобів іноземних держав з метою медичного забезпечення (медичного застосування) військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу та інших осіб, які відповідно до закону направляються Україною для участі в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки у складі національного контингенту чи національного персоналу, виконують завдання під час проведення антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, під час дії надзвичайного стану, особливого періоду, за наявності документів, що підтверджують реєстрацію і використання лікарських засобів у таких державах.

Незареєстровані лікарські засоби, які можуть ввозитися на територію України з метою постачання за результатами закупівлі, проведеної особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я за кошти державного бюджету, або закупівлі, проведеної із залученням особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за кошти місцевих бюджетів, безоплатно постачаються структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або суб'єктам господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та застосовуються в медичній практиці. Перелік незареєстрованих лікарських засобів (за міжнародними непатентованими назвами), які можуть ввозитися на територію України з метою постачання за результатами закупівлі, проведеної особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я за кошти державного бюджету, або закупівлі, проведеної із залученням особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за кошти місцевих бюджетів, та порядок формування такого переліку затверджуються Кабінетом Міністрів України. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, відповідає за безпеку та ефективність і здійснює фармаконагляд в Україні незареєстрованих лікарських засобів, ввезених на територію України та введених в обіг за процедурою закупівлі, проведеною особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я.

На територію України можуть ввозитися лікарські засоби як паралельний імпорт у встановленому законодавством порядку.

Вивезення лікарських засобів з України здійснюється в порядку, передбаченому законодавчими актами України.

На період дії воєнного стану в Україні Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, може тимчасово зупинити експорт лікарських засобів у разі незабезпечення потреб системи охорони здоров'я України в таких лікарських засобах у повному обсязі.

Починаючи з 29 грудня 2023 року громадянам дозволено ввозити в Україну лікарські засоби, у тому числі такі, що містять наркотичні засоби чи психотропні речовини, не лише на підставі рецепта на лікарський засіб, як було раніше, а й на підставі інформаційної довідки. Печатка закладу охорони здоров'я на вказаних документах відтепер не є обов'язковою, а проставляється за її наявності у закладі.

Рецепт та/або інформаційна довідка на відповідний лікарський засіб повинні бути видані на ім'я особи, яка їх переміщує, та обов'язково засвідчені підписом та особистою печаткою лікаря.

Кількість лікарських засобів, що переміщуються, не повинна перевищувати кількості, зазначеної в рецепті або в інформаційній довідці, виданих на відповідний лікарський засіб.

Оскільки видача інформаційної довідки передбачена законодавством України, то і скористатися нею зможуть лише громадяни, які придбали лікарські засоби в Україні та зворотно ввозять їх в Україну.

Відповідні зміни 27 грудня 2023 року ухвалив Кабінет Міністрів України постановою № 1389 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 458 та від 13 травня 2013 р. № 333».

При цьому залишається без змін порядок ввезення громадянами лікарських засобів, які не містять наркотичних засобів чи психотропних речовин, у кількості, що не перевищує п'яти упаковок кожного найменування на одну особу.

Особи, винні в порушенні законодавства про лікарські засоби, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

3.2. Порядок митного контролю і митного оформлення електроенергії, що переміщується через митний кордон України

Митним кодексом України визначено, що електроенергія, що переміщується лініями електропередачі є одним із товарів.

Особливості митного декларування визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450 «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій». Зокрема в даній постанові вказано, що товари, які ввозяться на митну територію України за періодичною митною декларацією трубопровідним транспортом, лініями електропередачі, можуть бути випущені митним органом після оформлення періодичної митної декларації.

Ввезені на митну територію України за періодичною митною декларацією товари для безперервного виробництва (металургійного, хімічного тощо) за зверненням декларанта, поданим на паперовому носії у двох примірниках, з

дозволу митного органу можуть бути випущені після проведення в установленому порядку митних процедур, пов'язаних з контролем за доставкою таких товарів, та здійснення передбачених частиною першою статті 319 Митного кодексу України заходів офіційного контролю.

Підтвердженням надання дозволу митного органу на випуск товарів у випадках, зазначених в абзацах другому і третьому цього пункту, є проставлення посадовою особою підрозділу митного оформлення митного органу відбитку штампу «Під митним контролем» на відповідних товарно-транспортних документах, а у випадку, зазначеному в абзаці третьому цього пункту, - на примірниках звернення. Один примірник звернення залишається у митному органі, а другий повертається декларанту та є підставою для видачі вантажу. У разі потреби проводиться митний огляд, взяття проб і зразків товарів у встановленому законодавством порядку.

Інші, ніж зазначені у цьому пункті товари, що ввезені на митну територію України за періодичною митною декларацією, можуть бути випущені лише після здійснення у повному обсязі їх митного оформлення.

До 15 числа місяця, що настає за кожним календарним місяцем переміщення товарів через митний кордон України за періодичною митною декларацією, декларант зобов'язаний:

- подати додаткову декларацію (додаткові декларації) із зазначенням точних відомостей про товари, переміщені через митний кордон України за періодичною митною декларацією відповідно до заявленого митного режиму протягом відповідного календарного місяця;

- подати передбачені законодавством документи, необхідні для здійснення митного оформлення товарів, крім документів, поданих разом з періодичною митною декларацією;

- сплатити митні платежі, що справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України.

У разі переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі, під час якого виникають відхилення перетікань електричної енергії від планових значень, пов'язані із забезпеченням паралельної роботи між енергосистемами країн (або їх частинами), які оформлюються договорами купівлі-продажу електричної енергії з операторами системи передачі суміжних країн, а також іншими юридичними особами за договорами з врегулювання відхилень від запланованих міждержавних потоків, з подальшим переміщенням через державний кордон України, додаткова декларація подається оператором системи передачі у порядку, визначеному цим пунктом, до 25 числа місяця, що настає за кожним календарним місяцем переміщення цих товарів через митний кордон України.

У разі ввезення товарів (крім переміщуваних стаціонарними засобами транспортування) на митну територію України за періодичною митною декларацією календарним місяцем переміщення товарів через митний кордон України є місяць, у якому товари доставлені до митниці оформлення періодичної митної декларації.

У разі вивезення товарів (крім переміщуваних стаціонарними засобами

транспортування) за межі митної території України за періодичною митною декларацією календарним місяцем переміщення товарів через митний кордон України є місяць, у якому митницею здійснено пропуск товарів за межі митної території України.

У разі коли місця митного контролю товарів, що ввезені трубопровідним транспортом або лініями електропередачі, у тому числі з метою транзиту через митну територію України, розташовані на тимчасово окупованій території України або переміщення на тимчасово окуповану територію України товарів трубопровідним транспортом або лініями електропередачі здійснено з території суміжної держави, на якій розташовані прилади обліку, оформлення додаткових декларацій на кількість товарів, переміщених на підконтрольну українській владі територію, здійснюється без надання актів приймання-передачі та на підставі довідки, наданої перевізником, що підтверджує кількість таких товарів.

У разі коли під час ввезення товарів трубопровідним транспортом покупцем оскаржено ціну товару у порядку, передбаченому зовнішньоекономічним договором (контрактом), оформлення додаткових декларацій здійснюється без надання актів приймання-передачі та рахунків-фактур на підставі копії зовнішньоекономічного договору (контракту), копії остаточного і обов'язкового арбітражного рішення, яке визначає ціну товару, та довідки, наданої перевізником, що підтверджує кількість таких товарів.

3.3. Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України

Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України законодавчо закріплені Митним кодексом України, Наказом Міністерства фінансів України №648 від 30.05.2012 р. «Про затвердження Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону», Наказом Міністерства фінансів України №281 від 09.06.2020 р. «Про затвердження Порядку застосування заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності та взаємодії митних органів з правовласниками, декларантами та іншими заінтересованими особами та Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України».

До товарів, щодо яких існує підозра у порушенні прав інтелектуальної власності, митні органи застосовують такі заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності:

призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності відповідно до статті 399 цього Кодексу;

призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу відповідно до статті 400 митного кодексу;

призупинення митного оформлення невеликих партій товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.

За винятком випадків, передбачених частиною третьою, такі заходи застосовуються у разі підозри у порушенні прав інтелектуальної власності щодо:

1) товарів, що переміщуються громадянами на митну територію України або за її межі;

2) товарів під час їх ввезення на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) або вивезення за межі митної території України;

3) товарів, що поміщуються в митні режими імпорту, реімпорту, експорту, реекспорту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, митного складу, вільної митної зони, переробки на митній території, переробки за межами митної території.

У разі підозри у порушенні прав інтелектуальної власності щодо товарів, митні формальності щодо яких здійснюються без подання митної декларації, митними органами призупиняється виконання митних формальностей щодо таких товарів згідно з положеннями статей 399 або 400, або 401-1 Кодексу.

Порядок застосування заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності та взаємодії митних органів з правовласниками, декларантами та іншими заінтересованими особами, форма та вимоги до оформлення висновку правовласника про наявність або відсутність порушення прав інтелектуальної власності визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, та ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України, здійснюються в загальному порядку з урахуванням особливостей, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

Заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності, не застосовуються до:

1) оригінальних товарів, тобто товарів, які були виготовлені за згодою правовласника, або товарів, виготовлених особою, належним чином уповноваженою правовласником на виробництво певної кількості товарів, у тому числі у кількості, що перевищує обумовлену між цією особою і правовласником;

2) особистих речей;

3) товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі для власного використання і не призначені для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, сумарна фактурна вартість та/або вага яких не перевищує обмежень, встановлених частиною першою статті 374 митного кодексу;

4) товарів, поміщених у митний режим імпорту (у частині процедури кінцевого використання).

Вивезення з митної території у незмінному вигляді товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, забороняється до завершення процедури такого призупинення.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності на

підставі заяв правовласників.

Правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на об'єкт права інтелектуальної власності, має право, в межах наданих законом або правочином прав, безоплатно подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, заяву про сприяння захисту належних йому прав на об'єкт права інтелектуальної власності з метою реєстрації такого об'єкта у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності.

Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, включаючи форму заяви про сприяння захисту прав інтелектуальної власності, перелік інформації, у тому числі відомостей про об'єкт права інтелектуальної власності, та вимоги до документів, які додаються до заяви, порядок її подання і розгляду, порядок створення і ведення зазначеного реєстру визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Інформація про об'єкти права інтелектуальної власності, зареєстровані в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, доводиться до митних органів через єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів. Для забезпечення ідентифікації товарів, щодо яких існує підозра у порушенні прав інтелектуальної власності, митні органи можуть використовувати додаткові інформаційні ресурси в межах, що не суперечать законодавству.

Після реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності митні органи застосовують заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності на підставі даних такого реєстру.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, забезпечує оприлюднення інформації щодо об'єктів права інтелектуальної власності, зареєстрованих у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, на своєму офіційному веб-сайті.

Правовласник зобов'язаний повідомити центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, про припинення чинності прав чи визнання прав на об'єкт права інтелектуальної власності недійсними повністю або частково, а також про часткову або повну передачу прав на об'єкт права інтелектуальної власності, відомості щодо якого внесені до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.

Заява про сприяння захисту прав інтелектуальної власності, яка подається правовласником після призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу, розглядається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

У разі підозри, що внаслідок переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, можуть бути порушені такі права, митний орган може за власною ініціативою призупинити митне оформлення зазначених товарів, за винятком

швидкопсувних. Митний орган вживає заходів щодо призупинення за власною ініціативою митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виключно за умови наявності відомостей про правовласника.

Протягом строку призупинення митного оформлення товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності утримувач товарів може звернутися до митного органу із заявою про випуск товарів, митне оформлення яких призупинено, до закінчення встановленого строку призупинення.

Рішення про достроковий випуск товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, приймає керівник митного органу або його заступник за дотримання таких умов:

- призупинено митне оформлення товарів, що містять такі об'єкти права інтелектуальної власності, як промислові зразки, винаходи, сорти рослин або компонування напівпровідникових виробів;

- до митних органів на виконання не надійшла ухвала суду про забезпечення позову щодо заборони вчинення певних дій з товарами, митне оформлення яких призупинено, або застосування інших заходів щодо запобігання їх використанню;

- декларантом або утримувачем товарів надано митному органу документальне підтвердження досягнення згоди між правовласником та утримувачем товарів щодо їх дострокового випуску;

- виконано митні формальності, необхідні для випуску таких товарів.

При здійсненні контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, митні органи взаємодіють з іншими державними органами, уповноваженими у сфері захисту права інтелектуальної власності, в порядку, визначеному законодавством.

3.4. Ввезення та оподаткування гуманітарної допомоги

Законом України «Про гуманітарну допомогу» визначено, що остання представляє собою цільову адресну безоплатну допомогу у грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами з мотивів гуманності отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують допомоги у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, скрутним фінансовим становищем, введенням воєнного або надзвичайного стану, виникненням надзвичайної ситуації або тяжкою хворобою конкретної фізичної особи, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

З 01 грудня 2023 року змінюється порядок пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Згідно з положеннями Закону України «Про гуманітарну допомогу» отримувачем гуманітарної допомоги можуть виступати виключно такі юридичні особи:

- підприємства громадських організацій осіб з інвалідністю, ветеранів

війни та праці, а також підприємства, установи та організації, що утримуються за рахунок бюджетів, уповноважені ними державні установи та органи місцевого самоврядування;

- благодійні організації, створені у порядку, визначеному Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;

- громадські організації осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці, Товариство Червоного Хреста України та його обласні організації, творчі спілки, а також громадські організації, створені для здійснення передбаченої їх статутними документами екологічної, оздоровчої, аматорської, спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності;

- релігійні організації, зареєстровані у порядку, передбаченому Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації»;

- реабілітаційні установи для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, які мають відповідну ліцензію на здійснення реабілітаційних послуг, незалежно від відомчого підпорядкування, типу і форм власності.

Особа з переліку вище набуває статусу отримувача з моменту автоматичної реєстрації в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги, яка здійснюється шляхом присвоєння отримувачу номера отримувача гуманітарної допомоги в порядку, визначеному Положенням про автоматизовану систему, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 927.

Зареєстрованому отримувачу гуманітарної допомоги для пропуску через митний кордон України та митного оформлення товарів гуманітарної допомоги слід вчинити такі дії:

- 1) отримати унікальний код гуманітарної допомоги, що засвідчує факт визнання товарів гуманітарною допомогою та який присвоюється автоматизованою системою реєстрації гуманітарної допомоги після внесення отримувачем інформації про такі товари до автоматизованої системи (<https://human-aid.ioc.gov.ua/>) до початку декларування товарів;

- 2) обрати червоний коридор для проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України;

- 3) подати декларацію про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою митному органу в один із способів, наведених нижче:

- в електронній формі через «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» з подальшим друком разом з унікальним електронним ідентифікатором (QR-код, штрих-код, цифровий код тощо) для подання її митним органам у паперовій формі в пункті пропуску або шляхом повідомлення особою унікального електронного ідентифікатора без друку декларації;

- в електронній формі через «Автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги» з подальшим друком разом з унікальним електронним ідентифікатором (QR-код, штрих-код, цифровий код тощо) для подання її митним органам у паперовій формі в пункті пропуску або шляхом повідомлення особою унікального електронного ідентифікатора без друку декларації.

Подання декларації без унікального коду гуманітарної допомоги не дозволяється.

У разі невідповідності даних, заявлених у декларації, даним автоматизованої системи посадова особа митниці відмовляє у пропуску вантажу гуманітарної допомоги на територію України, крім випадку, коли задекларована вага окремої позиції вантажу менша, ніж вага, зазначена у записі щодо цієї позиції під унікальним кодом гуманітарної допомоги.

Ввезення гуманітарної допомоги на територію України за декларацією дозволяється протягом 30 календарних днів з дати створення декларації.

Товари, інформацію про які внесено до автоматизованої системи під відповідним унікальним кодом гуманітарної допомоги та які не ввезені на територію України протягом 90 календарних днів з дати присвоєння унікального коду гуманітарної допомоги, автоматично втрачають статус товарів, визнаних гуманітарною допомогою, у порядку, визначеному Положенням про автоматизовану систему.

Внесення змін до декларації дозволяється лише до подання її митному органу в пункті пропуску через державний кордон України.

З моменту прийняття митним органом декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення.

За результатом виявлення невідповідності фактично отриманої гуманітарної допомоги категоріям товарів та/або найменуванню товарів, та/або кількості місць, та/або кількості штук, та/або вазі/об'єму, які зазначені в декларації, отримувач зобов'язаний сформулювати та подати інвентаризаційний опис фактично отриманої гуманітарної допомоги в електронному кабінеті автоматизованої системи, який підтверджує фактичне отримання гуманітарної допомоги. Інвентаризаційний опис фактично отриманої гуманітарної допомоги у такому разі подається не пізніше ніж подання звіту. Подання інвентаризаційного опису фактично отриманої гуманітарної допомоги вважається інформуванням отримувачами правоохоронних органів про встановлений факт невідповідності фактично отриманої гуманітарної допомоги категоріям товарів та/або найменуванню товарів, та/або кількості місць, та/або кількості штук, та/або вазі, які зазначені в декларації.

Згідно з положеннями постанови Кабінету Міністрів України від 20.11.2023 р. № 1216 до 1 квітня 2024 р. дозволяється пропуск товарів без використання автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги, тобто шляхом подання у паперовому вигляді декларації про товари, що визнаються гуманітарною допомогою без зазначення унікального коду гуманітарної допомоги, який надається автоматизованою системою.

Для забезпечення безперешкодного пропуску на митну територію України товарів гуманітарної допомоги відповідно до вимог Постанови № 953, керівникам митниць доручено забезпечити наявність у пунктах пропуску достатньої кількості примірників декларації про товари, що визнаються гуманітарною допомогою, за формою згідно з додатком 1 до Порядку, затвердженого вказаною постановою.

Пропуск через митний кордон та митне оформлення гуманітарної

допомоги у вигляді транспортних засобів для осіб, визначених відповідно до частини другої статті 6 Закону України “Про гуманітарну допомогу”, здійснюється без письмового підтвердження від таких осіб. Цільове використання таких транспортних засобів підтверджується звітом про наявність та розподіл гуманітарної допомоги, поданим відповідно до Порядку.

Також митним органам для керівництва в роботі доведені підготовлені Мінсоцполітики Методичні рекомендації щодо організації ввезення транспортних засобів, товарів військового призначення та подвійного використання в умовах воєнного стану.

Зокрема, в методичних рекомендаціях наведені роз'яснення щодо підтвердження необхідного для звільнення від оподаткування статусу гуманітарної допомоги при поданні декларації гуманітарної допомоги як в електронному так і паперовому вигляді для автомобілів, що ввозяться благодійними, громадськими організаціями, волонтерами, а на митній території України передаються для використання особам, визначеним частиною другою статті 6 Закону України «Про гуманітарну допомогу» (Збройними Силами України, Національною гвардією України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ України, Державною прикордонною службою України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Державною спеціальною службою транспорту, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, в тому числі відповідними центральними органами і їх територіальними, регіональними, спеціалізованими підрозділами, військовими частинами тощо).

Ввезення окремих категорій товарів гуманітарної допомоги здійснюється із врахуванням особливостей, визначених положеннями постанов Кабінету Міністрів України, зокрема:

- щодо товарів гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики: Деякі питання отримання, розподілу, використання та обліку гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 р. № 824;

- щодо товарів гуманітарної допомоги, які перевозяться залізничним транспортом: Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.03.2022 р. № 379;

- щодо товарів гуманітарної допомоги, що класифікуються у товарній групі 27 (палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні): Деякі питання визнання товарів гуманітарною допомогою та їх використання в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2022 р. № 238.

Форма декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою наведена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

ДЕКЛАРАЦІЯ №____ про перелік товарів, що визнаються гуманітарною
допомогою

1. Повне найменування отримувача гуманітарної допомоги/Full Name of the Recipient of Humanitarian Aid					
2. Код згідно з ЄДРПОУ отримувача гуманітарної допомоги/USREO Code of the Recipient of Humanitarian Aid*					
3. Номер отримувача в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги					
4. Унікальний код гуманітарної допомоги, наданий автоматизованою системою реєстрації гуманітарної допомоги					
5. Прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) водія/Surname, First Name, Patronymic (where available) of the Driver					
6. Прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) особи, що здійснює декларування/Surname, First Name, Patronymic (where available) of the Person Making the Declaration					
7. Марка машини/Brand of Car					
8. Номер машини/Licence Plate					
9. Донор гуманітарної допомоги, адреса, країна/Donor of Humanitarian Aid (Name, Address, Country)					
10. Вид гуманітарного вантажу / Type of Humanitarian Cargo					
Порядковий номер	Категорія товару/ Category of Goods	Найменування товарів/ Description of Goods	Кількість місць/ Number of Packages	Орієнтовна вага, кілограмів/ об'єм, літрів/ Approximate weight, kg/ Volume, l	Кількість,шту к/ Number of Pieces
1	Продовольство/Food				
2	Санітарно-гігієнічні засоби/ Sanitary and hygienic means				
3	Лікарські засоби та медичні вироби/Medical devices and products				
4	Одяг/Взуття/ Clothing/Shoes				
5	Технічні засоби/ Technical means				
6	Транспортні засоби/Vehicles**				

Продовження табл. 3.1

7	Паливо/Fuel					
8	Інше/Other					
	Усього/Total	×				
11. Відомості щодо водія та транспортного засобу в разі перевантаження вантажу в пункті пропуску/Vehicle and driver information in case of overloading of goods at the checkpoint:						
1) прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), паспортні дані (серія, номер) водія/Surname, First Name, Patronymic (where available), Passport data (series number) of the Driver						
2) марка машини/Brand of Car						
3) номер машини/Licence Plate						
12. Додаткова інформація щодо транспортних засобів/Additional pieces of information of Vehicles:						
Порядковий номер	Ідентифікаційний номер транспортного засобу/Vehicle identification number	Марка/Brand	Комерційний опис/Commercial description	Об'єм двигуна, куб. сантиметрів/ Capacity, cm ³	Тип палива/Fuel type	Рік випуску/Year of manufacture

(підпис)

(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) особи, яка здійснює декларування)

* Не зазначається для дипломатичного представництва, консульської установи іноземної держави або представництва міжнародної чи іноземної благодійної організації в Україні/Does not need to be specified for diplomatic mission, consular institution of a foreign state or a representative office of an international or foreign charitable organization in Ukraine.

** Додаткова інформація щодо транспортних засобів зазначається у пункті 12 декларації.

3.5. Митне оформлення транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України

Відповідно до національного митного законодавства транспортні засоби комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

Митні формальності, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, мають

уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни - власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Перевізники мають право:

1) не приймати для перевезення між митними органами товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;

2) замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши митний орган призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);

3) замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до митного органу призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини такої заміни (стан здоров'я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);

4) з дозволу митного органу призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються утримувачем товару або іншими заінтересованими особами;

5) отримувати роз'яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

Перевізники зобов'язані:

1) під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їх маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх пакування. У разі неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR);

2) у строк, встановлений статтею 95 цього Кодексу або встановлений митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту, доставляти товари до митного органу призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на них;

3) не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу митного органу;

4) у разі прибуття до митного органу призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначених митним органом заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю;

5) у строки, встановлені статтею 194-2 Кодексу, подавати в установленому

цим Кодексом порядку до митного органу загальну декларацію прибуття.

У разі поміщення товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту перевізники зобов'язані виконувати обов'язки, визначені зазначеною Конвенцією.

При митному оформленні автомобіля обов'язково потрібно подати попередню митну декларацію до митного органу, де авто буде пред'явлено для оформлення. Задекларувати автомобіль може власне сам декларант або уповноважені ним особи. Авто можна завести за попередньою митною декларацією протягом 30 днів з дати її оформлення. Після проходження кордону автомобіль потрібно перевезти до митниці оформлення протягом 10 днів.

Важливою умовою є сплата необхідних митних платежів. Для розрахунку платежів необхідна інформація про вартість машини та її параметри. За цими даними буде підраховано митну вартість автомобіля. Потрібно буде сплатити акцизний податок, мито та ПДВ.

Для митного оформлення автомобіля потрібно:

- рахунок-фактура або інший документ, який підтверджує вартість автомобіля;
- документ, який підтверджує право власності на машину (договір купівлі-продажу, дарування);
- реєстраційний документ на авто (технічний паспорт);
- документ, який підтверджує факт зняття машини з обліку в країні реєстрації;
- документ про підтвердження відповідності, що вказує, якому саме рівню екологічних норм відповідає за конструкцією транспортний засіб (митне оформлення транспортних засобів за кодом товарної позиції 8703 згідно з УКТЗЕД можливе за умови відповідності екологічним нормам не нижче рівня «ЄВРО-6» для нових транспортних засобів та не нижче рівня «ЄВРО-2» для тих, що були у використанні.

Тобто, необхідно подати всі потрібні документи, заповнити додаткову декларацію до попередньої митної декларації та показати авто митному органу.

Огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених митному органу (у тому числі для перерахунку та зважування), проводиться в можливо короткий строк після прийняття рішення про його проведення.

За результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути ідентифікаційним - без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу, частковим - з розкриттям до 20 відсотків пакувальних місць і вибіркоvim обстеженням транспортного засобу та повним - з розкриттям до 100 відсотків пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу.

За письмовим рішенням керівника митного органу або його заступника огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може також проводитися, якщо:

1) митна декларація не подана декларантом протягом строку, встановленого статтею 263 цього Кодексу, за наявності достатніх підстав вважати, що ці товари переміщуються через митний кордон України з порушенням норм цього Кодексу та інших законів з питань митної справи;

2) товари виявлено (знайдено) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий;

3) декларантом не виконуються обов'язки, встановлені статтею 266 Кодексу.

Переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на зазначені товари, транспортні засоби, чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем. Витрати, пов'язані з проведенням такого переогляду, несе декларант.

Крім випадків, зазначених у частинах другій - четвертій цієї статті, огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення може проводитися за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Отримана від правоохоронних органів офіційна інформація опрацьовується митними органами самостійно із застосуванням системи управління ризиками. Вичерпний перелік відповідних підстав визначається Кабінетом Міністрів України. З метою проведення огляду (переогляду) товарів посадові особи митних органів самостійно вживають заходів, передбачених цим Кодексом, на всій митній території України, включаючи зупинення транспортних засобів для проведення їх огляду (переогляду) в межах контрольованого прикордонного району та прикордонної смуги. Такий огляд (переогляд) проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо в результаті проведення огляду (переогляду) виявлено факт незаконного переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, витрати, пов'язані з проведенням огляду (переогляду), відшкодовуються декларантом.

Огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється у присутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, а у разі її відсутності - за умови залучення не менше ніж двох понять. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду (переогляду). Працівники митних органів не можуть бути понятими.

Порядок проведення огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

За результатами митного огляду (переогляду) складається акт огляду

(переогляду) у двох примірниках, в якому зазначаються відомості про:

- 1) посадових осіб митного органу, які здійснювали огляд (переогляд), та осіб, які були присутні під час його проведення;
- 2) підстави проведення огляду (переогляду) за відсутності особи, яка переміщує товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем;
- 3) обсяг здійснення огляду (переогляду) та результати його проведення;
- 4) інші відомості, що стосуються товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд (переогляд) яких проводився.

Акт огляду (переогляду) засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яка проводила огляд (переогляд).

Один примірник акта передається (надсилається) особі, яка переміщує товари через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем.

Форма акта огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Президентом України було підписано Закони 1403-IX та 1402-IX від 15 квітня 2021 року щодо тимчасового спрощення процедури митного оформлення автомобілів та зниження загальної суми платежів для оформлення авто з іноземною реєстрацією.

Загалом, на процедуру спрощеного митного оформлення відводиться 180 календарних днів (необхідно врахувати, що відлік рахується з дня набрання чинності законів). Для учасників бойових дій які перебувають безпосередньо на території Операції Об'єднаних сил (ООС) більш як 90 днів з дня набрання чинності законів, строк становить 270 календарних днів.

Спрощення процедури митного оформлення стосуватиметься легкових автомобілів (код УКТ ЗЕД 8703) та автівок для перевезення вантажів (код УКТ ЗЕД 8704), загальною вагою до 3,5 тон, які були ввезені в Україну в режимі тимчасового ввезення або транзиту і станом на 31 грудня 2020 року перебували в Україні; з року випуску яких минуло 5 і більше років. Такі транспортні засоби тимчасово звільняються від сплати ввізного мита (рис. 3.1).

Відтак, для митного оформлення таких авто власники транспортних засобів мають сплатити:

акцизний податок (сума коефіцієнтів за формулою: вік авто + тип двигуна + об'єму двигуна);

ПДВ – 20%; від суми акцизного податку.

Особливості таких розрахунків та приклад їх здійснення деталізовано на рис. 3.2.

Державна
митна служба
України

Спрощення процедури митного оформлення транспортних засобів (ТЗ)

Терміни:

180 календарних днів
відлік рахується з дня набрання чинності законів

Для учасників бойових дій:
270 календарних днів
за умови документального підтвердження перебування в зоні ООС
більш як **90 днів** з дня набрання чинності законів

ТЗ:

- які були ввезені в Україну в режимі тимчасового ввезення або транзиту і станом на 31 грудня 2020 року перебували в Україні
- з року випуску яких минуло 5 і більше років;

Легкові

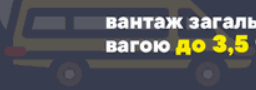
код УКТ ЗЕД 8703

Вантажні

код УКТ ЗЕД 8704

вантаж загальною вагою до **3,5 т**

Такі ТЗ тимчасово звільняються від сплати ввізного мита

Рис. 3.1. Особливості спрощення процедури митного оформлення транспортних засобів

Державна
митна служба
України

Формула розрахунку платежів

АКЦИЗ = Ставка базова + Ve + Fe;
ПДВ = 20% від АКЦИЗУ
де Ставка базова – залежить від кількості років;
Ve – від об'єму двигуна у см3
Fe – від типу двигуна

Приклад розрахунку платежів

Основні технічні характеристики ТЗ					Чинне законодавство				Нововведення					
Марка, модель	Рік випуску	V двиг., см3	Тип двигуна	Потужн., кВт	Мито	Акциз	ПДВ	Всього €	Різниця (раз)	Ставка базова (єд)	Ve	Fe	ПДВ	Всього €
VW Passat	2015	1 800	Бензин	110	600	450	1 410	2 460	4,6	0	450	0	90	540
VW Passat	2012	1 800	Дизель	103	400	1 080	1 096	2 576	3,9	0	450	100	110	660
VW Passat	2008	2 000	Дизель	103	216	2 157	906	3 278	3,9	100	500	100	140	840

Рис. 3.2. Приклад розрахунку платежів

Слід враховувати і той факт, що при здійсненні митного оформлення авто, особи звільняються від відповідальності за порушення митних правил (згідно зі ст. 470, 481 та 485 Митного кодексу України) за умови сплати добровільного внеску – 8500 грн. Крім того, власники авто також можуть бути звільнені від відповідальності за ПМП у разі вивезення авто з України і сплати добровільного внеску у розмірі 8500 грн.

3.6. Відповідальність за контрабанду та порушення митних правил

Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, за яке передбачена адміністративна відповідальність та яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на: встановлений діючим законодавством України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи.

Адміністративна відповідальність за такі правопорушення настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Ознаки таких правопорушень:

- суспільна небезпека (створення відчутної загрози небезпеки для суспільства, його зміцнення і розвитку);
- протиправність – юридичне вираження суспільної небезпеки адміністративної провини;
- винність – психічне відношення правопорушника вчиненням ним діяння і його наслідкам.

Під складом порушення митних правил розуміється встановлена статтями Митного кодексу України (МКУ) сукупність ознак, які визначають суспільну небезпеку, винність і протиправність діяння, яке тягне за собою застосування адміністративно-правових санкцій, і відрізняють це діяння від інших видів правопорушень.

Ознаки складу порушення митних правил, які є обов'язковими для кваліфікації конкретного діяння як порушення митних правил, об'єднуються в чотири групи, що характеризують:

- 1) об'єкт порушення митних правил;
 - 2) об'єктивну сторону порушення митних правил;
 - 3) суб'єкт порушення митних правил;
 - 4) суб'єктивну сторону порушення митних правил.
- Вирішуючи питання про застосування до особи адміністративної відповідальності за вчинення порушення митних правил, потрібно мати на увазі, що це правопорушення має багато спільних меж з таким небезпечним правопорушенням, як злочин. Зумовлено це тим, що об'єкти посягання цих правопорушень співпадають. Тому надзвичайно важливо, щоб при кваліфікації конкретного діяння враховувалась вся сукупність обставин, що характеризують склад правопорушення: зокрема, особливості об'єкта посягання, особистість правопорушника, форму його провини, наслідки протиправного діяння. Тільки в цьому випадку можливо правильно визначити міру суспільної небезпеки конкретного діяння і відповідно кваліфікувати його або як порушення митних правил, або як злочин.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил встановлюється МКУ і тільки за ті правопорушення, які передбачені МКУ. Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення

досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами - посадові особи цих підприємств. Під посадовими особами у відповідних статтях Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) признаються працівники, що знаходяться на державній або суспільній службі і займаючи посади, пов'язані із здійсненням організаційно-владних, адміністративно-управлінських функцій, внаслідок яких виникають певні правові наслідки для осіб і організацій, яким вони адресовані.

У залежності від конкретного змісту управлінських функцій і характеру повноважень посадових осіб, серед них можна виділити:

- керівників – посадові особи, основний зміст роботи яких полягає в тому, щоб направляти і керувати роботою безпосередньо підлеглих ним працівників;
- відповідальних (ведучих) фахівців – фахівців, виконавців, представників допоміжно-технічного персоналу – які здійснюють керівництво не цілісними об'єктами або їх структурними підрозділами, а виконанням певних специфічних функцій (наприклад, інженерно-технічне забезпечення виробництва, кадрове забезпечення, планово-фінансова діяльність і т.п.). Головне в діяльності цих посадових осіб – від імені і за дорученням особисто керують здійсненням спеціальних функцій і готують для керівництва проекти управлінських рішень по цих функціях;
- представників адміністративної влади – які мають право постійно або тимчасово ухвалювати рішення або давати розпорядження відносно осіб, що не знаходяться у них в службовому підкоренні (працівники поліції, прокуратури, оперативний склад служби безпеки, представники різних контрольно-наглядових органів, державних інспекцій і т.п.).

Таким чином, посадові особи підприємств – це керівники та інші працівники підприємств, які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними службових обов'язків відповідають за виконання вимог митного законодавства України та міжнародними договорами України з митної справи. Порядок накладення адміністративного стягнення на посадових осіб не відрізняється від загального порядку їх накладення, що застосовується до всіх фізичних осіб.

Адміністративна відповідальність не настає за умови аварії, дії непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджено документами відповідних компетентних органів, при вчиненні наступних порушень митних правил:

- неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або з транспортними засобами особистого користування, тимчасово ввезеними на митну територію України чи поміщеними у митний режим транзиту;
- недоставлення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата;
- порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами;
- перевищення строку тимчасового ввезення товарів, у тому числі

транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення або строку тимчасового вивезення товарів чи втрата транспортних засобів;

- допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо такі помилки не допускаються систематично.

Під аварією слід розуміти пошкодження, вихід з ладу й руйнування, що сталися з техногенних (конструктивних, виробничих, технологічних, експлуатаційних) або природних причин. Під дією непереборної сили слід розуміти: стихійне лихо (пожежу, повінь, інше стихійне лихо чи сезонне природне явище, зокрема таке як замерзання моря, проток, портів тощо, закриття шляхів, проток, каналів, перевалів); військові дії чи надзвичайний стан у регіоні; зафіксований у встановленому порядку факт учинення злочинних дій третіми особами; інші обставини чи події. Документи, які підтверджують факт аварії або дії непереборної сили, видаються місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, органами МВС України, іншими спеціально вповноваженими на це державними органами та Міністерствами. Під протиправними діями третіх осіб слід розуміти вчинення діянь іншою стороною, що порушують законні права та інтереси особи, під час виконання нею митних формальностей, у тому числі вчинення правопорушення відносно особи. Документи, які підтверджують факт протиправних дій третіх осіб, видаються судами, правоохоронними органами, іншими спеціально вповноваженими на це державними органами. Перевізники несуть відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю шляхом подання митному органу як підстави для переміщення цих товарів документів, що містять неправдиві відомості, виключно у разі якщо ці відомості стосуються кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, а перевізниками не вжито заходів до перевірки правдивості зазначених відомостей або у разі неможливості такої перевірки не внесено відповідного запису до міжнародної автомобільної накладної (CMR).

Контрабанда – переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю:

- культурних цінностей;
- отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів;
- частин вогнепальної нарізної зброї;
- спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації;
- лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених;
- інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України;
- підакцизних товарів (крім електричної енергії);
- наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів

або фальсифікованих лікарських засобів.

Під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди поза митним контролем слід розуміти умисне переміщення предметів контрабанди поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей або переміщення предметів контрабанди з незаконним звільненням від митного контролю. Обов'язковою ознакою складу злочину є місце його вчинення – це митний кордон. Злочин вважається закінченим з моменту незаконного переміщення предметів контрабанди через митний кордон України.

Замах на контрабанду має місце, якщо її предмети виявлено до переміщення через митний кордон України (під час огляду чи переогляду товарів, транспортних засобів, ручної поклажі, багажу або особистого огляду тощо). Незаконне переміщення на територію України (тобто ввіз на її територію) предметів контрабанди, які виявлено під час митного контролю, утворює закінчений склад цього злочину. Добровільна відмова від вчинення контрабанди чи порушення митних правил можлива до моменту прийняття митним органом митної декларації.

Контрабанда вважається вчиненою за попередньою змовою групою осіб (тоді, коли в її здійсненні брали участь декілька осіб (дві і більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне її вчинення).

Раніше судимою за злочин (контрабанду), слід вважати особу, за умов, що вирок за попередній злочин набрав законної сили до вчинення повторного та що судимість за попередній злочин не погашена і не знята.

Вчинення контрабанди службовою особою з використанням свого службового становища потрібно кваліфікувати за сукупністю злочинів – за відповідними статтями КК України і тією статтею КК, якою передбачено відповідальність за вчинений службовий злочин.

Контролюючи функцію щодо контрабанди товарів та підакцизних товарів покладено на Державну митну службу України та Бюро економічної безпеки. Досудове розслідування кримінальних правопорушень у випадках вчинення контрабанди, здійснюється слідчими органів безпеки.

З 1 липня 2024 року запроваджено кримінальну відповідальність за товарну контрабанду для всіх товарів:

вартістю від 7,57 до 15,14 млн грн – відповідальність у вигляді штрафу від 170 до 425 тис. грн;

вартістю понад 15,14 млн грн – від 850 тис. грн штрафу до позбавлення волі на 11 років з конфіскацією майна.

Для підакцизних товарів закон набрав чинності ще з 1 січня 2024 року. Зокрема, відповідальність передбачено за контрабанду товарів:

вартістю від 1,136 до 2,271 млн грн – у вигляді штрафу від 340 тис. грн до 6 років позбавлення волі;

вартістю понад 2,271 млн грн – від 1,275 млн грн штрафу до 12 років в'язниці з конфіскацією майна.

Контрабанда культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної

мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Контрабанда лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України, карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Дії вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, – караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Контрабанда товарів (крім підакцизних товарів та електричної енергії), вчинена у значному розмірі, – карається штрафом від десяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, – карається штрафом від п'ятдесяти тисяч до сімдесяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Дії, вчинені організованою групою, – караються позбавленням волі на строк від семи до одинадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Контрабанда підакцизних товарів (крім електричної енергії), вчинена у значному розмірі, карається штрафом від двадцяти тисяч до сорока тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі карається штрафом від сімдесяти п'яти тисяч до ста двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від шести до одинадцяти років, з

позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Дії вчинені організованою групою, – караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Контрольні питання:

1. *Охарактеризуйте митні правила ввезення в Україну лікарських засобів.*
2. *Як регулюється ввезення незареєстрованих лікарських засобів?*
3. *Які податки та збори застосовуються до імпорту електроенергії?*
4. *Які категорії товарів можуть бути ввезені як гуманітарна допомога?*
5. *Назвіть які види відповідальності передбачені за контрабанду?*

Література: [4-6, 8-9, 13, 16-18, 22-25, 33-48]

Тема 4. Основи переміщення через митний кордон пасажирів, їх багажу та валютних цінностей

- 4.1. Перетинання пасажирів через митний кордон України
- 4.2. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами
- 4.3. Порядок переміщення через митний кордон валюти

4.1. Перетинання пасажирів через митний кордон України і митне оформлення пасажирського багажу

Особи, транспортні засоби і товари пропускаються через державний кордон після здійснення відповідно до вимог нормативно-правових актів прикордонного, митного контролю, у разі автомобільного сполучення - контролю за міжнародними перевезеннями пасажирів і товарів автомобільними транспортними засобами, у разі повітряного сполучення - контролю на безпеку, у разі морського, річкового та поромного сполучення - контролю суден з метою забезпечення безпеки плавання.

Товари, що ввозяться на митну територію України (зокрема з метою транзиту), вичерпний перелік яких затверджений відповідно до статті 319 Митного кодексу України, пропускаються через державний кордон України після здійснення у пунктах пропуску митними органами заходів офіційного контролю шляхом попереднього документального контролю. Попередній документальний контроль здійснюється відповідно до поданих декларантом, уповноваженою особою або перевізником документів і відомостей, зокрема з використанням єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». У разі припинення попереднього документального контролю посадовими особами митних органів для здійснення заходів офіційного контролю залучаються посадові особи контролюючих органів.

У випадках, установлених законодавством, органи охорони державного кордону проводять у пунктах пропуску перевірку рівня іонізуючого випромінювання товарів (вантажів, іншого майна) і транспортних засобів. У разі виявлення у пунктах пропуску перевищення допустимого рівня іонізуючого випромінювання товарів (вантажів, іншого майна) та/або транспортних засобів посадовими особами органу охорони державного кордону залучаються посадові особи Держекоінспекції для проведення ними перевірки дотримання вимог законодавства про радіаційну безпеку та надання відповідно до пункту “б” частини першої статті 20-2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» дозволу або заборони на пропуск через державний кордон України товарів (вантажів, іншого майна) та/або транспортних засобів за результатами її проведення.

За результатами проведення перевірки посадові особи Держекоінспекції проставляють згідно із законодавством відмітки про надання дозволу або заборони на пропуск через державний кордон України товарів (вантажів, іншого майна) та/або транспортних засобів, у тому числі з використанням відповідної інформаційної системи електронної взаємодії.

Пасажири, які перетинають митний кордон України, поділяються на:

- резидентів – фізичних осіб (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають за кордоном;
- нерезидентів – фізичних осіб (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі й ті, що тимчасово перебувають на території України.

Перетинання громадянами України державного кордону здійснюється в пунктах пропуску через державний кордон за документами на право виїзду з України і в'їзду в Україну:

- паспорт громадянина України для виїзду за кордон (загальногромадянський закордонний паспорт);
- дипломатичний паспорт;
- службовий паспорт;
- проїзний документ дитини;
- посвідчення особи моряка;
- посвідчення члену екіпажу.

Кожна особа, яка прямує через митний кордон України, до початку митного оформлення заповнює пасажирську митну декларацію (форма МД-4) в одному примірнику тією мовою, яку ця особа розуміє, або її рідною мовою. Особи, які заповнюють митну декларацію, повинні вказати в ній точну кількість місць багажу, що їм належить, у тому числі ручну поклажу, а також суму та інші відомості про валюту, коштовності та інші предмети, про які йдеться в декларації і які особи пред'являють для митного оформлення. Митна декларація зі вказаною пасажиром датою та підписом завіряється особистою печаткою інспектора митниці, який здійснював митний контроль та митне оформлення.

Оформлена митними органами декларація є юридичним документом на право вільного переміщення через митний кордон України зазначених у ній

речей, валюти цінностей та інших предметів, і у той же час підставою для притягнення громадян до адміністративної чи кримінальної відповідальності за повідомлення у декларації завідомо неправильних відомостей.

Можна прискорити проходження митних формальностей у пункті пропуску через державний кордон України, якщо заповнити та роздрукувати Пасажирську декларацію завчасно.

Пасажирська декларація – це митна декларація для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності. Пасажирська декларація застосовується в усіх випадках, коли Митним кодексом України передбачено, що здійснюється письмове декларування в порядку, встановленому для громадян.

Пасажирська декларація не приймається до митного оформлення посадовою особою митниці в разі заповнення декларації, форма якої відрізняється від установленної.

Перед заповненням Пасажирської декларації доцільно ознайомитись з Порядком заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 614.

Пасажирська декларація не приймається до митного оформлення посадовою особою митного органу в разі:

- заповнення декларації з порушенням вимог Порядку;
- заповнення декларації олівцем;
- заповнення декларації з виправленнями та/або підчищеннями.

Митний контроль пасажирів та багажу здійснюється службовими особами митниці шляхом перевірки документів, необхідних для такого контролю, митного огляду (огляду транспортних засобів, товарів та інших предметів, особистого огляду), переогляду, обліку предметів, які переміщуються через митний кордон України, а також в інших формах, що не суперечать законам України.

При перетині митного кордону України громадяни зобов'язані:

- подавати митниці у відповідних випадках необхідну для митного контролю митну декларацію, та інші документи, передбачені митними правилами та іншими діючими нормативними документами;
- на вимогу митниці самостійно розпакувати та упакувати предмети, що підлягають митному оформленню;
- відкривати багаж, ручну поклажу, місткості та інші місця, де можуть знаходитися такі предмети.

Громадяни мають право: бути присутніми під час митного огляду предметів, що їм належать; залишати на зберігання в митниці свої предмети, валюту та цінності, які не пропущені митницею через митний кордон України; отримувати від посадових осіб прикордонного та митного контролю роз'яснення у разі відмови від пропуску через державний кордон товарів та предметів; у разі

вилучення документів та товарів отримувати копії протоколів про вилучення з відповідним обґрунтуванням.

4.2 Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами

Розділом XII Митного кодексу України визначено умови та порядок пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності.

Згідно з положеннями статті 365 Митного кодексу України, громадяни за умови дотримання вимог цього Кодексу та інших актів законодавства України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України.

Митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України.

Митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються у несупроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД (транспортні засоби), які підлягають державній реєстрації), здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України.

Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі та вантажних відправленнях, здійснюється в митних органах за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, - у пунктах пропуску через державний кордон України.

Відповідно до положень статті 366 Митного кодексу України, двоканальна система – це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України. Канал, позначений символами зеленого кольору («зелений коридор»), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню. Канал, позначений символами червоного кольору («червоний коридор»), призначений для всіх інших громадян. Громадянин самостійно обирає відповідний канал («зелений коридор» або «червоний коридор») для проходження митного контролю за двоканальною системою.

Початок проходження (проїзду транспортними засобами особистого користування) громадянином каналом, позначеним символами зеленого кольору

(«зелений коридор»), є декларуванням шляхом вчинення дій цим громадянином про те, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території. Таке декларування свідчить про факти, що мають юридичне значення.

Громадяни, які проходять (проїжджають транспортними засобами особистого користування) через «зелений коридор», звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від подання письмової митної декларації не означає звільнення від обов'язку дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України та від адміністративної відповідальності за порушення митних правил, передбачених цим Кодексом.

Згідно з положеннями статті 368 Митного кодексу України, для цілей оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, застосовується фактурна вартість цих товарів, зазначена в касових або товарних чеках, ярликах, банківських виписках, електронних повідомленнях з інтернет-магазинів, інших документах, які містять відомості про вартість таких товарів. У разі переміщення (пересилання) товарів у міжнародних поштових відправленнях для цілей оподаткування додатково може застосовуватися фактурна вартість цих товарів, зазначена у товаросупровідних документах, складених відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу.

При визначенні фактурної вартості товарів, які переміщуються у несупроводжуваному багажі та вантажному відправленні, крім вартості самих товарів враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

Особа, яка декларує товари, вправі довести достовірність відомостей, представлених для визначення їх фактурної вартості.

У разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів митні органи визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари відповідно до вимог цього Кодексу шляхом прийняття письмового рішення за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Згідно з положеннями статті 369 Митного кодексу України, особисті речі, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, підлягають декларуванню шляхом учинення дій, усно або, за бажанням власника чи на вимогу митного органу, письмово, не оподатковуються митними платежами та звільняються від проведення заходів офіційного контролю, а також від подання документів та/або відомостей, що підтверджують дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України.

У міжнародних поштових та експрес-відправленнях особисті речі переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у порядку та на умовах, встановлених для переміщення (пересилання) товарів.

Положеннями статті 374 Митного кодексу України визначено умови ввезення (пересилання) громадянами товарів на митну територію України.

Товари (за винятком підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, та товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню (за винятком товарів, на які відповідно до статті 197 цього Кодексу встановлено обмеження щодо переміщення громадянами через митний кордон України, і випадків, передбачених частиною другою цієї статті) та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Норма частини першої цієї статті застосовується у разі, якщо особа, яка ввозить товари на митну територію України, в'їжджає в Україну не частіше одного разу протягом однієї доби. З метою забезпечення дотримання цієї умови посадові особи органів охорони державного кордону, які здійснюють паспортний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України, безпосередньо в процесі здійснення такого контролю інформують посадових осіб митних органів про громадян, які в'їжджають в Україну частіше одного разу протягом однієї доби. У разі якщо товари в обсягах, що не перевищують обмежень, встановлених у частині першій цієї статті, ввозяться на митну територію України особою, яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом однієї доби, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом.

У разі якщо товари, зазначені у частині першій цієї статті, підлягають державній реєстрації на території України, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів при переміщенні (пересиланні) їх через митний кордон України громадянами, та звільняються від оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), що ввозяться громадянами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість та/або загальна вага яких перевищують обмеження, встановлені частиною першою цієї статті, але загальна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою,

встановленою Податковим кодексом України, в частині, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України). Базою оподаткування таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України).

Культурні цінності за кодами 9701 10 00 00, 9701 90 00 00, 9702 00 00 00, 9703 00 00 00, 9704 00 00 00, 9705 00 00 00, 9706 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому, незалежно від їх вартості та способу переміщення через митний кордон України, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для підприємств.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються на митну територію України у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами. Товари (крім підакцизних), що переміщуються у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

Товари (крім підакцизних та зазначених у частині п'ятій цієї статті), що переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, декларуються оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником чи громадянином або уповноваженою ним особою в порядку, визначеному статтею 236 цього Кодексу, та не є об'єктами оподаткування митними платежами. Товари (крім підакцизних та зазначених у частині п'ятій цієї статті), що переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро, підлягають письмовому декларуванню оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником чи громадянином або уповноваженою ним особою в порядку, визначеному статтею 236 цього Кодексу, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, що пересилаються (переміщуються) на митну територію України в міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, а також товари (крім підакцизних), незалежно від їх фактурної вартості, що переміщуються на митну територію України у вантажних відправленнях, підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також дозволів (ліцензій), сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання відповідності у випадках, установлених законодавством України для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, та оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

Особливості звільнення від оподаткування митними платежами окремих товарів, що ввозяться громадянами, подано на рис. 4.1.

Рис. 4.1. Особливості звільнення від оподаткування митними платежами окремих товарів, що ввозяться громадянами

При ввезенні громадянами товарів з Переліку нижче, загальною вагою до 50 кг та/або вартістю до 500 євро (або до 50 євро у разі в'їзду в Україну менше, ніж за 24 години після виїзду або в'їжджає повторно протягом 72 годин), особа здійснює їх декларування шляхом вчинення дій (усне декларування), обираючи зелений коридор для перетину кордону. Митне оформлення здійснюється без сплати митних платежів та без заповнення письмової декларації.

У разі ввезення громадянами товарів з Переліку нижче загальною вагою понад 50 кг та/або вартістю понад 500 євро (або понад 50 євро у разі в'їзду в Україну менше, ніж за 24 години після виїзду або особа в'їжджає повторно протягом 72 годин), особа обирає червоний коридор для проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України. Митне оформлення здійснюється без сплати митних платежів, але за умови письмового декларування. P.S. Декларування товарів вартістю понад 10000 євро у еквіваленті здійснюється у порядку передбаченому для підприємств (також для товарів). Також для імпорту транспортних засобів, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД порядок декларування у порядку передбаченому для підприємств.

У разі вибору червоного коридору для проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України, громадянин заповнює бланк письмової декларації який можна завантажити за посиланням нижче, заповнити, роздрукувати та надати при перетині кордону митному органу.

4.3. Порядок переміщення через митний кордон валюти

Фізичні особи можуть переміщувати через митний кордон України готівкову валюту і банківські метали в сумі/вартістю, що не перевищує в еквіваленті 10000 євро, без письмового декларування митному органу.

Письмове декларування здійснюється якщо особа:

- переміщує валюту України, іноземну валюту та банківські метали у сумі, що дорівнює або перевищує еквівалент 10000 євро;
- здійснює ввезення на митну територію України платіжних документів та цінних паперів (акцій, облігацій, купонів до них, векселів (тратт), боргових розписок, акредитивів, чеків, банківських наказів, депозитних сертифікатів, інших фінансових та банківських документів), виражених у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 1000 євро, у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, та сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 500 євро та/або сумарна вага яких перевищує 50 кілограмів, у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України.

Неповнолітні особи мають право на транскордонне переміщення валютних цінностей у сумі/вартістю, встановлених валютним законодавством. При цьому

письмове декларування від імені особи, яка не досягла 16-річного віку, здійснюється її законним представником.

Перерахунок сум готівкової валюти і вартості банківських металів у євро здійснюється за офіційним курсом гривні до євро, установленим Національним банком України або за крос-курсом, визначеним згідно з офіційним курсом гривні до відповідних іноземних валют і банківських металів, установленим Національним банком, на день перетину митного кордону України.

Обмежень щодо максимальної суми/вартості валютних цінностей, які фізична особа може ввозити на митну територію України, законодавством не встановлено.

Бланки декларації транскордонного переміщення фізичними особами валютних цінностей можуть виготовлятися фізичними особами шляхом роздрукування із застосуванням засобів комп'ютерної техніки або їх копіювання на папері формату А4 (210x296 міліметрів) за формою, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року № 203 «Деякі питання транскордонного переміщення фізичними особами валютних цінностей».

Разом із заповненою декларацією для митного контролю та митного оформлення валютних цінностей громадянином або уповноваженою особою подаються документи, що посвідчують особу та підтверджують країну постійного проживання громадянина або уповноваженої особи.

Аналогічні правила діють і у випадку вивезення валютних цінностей.

Письмове декларування здійснюється, якщо особа:

переміщує валюту України, іноземну валюту та банківські метали у сумі, що дорівнює або перевищує еквівалент 10000 євро;

здійснює вивезення за межі митної території України платіжних документів та цінних паперів (акцій, облігацій, купонів до них, векселів (тратт), боргових розписок, акредитивів, чеків, банківських наказів, депозитних сертифікатів, інших фінансових та банківських документів), виражених у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро.

Неповнолітні особи мають право на транскордонне переміщення валютних цінностей у сумі/вартістю, встановлених валютним законодавством. При цьому письмове декларування від імені особи, яка не досягла 16-річного віку, здійснюється її законним представником.

Перерахунок сум готівкової валюти і вартості банківських металів у євро здійснюється за офіційним курсом гривні до євро, установленим Національним банком України або за крос-курсом, визначеним згідно з офіційним курсом гривні до відповідних іноземних валют і банківських металів, установленим Національним банком України на день перетину митного кордону України.

Обмежень щодо максимальної суми/вартості валютних цінностей, які фізична особа може вивозити за межі України, законодавством не встановлено.

Бланки декларації транскордонного переміщення фізичними особами валютних цінностей можуть виготовлятися фізичними особами шляхом роздрукування із застосуванням засобів комп'ютерної техніки або їх копіювання

на папері формату А4 (210х296 міліметрів) за формою, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року № 203 «Деякі питання транскордонного переміщення фізичними особами валютних цінностей».

Разом із заповненою декларацією для митного контролю та митного оформлення валютних цінностей громадянином або уповноваженою особою подаються документи, що посвідчують особу та підтверджують країну постійного проживання громадянина або уповноваженої особи.

Крім того, фізичні особи – резиденти при вивезенні/пересиланні за межі України валютних цінностей в загальній сумі, що перевищує на день вивезення/пересилання в еквіваленті 10000 євро, додають до декларації документи, що підтверджують:

зняття цією фізичною особою готівки з власних рахунків у банках і квитанції про здійснення валютно-обмінної операції з цією готівкою (у разі здійснення такої операції) виключно на ту суму, що перевищує на день вивезення/пересилання в еквіваленті 10000 євро;

придбання цією особою банківських металів у банках та/або Національному банку виключно на ту суму, що перевищує на день вивезення/пересилання в еквіваленті 10000 євро.

Документи, що підтверджують зняття готівки з власних рахунків у банках фізичними особами – резидентами з метою її вивезення, є чинними протягом 90 календарних днів із дня зняття ними готівки з власних рахунків у банках.

Водночас слід враховувати, що згідно з роз'ясненнями Національного банку України:

- перелік документів, які підтверджують зняття фізичною особою – резидентом готівки з власних рахунків у банках, визначено, зокрема, Інструкцією про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 25.09.2018 № 103 (далі – Інструкція), а саме:

- платіжна інструкція на видачу готівки (додаток 13 до Інструкції) – у разі зняття коштів в операційній касі банку;

- чек банкомата та/або квитанція платіжного терміналу, сліп та/або чек видачі коштів держателем карток – у разі зняття коштів за допомогою платіжних пристроїв (включаючи банкомати та платіжні термінали) та виписка про рух коштів за рахунком;

- форма квитанції про здійснення валютно-обмінної операції/операції із торгівлі банківськими металами з фізичною поставкою наведена у додатку 1 до Положення про здійснення операцій із валютними цінностями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 02.01.2019 № 2.

- фізична особа – резидент, яка є власником рахунку, здійснює вивезення/пересилання за межі України тільки власних коштів в загальній сумі, що перевищує на день вивезення/пересилання в еквіваленті 10000 євро;

- кошти з рахунків їх власників можуть бути зняті на підставі належним чином оформленої довіреності, але така фізична особа – представник не може перемішувати ці кошти за межі України.

Фізична особа резидент, яка має на меті здійснити переміщення

банківських металів за межі України в загальній сумі, що перевищує на день вивезення в еквіваленті 10000 євро, надає митному органу документи, що підтверджують придбання таких банківських металів у банку та/або у Національному банку:

-у разі придбання банківських металів з фізичною поставкою у банку, фізична особа отримує квитанцію про здійснення валютно-обмінної операції/операції із торгівлі банківськими металами з фізичною поставкою, форма якої наведена у додатку 1 до Положення про здійснення операцій із валютними цінностями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 02.01.2019 № 2;

-у разі придбання банківських металів у Національному банку, фізична особа отримує квитанцію на реалізовані пам'ятні, інвестиційні монети, сувенірну та супутню продукцію, форма якої наведена у додатку 6 до Інструкції про організацію виготовлення, випуску в обіг і реалізації пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 30.05.2012 № 213.

З актуальною інформацією щодо переліку підтвердних документів, які є підставою для переміщення фізичними особами-резидентами готівкової валюти за межі України, також можна ознайомитися на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку.

Контрольні питання:

1. Назвіть документи, необхідні для проходження митного контролю пасажирами, які його перетинають.
2. Перелічіть товари, які підлягають обов'язковому декларуванню.
3. Чи існують обмеження на вивезення валюти з України?
4. Вкажіть чи існують пільги для певних категорій громадян при ввезенні товарів?
5. Розкрийте особливості звільнення від оподаткування митними платежами окремих товарів, що ввозяться громадянами.

Література: [4-6, 14, 16-17, 19, 21-23, 25, 50, 57]

Тема 5. Митні процедури при переміщенні товарів різними видами транспорту

5.1. Особливості митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.

5.2. Моніторинг ефективності реалізації митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.

5.1. Особливості митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту

Особливості переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами

транспорту деталізовані в розділі VI Митного кодексу України.

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту та лініями електропередачі, а також змішаними перевезеннями. Під змішаним (комбінованим) перевезенням розуміється міжнародне перевезення вантажів щонайменш двома різними видами транспорту відповідно до договору змішаного (комбінованого) перевезення з місця в одній країні, де вантажі переходять у відання оператора такого перевезення, до визначеного місця доставки в іншій країні.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у:

- 1) вантажних відправленнях;
- 2) супроводжуваному багажі;
- 3) несупроводжуваному багажі;
- 4) ручній поклажі;
- 5) міжнародних поштових відправленнях;
- 6) міжнародних експрес-відправленнях.

Транспортні засоби комерційного призначення, якими переміщуються пасажери та/або товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

Митні формальності, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажери та/або товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни – власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Митні органи виконують митні формальності в зонах митного контролю, створених відповідно до положень глави 48 Митного кодексу.

З метою прискорення виконання митних формальностей під час переміщення транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам митних органів у виконанні ними своїх службових обов'язків.

Адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, на безоплатній основі забезпечує митні органи необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює їм належні умови для роботи.

Перелік приміщень, зазначених у частині другій цієї статті, та вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, та центральним органом

виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, відповідно до обсягу та характеру міжнародних перевезень.

Місця розвантаження та завантаження транспортних засобів комерційного призначення, посадки та висадки пасажирів, а також місця стоянки для здійснення митного контролю визначаються адміністрацією автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, з урахуванням особливостей їх функціональної і технологічної діяльності та за поданням відповідного митного органу, погодженим з відповідним органом охорони державного кордону.

Зміна місця стоянки суден визначається адміністрацією порту з обов'язковим інформуванням відповідного митного органу та органу охорони державного кордону України.

Транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України, можуть тимчасово ввозитися на митну територію України без справляння митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Тимчасово ввезені на митну територію України транспортні засоби комерційного призначення підлягають вивезенню без внесення в їх конструкцію будь-яких змін (без урахування природного зношення, витрати пально-мастильних матеріалів та необхідного ремонту).

Тимчасове ввезення транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України допускається за умови, що такі транспортні засоби не використовуватимуться для внутрішніх перевезень на митній території України.

Спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом комерційного призначення через митний кордон України, підлягає пропуску в тому самому порядку, що і транспортний засіб, за умови використання такого обладнання за призначенням та зворотного вивезення (ввезення) разом з цим транспортним засобом. Ввезення спеціального обладнання на митну територію України та вивезення його за межі цієї території окремо від транспортного засобу комерційного призначення можливе на тих самих умовах, за умови підтвердження, що дане обладнання призначено для конкретного транспортного засобу комерційного призначення, ввезеного на митну територію України (вивезеного за межі цієї території) раніше.

Запасні частини та обладнання, призначені для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених з неї, можуть ввозитися (вивозитися) під зобов'язання про їх зворотне вивезення (ввезення) без справляння митних платежів та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний орган, що здійснює пропуск таких запасних частин та обладнання, може вимагати надання забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

Замінені запасні частини та обладнання можуть не вивозитися за межі митної території України (не ввозитися на неї), а з дозволу митного органу: бути пред'явлені митному органу та оформлені для вільного обігу на митній території України (за її межами) або бути знищені під контролем митного органу.

Перевізники мають право:

1) не приймати для перевезення між митними органами товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;

2) замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши митний орган призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);

3) замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до митного органу призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини такої заміни (стан здоров'я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);

4) з дозволу митного органу призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються утримувачем товару або іншими заінтересованими особами;

5) отримувати роз'яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

Перевізники зобов'язані:

1) під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їх маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх пакування. У разі неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR);

2) у строк, встановлений статтею 95 цього Кодексу або встановлений митним органом країни відправлення відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту, доставляти товари до митного органу призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на них;

3) не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу митного органу;

4) у разі прибуття до митного органу призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначених митним органом заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю;

5) у строки, встановлені статтею 194-2 цього Кодексу, подавати в установленому Кодексом порядку до митного органу загальну декларацію прибуття.

У разі поміщення товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту перевізники зобов'язані виконувати

обов'язки, визначені зазначеною Конвенцією.

Митні формальності визначаються окремо для різних видів транспорту.

Глава 30 Митного кодексу України визначає митні формальності на морському і річковому транспорті. Зокрема судно закордонного плавання протягом усього часу стоянки в порту перебуває під митним контролем. Митний орган має право в цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбування та опечатування його окремих трюмів і приміщень, де розміщені товари, підстави для ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через територію України яких відсутні.

Залежно від водотоннажності і призначення суден закордонного плавання їх митне оформлення проводиться у строк, який визначається керівником митного органу за погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами.

Митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово у такій черговості:

- 1) аварійні судна;
- 2) пасажирські судна;
- 3) вантажно-пасажирські судна;
- 4) лінійні судна;
- 5) танкерні судна;
- 6) інші судна у порядку їх прибуття.

Митні органи здійснюють митний контроль на морському та річковому транспорті в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Глава 31 Митного кодексу України визначає митні формальності на авіатранспорті. Командир повітряного судна зобов'язаний подати митному органу для здійснення митного контролю документи, передбачені статтею 335 Кодексу. Дозвіл митного органу на вивантаження товарів з повітряного судна або завантаження товарів на нього надається після перевірки поданих документів та встановлення їх відповідності вимогам Кодексу.

Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами (крім товарів, заборонених до транзиту), не підлягають оподаткуванню митними платежами та безперешкодно переміщуються в межах зони митного контролю міжнародного аеропорту.

Глава 32 вже деталізує митні формальності на залізничному транспорті.

Строки здійснення митних формальностей щодо залізничного рухомого складу визначаються керівником митного органу за погодженням з іншими органами, уповноваженими на здійснення заходів офіційного контролю, та адміністрацією залізниці, а в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України - крім того, з керівником відповідного органу охорони державного кордону України.

Розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці за рахунок утримувача товарів.

Залізниця несе передбачену Кодексом та іншими законодавчими актами

України відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення.

Митний контроль товарів у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю. Пасажири поїздів міжнародного сполучення можуть проходити митний контроль також в інших місцях, визначених уздовж маршруту руху поїзда за погодженням між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визначених керівником митного органу за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України.

У виняткових випадках, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, на вимогу митного органу окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда, якщо проведення такого контролю у складі поїзда неможливе.

Відправлення залізничних транспортних засобів з місць стоянки здійснюється з дозволу митного органу та органу охорони державного кордону України.

Глава 33 розкриває митні формальності на автомобільному транспорті.

Автотransпортний засіб комерційного призначення, що використовується для переміщення товарів через митний кордон України, не потребує окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотransпортним засобом.

Відомості про автотransпортний засіб комерційного призначення, що перевозить товари, вносяться до митної декларації, за якою оформлено ці вантажі, книжки МДП, передбаченої Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, товарно-транспортних накладних, дорожнього листа, провізних та інших супровідних документів, передбачених законодавством.

Порядок декларування порожніх автотransпортних засобів комерційного призначення та автотransпортних засобів комерційного призначення, які перевозять пасажирів через митний кордон України

Порожні автотransпортні засоби комерційного призначення та автотransпортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання національних реєстраційних документів.

У пунктах пропуску через державний кордон України та в мультимодальних терміналах митні органи здійснюють контроль за дотриманням автомобільними перевізниками законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень згідно із Законом України «Про автомобільний транспорт». Порядок проведення такого контролю

затверджується Кабінетом Міністрів України.

5.2. Моніторинг ефективності реалізації митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту

За інформацією, що оприлюднюється Держмитслужбою, впродовж останніх років митні процедури й формальності зазнали подальшого спрощення та прискорення. Зокрема, здійснюється діяльність у напрямку зменшення кількості митних оглядів товарів, оформлених із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, впроваджене електронне декларування, реалізовано функціонування «єдиного вікна», що дозволяє перевозити товар зі значною економією часу та ресурсів.

Протягом 2024 року в Україну імпортували товарів на суму \$70,7 млрд, а експортували – на \$41,6 млрд. Загалом товарообіг зріс на 13% у порівнянні з 2023 роком, коли він складав \$99,4 млрд. При цьому оподаткований імпорт склав \$57,4 млрд, що становить 81% загальних обсягів імпортованих товарів. Податкове навантаження на 1 кг оподаткованого імпорту у 2024 році склало 0,51 дол/кг, що на 5% більше, ніж у 2023 році. Країни, з яких найбільше імпортували товарів до України: Китай – \$14,4 млрд, Польща – \$7 млрд і Німеччина – \$5,4 млрд. Експортували з України найбільше до Польщі – на \$4,7 млрд, Іспанії – на \$2,9 млрд, Німеччини – на \$2,8 млрд. У загальних обсягах ввезених у 2024 році товарів 65% склали такі категорії товарів:

машини, устаткування та транспорт – \$25 млрд. При митному оформленні зазначених товарів до бюджету сплачено 172,3 млрд грн, що складає 29% надходжень митних платежів;

продукція хімічної промисловості – \$11,7 млрд. При митному оформленні зазначених товарів до бюджету сплачено 87,7 млрд грн, що складає 15% надходжень митних платежів;

паливно-енергетичні – \$8,9 млрд. При митному оформленні зазначених товарів до бюджету сплачено 157,6 млрд грн, що складає 27% надходжень митних платежів.

До трійки найбільш експортованих з України товарів увійшли:

продовольчі товари – \$24,6 млрд

метали та вироби з них – \$4,4 млрд

машини, устаткування та транспорт – \$3,5 млрд

За 2024 рік при митному оформленні експорту товарів, на які встановлене вивізне мито, до бюджету сплачено 311,3 млн грн.

Окремі показники спеціальної митної статистики переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів за ділянками кордону подано в табл. 5.1. Окремі показники спеціальної митної статистики декларування подано в табл. 5.2.

Таблиця 5.1

Окремі показники спеціальної митної статистики переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів за ділянками кордону

Суміжна країна / ділянка митного кордону України	Одиниця виміру	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Пропущено транспортних засобів:						
Польща	млн од.	2,86	3,77	4,40	4,66	4,32
Словаччина	млн од.	0,58	0,76	0,92	0,92	0,84
Угорщина	млн од.	0,99	1,06	1,06	1,00	0,90
Румунія	млн од.	0,61	0,80	1,31	1,63	1,51
Всього кордон з країнами ЄС:	млн од.	5,04	6,39	7,70	8,20	7,57
Російська Федерація	млн од.	1,74	1,90	0,15	-	-
Білорусь	млн од.	1,09	0,99	0,13	-	-
Республіка Молдова	млн од.	0,90	1,13	1,43	1,49	1,44
Всього кордон з країнами СНД:	млн од.	3,73	4,02	1,71	1,49	1,44
Через морські пункти пропуску	млн од.	0,10	0,14	0,04	0,03	0,02
Через авіаційні пункти пропуску	млн од.	0,06	0,11	0,01	0,00	0,00
Пропущено товарів:						
Польща	млн тонн	19,01	24,01	30,19	32,52	32,83
Словаччина	млн тонн	12,20	15,66	15,04	15,18	13,36
Угорщина	млн тонн	5,22	5,17	6,09	5,87	4,57
Румунія	млн тонн	4,25	4,77	9,04	10,55	9,26
Всього кордон з країнами ЄС:	млн тонн	40,68	49,62	60,36	64,13	60,03
Російська Федерація	млн тонн	39,44	43,43	3,03	-	-
Білорусь	млн тонн	18,86	22,94	3,02	-	-
Республіка Молдова	млн тонн	6,08	7,30	7,55	5,81	4,27
Всього кордон з країнами СНД:	млн тонн	64,38	73,66	13,61	5,81	4,27
Через морські пункти пропуску	млн тонн	228,73	209,63	76,85	76,37	97,91
Через авіаційні пункти пропуску	млн тонн	0,05	0,08	0,01	0,00	0,00

Таблиця 5.2

Окремі показники спеціальної митної статистики декларування

Показник	Одиниця виміру	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4	5	6	7
Оформлено митних декларацій (за формою ЄАД):	тис. шт.	4 464,6	5 159,3	3 532,8	3 517,6	3 757,8
на ввезення (надходження)	тис. шт.	3 050,8	3 568,7	2 501,3	2 540,3	2 857,6
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	985,1	1 088,5	929,8	950,0	878,2
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	89,3	106,8	22,5	12,8	14,6
на прохідний транзит	тис. шт.	339,4	395,3	79,2	14,5	7,4
Оформлено електронних митних декларацій (за формою ЄАД):	тис. шт.	4 314,0	5 006,5	3 499,8	3 501,2	3 743,7
на ввезення (надходження)	тис. шт.	3 024,1	3 545,9	2 492,3	2 530,2	2 847,4
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	980,2	1 084,1	926,4	947,2	875,1
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	88,9	106,6	22,5	12,8	14,6
на прохідний транзит	тис. шт.	220,8	269,9	58,6	11,0	6,5
Оформлено інших митних документів:	тис. шт.	846,0	1 024,0	556,3	485,1	316,6
уніфікованих митних квитанцій МД-1	тис. шт.	438,6	491,6	253,1	212,6	209,1
оглядових розписів М 15	тис. шт.	249,7	325,2	229,5	176,0	57,3
митних декларацій М-16	тис. шт.	157,7	207,2	73,7	96,5	50,2
Кількість осіб-резидентів, які перебувають на централізованому обліку:	тис. осіб	147,4	161,0	180,7	196,3	209,7
взятих на облік з початку року	тис. осіб	15,4	14,2	19,5	15,6	13,4
здійснювали митні формальності з товарами з початку року	тис. осіб	51,0	53,3	53,1	49,5	47,6

Продовження табл. 5.2

1	2	3	4	5	6	7
Кількість осіб-нерезидентів, які перебувають на централізованому обліку	тис. осіб	-	-	8,1	11,1	11,7

У 2024 році кількість поданих митних декларацій в Україні зросла порівняно з попереднім періодом з 3517,6 до 3517,6 тис. шт, порівняно з 2020 роком спостерігається певне скорочення з 4464,6 до 3757,8 тис. шт, що є об'єктивною зміною зважаючи на вкрай несприятливі події війни в країні. Щодо оформлених електронних митних декларацій, то їх кількість у 2024 році склала 3 743,7 тис. шт. Оформлено й інші митні документи - 316,6 тис. шт.

Контрольні питання:

1. Назвіть особливості митного оформлення товарів, що переміщуються морським, авіаційним, залізничним та автомобільним транспортом.
2. Охарактеризуйте як здійснюється митний контроль для транзитних вантажів.
3. Встановіть чи існують спрощені процедури для певних видів транспорту.
4. Назвіть показники, які використовуються для оцінки ефективності митних процедур.
5. Вкажіть як впровадження цифрових технологій впливає на швидкість митного оформлення.

Література: [4-6, 14-15, 17, 19, 21-25, 52, 54]

Розділ 2. Митні режими та їх особливості

Тема 6. Митні режими

- 6.1. Поняття митних режимів, їх роль і місце в митній справі
- 6.2. Сутність, значення та мета митного оформлення товарів
- 6.3. Характеристика митних документів та специфіка їх застосування
- 6.4. Митні формальності при митному оформленні товарів із використанням митної декларації
- 6.5. Основи декларування товарів і транспортних засобів

6.1. Поняття митних режимів, їх роль і місце в митній справі

У п. 25 ст. 4 Митного кодексу України митний режим визначено як комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру

щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення. Декларант має право самостійно обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму. Поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей. Елементи процедури поміщення товарів у митний режим подано на рис. 6.1.

Імпорт (випуск для вільного обігу) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорту цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України. Даний митний режим може бути застосований до товарів які: надходять на митну територію України; зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим; до продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території.

Процедура поміщення товарів у митний режим імпорту включає наступні етапи:

- 1) подання митному органу, що здійснює випуск товарів, документів на такі товари;
- 2) сплату митних платежів, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту;
- 3) виконання встановлених відповідно до закону вимоги щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

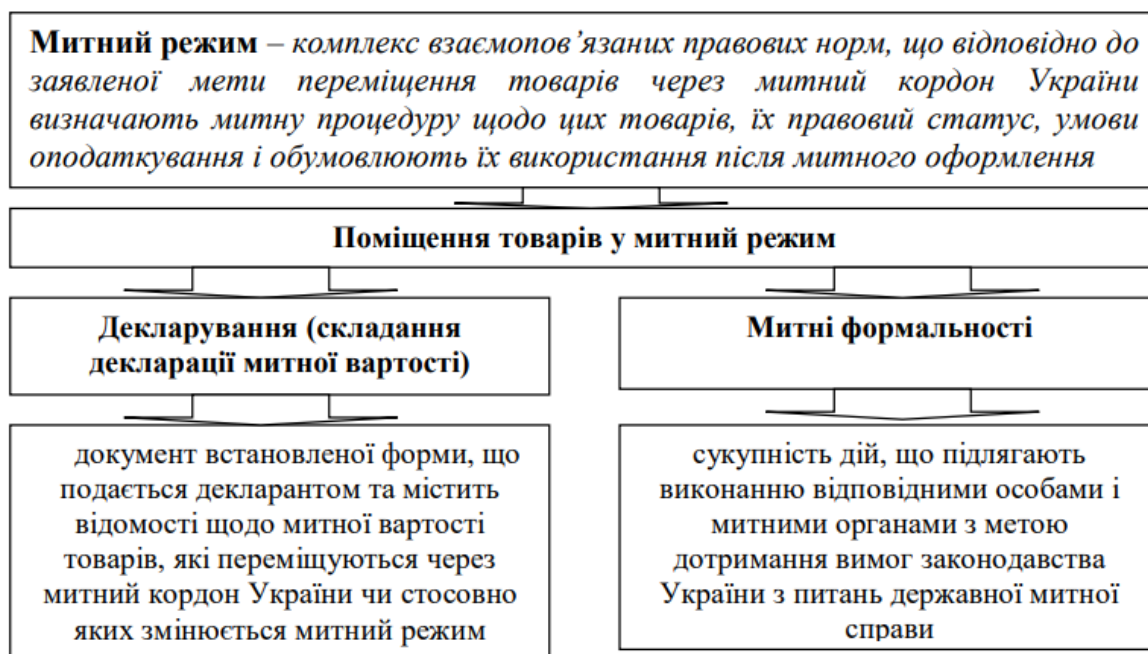

Рис. 6.1. Елементи процедури поміщення товарів у митний режим

Товари, поміщені у митний режим імпорту, набувають статусу українських товарів.

Реімпорту – це митний режим, відповідно до якого товари, що були

вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорту цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний режим реімпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим. Вимоги до товарів, що можуть бути поміщені у митний режим реімпорту подані на рис. 6.2.

Товари, що поміщаються у митний режим реімпорту повинні знаходитися у тому ж стані, в якому вони були вивезені або ж оформлені у митний режим експорту крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації). Зміни у характеристиках таких товарів допускаються лише у випадках, якщо за межами митної території України: вони піддавалися технічному обслуговуванню чи ремонту або ж іншим операціям, необхідним для їх збереження; стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

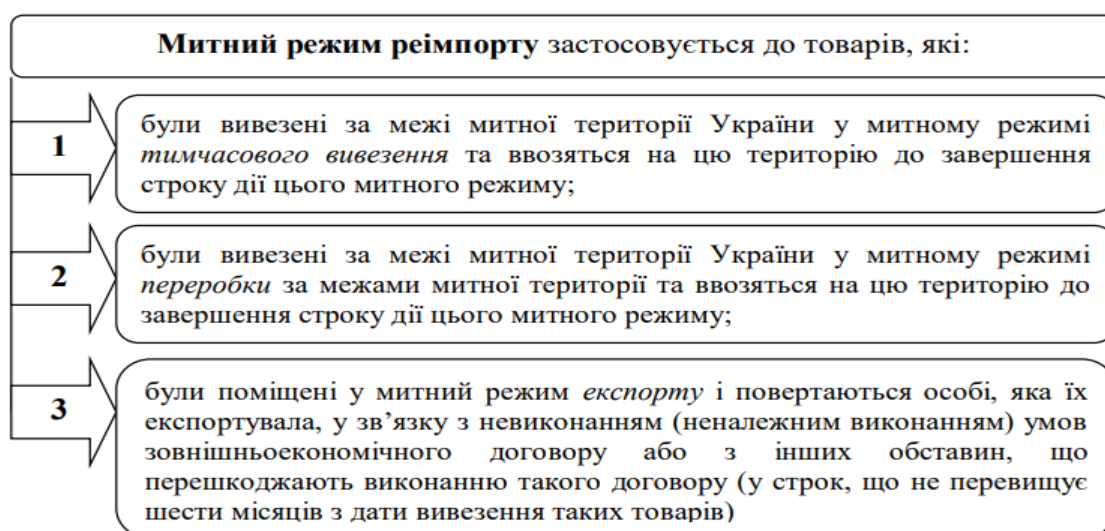

Рис. 6.2. Вимоги до товарів, що можуть бути поміщені у митний режим реімпорту згідно Митного кодексу України

Експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення. Митний режим експорту може бути застосований до товарів, що призначені для вивезення за межі митної території України, та до товарів, що вже вивезені за межі цієї території та перебувають під митним контролем, за винятком товарів, заборонених до поміщення у цей митний режим відповідно до законодавства.

Товари, у митному режимі експорту, втрачають статус українських товарів з моменту поміщення їх у такий режим або ж їх фактичного вивезення за межі митної території України.

Реекспорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше

ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які при ввезенні на митну територію України мали статус іноземних та відповідали одній із умов, представлених на рис. 6.3.

Товари, що поміщаються у митний режим реекспорту повинні знаходитися у тому ж стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, або у вигляді продуктів їх переробки. Зміни у характеристиках допускаються лише у випадках, якщо під час перебування таких товарів на митній території України: вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту; стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

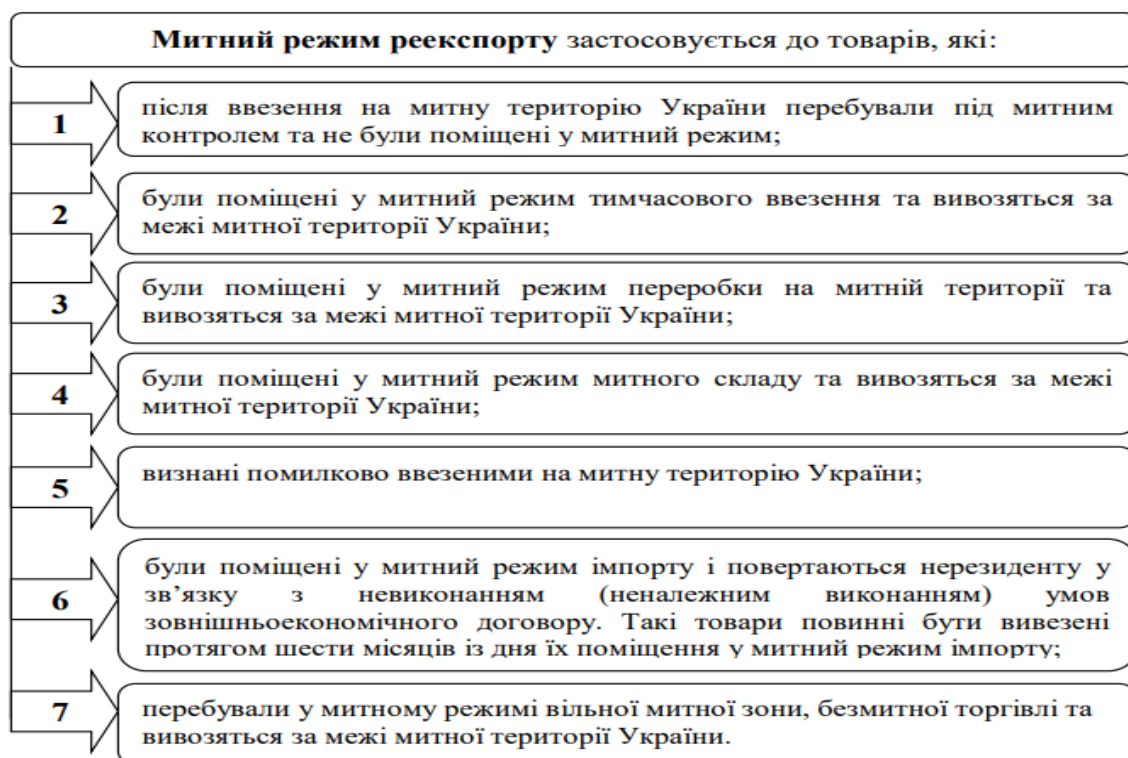

Рис. 6.3. Вимоги до товарів, що можуть бути поміщені у митний режим реекспорту згідно Митного кодексу України

Переміщення товарів у митному режимі транзиту здійснюється як прохідний або внутрішній транзит, або каботаж (рис. 6.4).

Під каботажем розуміється перевезення українських та іноземних товарів

шляхом завантаження їх на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортування в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження. При цьому товари, ввезені на митну територію України морським (річковим) судном, допускаються до каботажного перевезення між митними органами або в межах одного митного органу після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, на іноземне судно.

Митний режим транзиту завершується вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, за межі митної території України. Таке вивезення здійснюється під контролем митного органу призначення. При ввезенні товарів на митну територію України з метою подальшого їх поміщення у відповідний митний режим митний режим транзиту завершується фактичним доставленням товарів до митного органу призначення. Митний режим транзиту також припиняється у разі конфіскації товарів, їх повної втрати у наслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

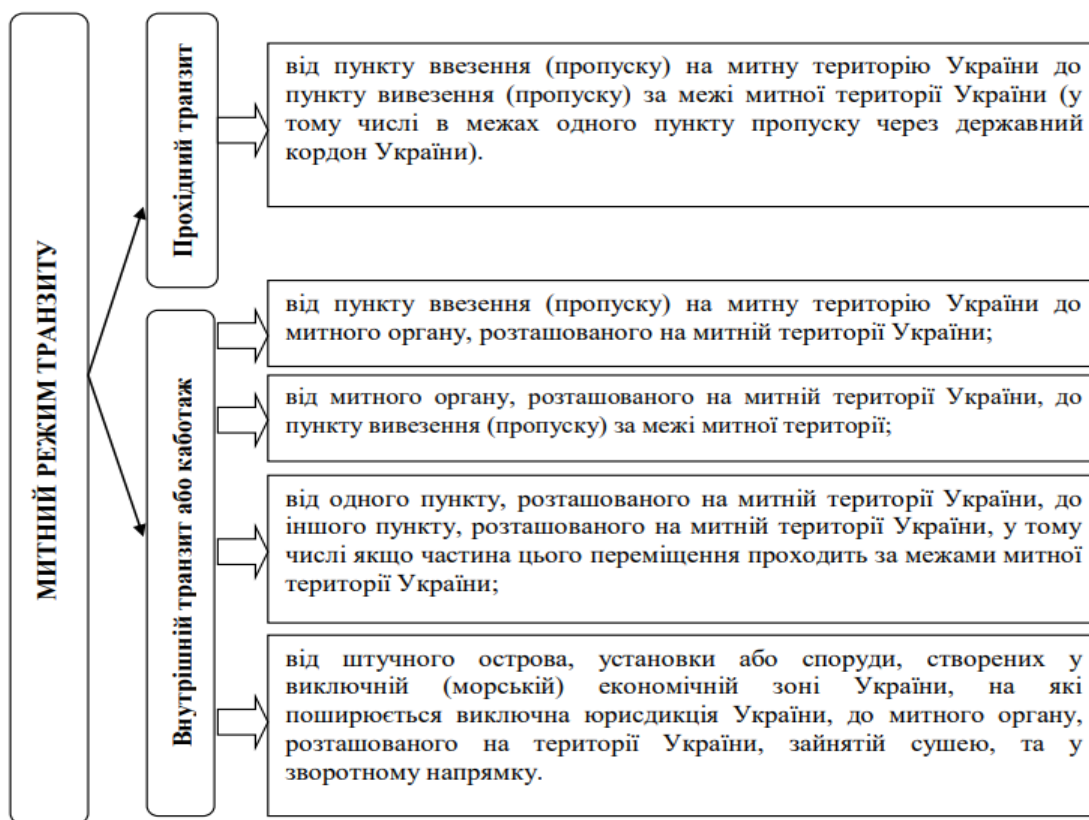

Рис. 6.4. Види транзиту

Тимчасове ввезення – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного

зносу в результаті їх використання.

Митний режим тимчасового ввезення може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем. Законодавством України з питань державної митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення в митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації.

Забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення здійснюється шляхом:

- 1) застосування міжнародного митного документа, що містить чинну міжнародну гарантію сплати митних платежів, встановлених законом на імпорту товарів;

- 2) надання фінансової гарантії у порядку, передбаченому Митним кодексом України.

Під міжнародним митним документом мається на увазі документ на тимчасове ввезення, що приймається як митна декларація і дозволяє ідентифікувати товари та містить міжнародну чинну гарантію на покриття ввізного мита і податків. До таких документів належать: книжка АТА (використовується для тимчасового ввезення товарів, за винятком транспортних засобів) та книжка CPD (використовується для тимчасового ввезення транспортних засобів).

Іноземні товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, зберігають статус іноземних товарів.

Тимчасове вивезення – це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання. Митний режим тимчасового вивезення може бути застосований до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України.

Українські товари, поміщені в митний режим тимчасового вивезення, зберігають статус українських товарів. Митний режим тимчасового вивезення завершується шляхом реімпорту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх в інший митний режим.

Митний склад – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Товари, що ввозяться на митну територію України і розміщуються на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через

державний кордон України, поміщуються у митний режим митного складу на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, підписаного електронним цифровим підписом. Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу не може перевищувати 1095 днів від дня поміщення цих товарів у зазначений митний режим. Строк зберігання в митному режимі митного складу підакцизних товарів, іноземних товарів, які були попередньо поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення або переробки на митній території України, а також продуктів переробки не може перевищувати 365 днів від дня поміщення їх у митний режим митного складу.

Іноземні товари, поміщені в митний режим митного складу, зберігають статус іноземних товарів. Українські товари, поміщені в митний режим митного складу, втрачають статус українських товарів з моменту відшкодування сум податку на додану вартість відповідно до положень Податкового кодексу України.

Вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

Згідно ст. 430 Митного кодексу України вільна митна зона це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Поміщення українських товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів. Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. Поміщення товарів у митний режим вільної митної зони, а також зміна цього митного режиму здійснюються митним органом, у зоні діяльності якого знаходиться така зона.

Іноземні товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, зберігають статус іноземних товарів. Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у вільній митній зоні, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони. Українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, отримують статус іноземних товарів.

Випуск у вільний обіг продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, здійснюється зі сплатою митних платежів та процентів, що підлягали б сплаті у разі перенесення строків сплати митних платежів у зв'язку з наданням розстрочення або відстрочення їх сплати.

Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для

міжнародного сполучення, та на повітряних і водних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У митний режим безмитної торгівлі поміщуються іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України. Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі, а також зміна цього митного режиму здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний магазин безмитної торгівлі. Товари можуть перебувати в митному режимі безмитної торгівлі протягом всього строку їх придатності для споживання та/або використання. Протягом строку перебування у цьому митному режимі товари знаходяться під митним контролем.

Іноземні товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, зберігають статус іноземних товарів, а українські – отримують статус іноземних товарів.

Переробка на митній території – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки. Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. У процесі переробки іноземних товарів не допускається використання українських товарів (крім палива та енергії), на які законом встановлено вивізне мито. Товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки протягом всього строку перебування в цьому режимі знаходяться під митним контролем. Митні органи можуть проводити їх перевірку у будь-якої особи, яка здійснює операції з переробки таких товарів.

Переробка за межами митної території – це митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту. Операції з переробки можуть включати власне переробку (обробку, монтаж, демонтаж тощо) або ремонт товарів.

Повне звільнення від оподаткування митними платежами застосовується до товарів, які були поміщені у митний режим переробки за межами митної території та в межах визначеного строку повертаються на митну територію України:

- 1) у тому самому стані, в якому вони були вивезені за межі митної території України;
- 2) у відремонтованому вигляді, якщо ремонт проведено в рамках гарантійних зобов'язань.

Знищення або руйнування – це митний режим, відповідно до якого іноземні

товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорту цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається митним органом безоплатно протягом трьох робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви. У разі відмови у видачі дозволу митний орган зобов'язаний у зазначений строк письмово або в електронній формі повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про підстави відмови.

Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, митний орган письмово пропонує декларантові обрати цей митний режим. За згоди власника товарів з пропозицією митного органу ці товари поміщуються в митний режим відмови на користь держави.

Знищенню або руйнуванню можуть підлягати наступні товари:

- 1) лікарські і наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори;
- 2) неякісна та небезпечна продукція;
- 3) військова, мисливська, спортивна вогнепальна зброя та боєприпаси до неї;
- 4) холодна і пневматична зброя;
- 5) вибухові речовини;
- 6) спеціальні засоби, заряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби індивідуального захисту, засоби активної оборони та засоби для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів.

Відмова на користь держави – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь. У митний режим відмови на користь держави поміщуються іноземні товари. Іноземні товари поміщуються у даний митний режим із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі митного органу. Відповідальність за неправомірне розпорядження товарами шляхом їх поміщення в митний режим відмови на користь держави несе декларант. Митні органи не відшкодовують будь-які майнові претензії осіб, які мають повноваження щодо товарів, від яких декларант відмовився на користь держави.

6.2. Сутність, значення та мета митного оформлення товарів

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Митні формальності становлять сукупність юридичних дій, що підлягають виконанню суб'єктами ЗЕД та органами контролю. При цьому, сукупність митних

формальностей і порядок їх виконання визначають митні процедури, що застосовуються до товарів переміщуваних через митний кордон України.

В загальному вигляді митне оформлення – це сукупність дій (процедур), які пов’язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

Митне оформлення товарів є вимогою митного законодавства, виконання якої обов’язкове як суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності, так і громадянами, які переміщують товари і транспортні засоби через державний кордон. Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також забезпечення статистичного обліку переміщення товарів через митний кордон України. Такі процедури проводяться шляхом засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів та транспортних засобів, а також оформлення результатів такого контролю. Митне оформлення здійснюється у місцях розташування підрозділів митного оформлення митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів, незалежно від територіальної реєстрації суб’єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Митному оформленню товарів передують попередні операції головною метою яких є сприяння прискоренню митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також здійсненню передбачених Митним кодексом України митних процедур. Під попередніми операціями розуміють дії, що виконуються до початку митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Умови та порядок застосування попередніх операцій не залежать від країни походження товарів або країни їх відправлення і передбачають:

- подання документів митним органам у пунктах пропуску на митному кордоні України;
- інформування митних органів про намір ввезти товари на митну територію України та про намір вивезти товари за межі митної території України;
- доставка товарів та документів у місце, визначене митним органом.

Основними повноваженнями митних органів в процесі митного оформлення товарів є засвідчення початку митного контролю та митного оформлення шляхом проставлення відповідних відміток на митній декларації та товаросупровідних документах. Процедура митного оформлення має бути здійснена протягом однієї доби з моменту пред’явлення товарів та транспортних засобів до митного контролю та митного оформлення при наданні відповідним чином оформленої митної декларації та супровідних документів. Процедури митного оформлення товарів виконуються виключно посадовими особами митних органів з метою застосування засобів державного (тарифного і нетарифного) регулювання ввезення, вивезення чи транзиту товарів та інших предметів.

З метою переміщення товарів, із застосуванням митних режимів визначених митним законодавством України, можна виділити декілька місць

митного оформлення. В загальному митне оформлення товарів, що вивозяться з України резидентами або ввозяться на митну територію країни, крім переміщення товарів через територію України в режимі транзиту, здійснюється у будь-якому митному органі з обов'язковим їх пред'явленням.

При переміщенні транспортних засобів митною територією України на умовах транзиту, митне оформлення здійснюється митним органом, в зоні діяльності якого починається транзитне переміщення. Митне оформлення товарів, що переміщуються нерезидентами через митний кордон України на підставі книжок (карнетів) А.Т.А., здійснюється митним органом, розташованим у пункті пропуску через державний кордон.

Транспортні засоби, що використовуються резидентами та нерезидентами для переміщення товарів через митний кордон України, підлягають митному оформленню разом з переміщуваними товарами, за винятком морських, річкових і повітряних суден, митне оформлення яких здійснюється в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

Митне оформлення розпочинається після подання митному органу митної декларації, а також усіх необхідних для здійснення митного контролю та оформлення документів, відомостей щодо товарів і транспортних засобів, які підлягають митному оформленню. Прийняття товарів, предметів і документів до митного оформлення здійснюється шляхом проставлення відповідних відміток на митній декларації та товаросупровідних документах.

Процедури митного оформлення не можуть відбуватись без особи, яка виступає уповноваженою здійснювати митне оформлення товарів у задекларовані режими. Такими особами виступають декларанти, які можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, які пред'являються ними для такого оформлення. У випадку застосування такої форми митного контролю як огляд та переогляд товарів і транспортних засобів присутність декларантів під час митного оформлення є обов'язковою.

Отже, система митного оформлення вантажів виступає важливою складовою як митної політики держави, так і митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Запровадження конкретних правил митного контролю і митного оформлення вантажів є досить серйозним інструментом за допомогою якого держава може регулювати, стимулювати або встановлювати певні заборони чи обмеження, що може трактуватись як серйозна протекціоністська перешкода для суб'єктів ЗЕД.

6.3. Характеристика митних документів та специфіка їх застосування

Особи, які переміщують через митний кордон України товари та інші предмети або здійснюють діяльність контроль за якою покладено на митні органи зобов'язані надавати цим органам документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Документи необхідні для здійснення митного контролю і митного оформлення товарів подаються митним органам при переміщенні товарів через

митний кордон, а також при здійсненні інших контрольних функцій покладених на такі органи. Перелік документів, які потрібно для митного контролю та митного оформлення товарів і інших предметів залежить від характеру переміщуваних товарів, декларованого митного режиму і здійснюваних митних процедур. Сукупність таких документів в сучасній митній практиці прийнято називати зовнішньоекономічною документацією.

До митних документів відносять в основному ті документи, які виступають підставою для випуску товарів на митну територію України, а також при вивезенні товарів за межі цієї території. Основними митними документами є митні декларації всіх типів і видів, рішення про визначення країни походження та коду товарів. Не менш важливими документами, які оформлюються виключно в митних цілях виступають доповнюючі митні декларації – декларація митної вартості, сертифікат країни походження товарів, документи, що підтверджують право на пільгу зі сплати митних платежів. Митна декларація виступає письмовою заявою встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури. Виділяють такі основні типи митних декларацій як імпорتنі, експортні і транзитні декларації.

Кожній формі декларації притаманні основні функціональні завдання щодо розкриття змісту і характеру проведеної зовнішньоекономічної операції, використання їх як додаткових носіїв інформації.

До вантажів, які прямують транзитом, через митну територію України, тимчасово ввозяться чи вивозяться, тобто підлягають митному оформленню в митних режимах транзиту, тимчасового ввезення (вивезення) застосовуються книжки (карнети) А.Т.А. Використання карнетів А.Т.А. здійснюється відповідно до положень Стамбульської конвенції про тимчасове ввезення.

Крім митних декларацій до митних документів відносять попередні повідомлення. Попереднє повідомлення оформляється в тих випадках коли суб'єкт ЗЕД має намір ввезти на митну територію України товари. Оформлення даного документу здійснюється з метою контролю доставки товарів.

Декларація митної вартості товарів представляє собою заяву, яка містить інформацію про митну вартість товарів і виступає обов'язковим документом, потрібним для митного оформлення. Така декларація подається декларантом одночасно із необхідними для проходження митного контролю та митного оформлення товарів документами.

Важливим документом в процесі митного оподаткування виступає сертифікат походження товарів. Цей документ необхідний для визначення країни походження товару, що імпортується. Його важливість полягає у тому, що даний документ може свідчити про наявність пільг при застосуванні митного тарифу. Під сертифікатом країни походження товарів розуміють документ спеціально установленої форми, який підтверджує, що товари вироблені в чітко визначеній країні, і який містить інформацію для їх ідентифікації.

З метою забезпечення контролю з боку митних органів за правомірністю

використання пільгового режиму оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України митним законодавством передбачено подання спеціальних документів, які засвідчують право на отримання пільг в оподаткуванні при переміщенні товарів через митний кордон України. До документів, що використовуються для підтвердження застосування податкових пільг в обкладенні ввізним або вивізним митом, податком на додану вартість або акцизним податком, відносять спеціальні реєстри, свідоцтва про реєстрацію препаратів (наприклад, лікарських засобів, препаратів для лікарського призначення). Також до відповідних митних документів можна віднести сертифікати країни походження товарів, якими підтверджено право на застосування пільги.

При ввезенні на митну територію України товарів і матеріальних цінностей, які призначені для виконання угод про розподіл продукції, підтверджуючим документом виступає договір або контракт з інвестором. Якщо поставка обладнання відбувається в межах угоди укладеної між урядом України з іншими державами, то відповідним документом на одержання пільги може виступати довідка органу виконавчої влади (наприклад, довідка органу центральної виконавчої влади про підтвердження пільг в оподаткуванні товарів, що надходять у рамках міжнародних договорів з надання матеріально-технічної допомоги).

Для здійснення митного контролю та митного оформлення подаються транспортні документи, які безпосередньо супроводжують товари і транспортні засоби, що переміщуються через державний кордон. Транспортні документи виписуються перевізником товарів для підтвердження факту прийняття товарів і інших предметів до перевезення. В таких документах зазначаються реквізити перевізник, осіб імпортера чи експортера товарів. Складним і одночасно важливим інститутом зовнішньоекономічної діяльності виступає зовнішньоекономічний договір (контракт). Під таким документом у вітчизняному законодавстві розуміють договір або контракт як «матеріально оформлену угоду двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, який спрямований на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності».

До комерційних документів відносяться: рахунок (проформа-рахунок), специфікація, рахунок-фактура, пакувальний лист, сертифікат якості тощо. Документи комерційного характеру виписуються у валюті контракту. Рахунок-фактура виписується на партію товарів, що відправляються, у ньому містяться відомості про кількість товару, ціну за одиницю товару і загальну суму партії товару, що відправляється, а також дата, найменування та адреса продавця та покупця, номер контракту, скорочений опис товару, відомості щодо кількості місць та упаковки, умови доставки та інші необхідні дані.

До дозвільних документів відносяться різного виду дозволи державних органів на які покладено повноваження регулювання деяких зовнішньоекономічних операцій. Основними документами, що дозволяють переміщення товарів і інших предметів через митний кордон України є: довідка про декларування валютних цінностей; експортні та імпортні ліцензії; дозволи

закладів Міністерства охорони здоров'я України; дозволи міністерства культури; разова (індивідуальна) ліцензія на здійснення зовнішньоекономічної операції (Мінекономіки України); дозвільні документи органів Держстандарту; сертифікат якості відповідних органів; ліцензія НБУ на операції з валютними цінностями та ін.

6.4. Митні формальності при митному оформленні товарів із використанням митної декларації

Митне оформлення передбачає виконання відповідних митних формальностей, які представляють собою сукупність дій митних органів пов'язаних з прийняттям до митного оформлення, перевіркою та оформленням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа. Послідовність дій показана на рис. 6.5.

Рис. 6.5. Послідовність виконання митних формальностей при митному оформленні товарів

Результати виконання митних формальностей вносяться до автоматизованої системи митного оформлення (АСМО). У разі виникнення затримки у виконанні митної формальності, до автоматизованої системи вноситься відповідна відмітка. Митна декларація на паперовому носії, яка подається декларантом, вводиться до АСМО у вигляді електронної копії митної

декларації та декларації митної вартості, за допомогою інформаційного термінала.

Перевірка електронних митних декларацій та електронних документів проводиться з використанням АСМО в автоматичному режимі у порядку черговості їх надходження. Під час виконання митних формальностей за електронною митною декларацією декларанту за допомогою АСМО надсилається інформація про:

- отримання митним органом електронних документів;
- результат проведення формато-логічного контролю правильності заповнення граф електронної митної декларації;
- занесення документу до єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України (ЄАІС митних органів України);
- реєстраційний номер, присвоєний електронній митній декларації;
- прийняття електронної митної декларації митним органом для оформлення;
- відмову в прийнятті електронної митної декларації до оформлення; – необхідність надання додаткових документів;
- необхідність пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного огляду;
- відмову в митному оформленні товарів, задекларованих за електронною митною декларацією;
- завершення митного оформлення товарів за митною декларацією.

На початковому етапі, митні формальності за митною декларацією, яка заповнена у звичайному порядку, відбуваються через її реєстрацію. Процедура реєстрації передбачає повноцінну перевірку встановленим вимогам, що оформлення та подання електронної копії митному органу, у якому присвоюється даному документу реєстраційний номер.

Перевірка митної декларації здійснюється на основі поданих документів: рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару. Загалом процедура перевірки передбачає контроль за правильністю заповнення граф митної декларації із використанням програмного забезпечення.

Прийняття митної декларації для оформлення здійснюється шляхом проставлення на митних деклараціях і документах відбитка штампа підрозділу митного контролю. При здійсненні митного оформлення митної декларації виконуються митні формальності, що передбачають перевірку дотримання строків подання митної декларації та наявності відміток про завершення переміщення товарів. Контроль співставлення (автоматизоване порівняння) даних, які містяться в електронній копії митної декларації, та інших документах, поданих для митного оформлення, зокрема:

- 1) співставлення реквізитів уповноваженого банку;
- 2) співставлення курсу валюти України до іноземної валюти;
- 3) перевірка наявності діючих (не скасованих) спеціальних санкцій, застосованих до українського суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;
- 4) співставлення з картками відмови та митних декларацій, в оформленні яких відмовлено;

5) співставлення відомостей, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України;

6) співставлення відомостей про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування;

7) співставлення з інформацією, що надходить з митних та правоохоронних органів іноземних держав.

На завершальному етапі митного оформлення посадовими особами митного органу виконуються митні формальності шляхом перевірки відомостей про виконання митних формальностей, сформованих за результатами оцінки ризику та перевірки правильності нарахування митних та інших платежів, правильності заповнення граф 47 та В митної декларації, контроль і облік векселів. Крім того, фактом завершення митного оформлення є проставлення на митній декларації відповідної особистої номерної печатки посадової особи та зазначення дати та часу завершення митного оформлення і внесення цієї інформації до автоматизованої системи митних органів.

Митне оформлення товарів завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту їх пред'явлення митному органу.

Строк митного оформлення може бути продовжений, на час виконання митних формальностей виключно у разі:

- 1) виконання митних формальностей поза місцем розташування органу;
- 2) підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;
- 3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів;
- 4) виявлення порушень митних правил;
- 5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;
- 6) подання додаткових документів, які свідчать про відсутність факту порушення порядку визначення митної вартості товарів;
- 7) призупинення митного оформлення у випадку порушення прав інтелектуальної власності.

6.5. Основи декларування товарів і транспортних засобів

Сутність декларування полягає у тому, що особа шляхом подачі заяви за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) надає точні відомості про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомості, необхідні для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії або їх електронні (скановані) копії, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, на яку накладено електронний підпис, та інших електронних

документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках, а також електронних (сканованих) копій паперових документів, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи. Оптимізація процесу декларування товарів ґрунтуватись на зменшенні паперового документообігу і підвищенні значення електронного декларування за принципом «єдиного вікна». Тобто такий процес повинен бути реалізований через безконтактну форму співпраці суб'єктів ЗЕД і посадових осіб митних органів.

Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог законодавства України при переміщенні товарів через митний кордон. Сьогодні митним кодексом визначено декілька видів митних декларацій: митна декларація, заповнена у звичайному порядку; попередня; тимчасова; періодична; спрощена; додаткова.

Бланки єдиного адміністративного документа використовуються для оформлення митних декларацій (митної декларації, заповненої у звичайному порядку, попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової митних декларацій). Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється з використанням форми МД-2, до якої у разі потреби можуть додаватися доповнення форми МД-6 та додаткові аркуші форми МД-3 або специфікація форми МД-8. В одній митній декларації на бланку єдиного адміністративного документа може бути задекларовано не більш як 999 товарів. Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється на партію товарів, що переміщуються через митний кордон України на підставі одного зовнішньоекономічного договору (контракту). У разі наявності в партії товарів, що можуть декларуватись з поданням замість митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа іншого документа, декларування таких товарів здійснюється з поданням такого іншого документа.

Під митною декларацією, заповненою у звичайному порядку, розуміється митна декларація, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявлений митний режим. Оформлення митним органом митної декларації, заповненої у звичайному порядку, є випуском товарів у заявлений митний режим.

Попередня митна декларація подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України. Попередня митна декларація подається декларантом або уповноваженою ним особою митному органу, в зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред'явлені для митного оформлення, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей.

Якщо декларант або уповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної

декларації у звичайному порядку, вона може подати митному органу тимчасову митну декларацію на такі товари за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов'язання про подання додаткової декларації у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

Якщо під час митного оформлення товарів митним органом бралися проби (зразки) цих товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи), випуск таких товарів до одержання результатів відповідних досліджень (аналізу, експертиз), якщо вони не підпадають під дію встановлених законодавством України заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України, може бути здійснений митним органом за тимчасовою митною декларацією у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Спрощена митна декларація використовується для декларування та випуску в заявлений митний режим товарів, декларантом яких є підприємство, яке має авторизацію на застосування спрощення «процедура спрощеного декларування». Спрощена митна декларація може подаватися безпосередньо підприємством, яке має авторизацію на застосування спрощення «процедура спрощеного декларування», або від його імені підприємством, яке отримало авторизацію АЕО-Б і має дозвіл на здійснення митної брокерської діяльності.

Спрощена митна декларація відповідно до вимог, установлених митним законодавством Європейського Союзу, містить зменшений обсяг відомостей (порівняно з митною декларацією, заповненою у звичайному порядку), який є достатнім для ідентифікації товарів. Разом із спрощеною митною декларацією до митного органу подається лише рахунок або інший документ, який визначає вартість товару.

Спрощена митна декларація подається для декларування:

1) товарів, які переміщувалися у вантажних відправленнях автомобільним або залізничним транспортом, та декларуються у митні режими: імпорту; митного складу; переробки на митній території; тимчасового ввезення; вільної митної зони; реімпорту;

2) товарів, що поміщуються у митний режим імпорту після поміщення в митний режим митного складу;

3) товарів, які для вивезення за межі митної території України у вантажних відправленнях авіаційним, водним, автомобільним або залізничним транспортом декларуються у митні режими: експорту; реекспорту; тимчасового вивезення; переробки за межами митної території.

Строк подання додаткової декларації до спрощеної декларації залежно від строку використання підприємством процедури спрощеного декларування становить:

1) 15 днів - у разі, якщо строк використання підприємством процедури спрощеного декларування не перевищує одного року;

2) 30 днів - у разі, якщо строк використання підприємством процедури спрощеного декларування перевищує один рік.

У разі подання відповідно до статей 259-260-1 Кодексу попередньої,

тимчасової, спрощеної або періодичної митної декларації декларант або уповноважена ним особа повинні протягом строків, визначених відповідно до Кодексу, подати митному органу додаткову декларацію, яка містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою, спрощеною або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

У разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів з дати випуску товарів.

У разі випуску товарів за спрощеною митною декларацією підприємство зобов'язане подати до митного органу, який здійснив такий випуск, додаткову декларацію (додаткові декларації) на такі товари та сплатити митні та інші платежі, якими відповідно до законодавства України обкладаються товари під час поміщення їх у відповідний митний режим, протягом строків, визначених відповідно до цього Кодексу.

Додаткова декларація також може бути подана для сплати мита на товари, що ввезені на митну територію України та випущені у відповідний митний режим із звільненням або умовним звільненням від сплати мита і використані у виробництві інших товарів, та якщо така сплата є умовою набуття виробленими в Україні товарами походження з України та це передбачено законами України та/або міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У разі якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідоме, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів з дати випуску товарів.

Додаткова декларація подається до відповідного митного органу, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова, спрощена або періодична митна декларація.

Контрольні питання:

1. *Надайте визначення поняття «митний режим».*
2. *Назвіть митні режими, закріплені в Митному кодексі України.*
3. *Охарактеризуйте зміст та особливості митного режиму реімпорт.*
4. *Які митні платежі сплачуються при розміщенні товарів у митному режимі реекспорт?*
5. *Охарактеризуйте зміст та особливості митного режиму транзит.*

Література: [4-6, 10, 14, 22-23, 25, 52, 57]

Тема 7. Митне оформлення та декларування товарів

- 7.1 Сутність, значення та мета митного оформлення товарів
- 7.2 Характеристика митних документів та специфіка їх застосування
- 7.3 Особливості подання пасажирської митної декларації
- 7.4 Діяльність митного брокера

7.1 Сутність, значення та мета митного оформлення товарів

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Митні формальності становлять сукупність юридичних дій, що підлягають виконанню суб'єктами ЗЕД та органами контролю. При цьому, сукупність митних формальностей і порядок їх виконання визначають митні процедури, що застосовуються до товарів переміщуваних через митний кордон України.

В загальному митне оформлення – це сукупність дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

Митне оформлення товарів є вимогою митного законодавства, виконання якої обов'язкове як суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, так і громадянами, які переміщують товари і транспортні засоби через державний кордон. Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також забезпечення статистичного обліку переміщення товарів через митний кордон України. Такі процедури проводяться шляхом засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів та транспортних засобів, а також оформлення результатів такого контролю. Митне оформлення здійснюється у місцях розташування підрозділів митного оформлення митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів, незалежно від територіальної реєстрації суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Митному оформленню товарів передують попередні операції головною метою яких є сприяння прискоренню митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також здійсненню передбачених Митним кодексом України митних процедур. Під попередніми операціями розуміють дії, що виконуються до початку митного оформлення товарів і транспортних засобів. Умови та порядок застосування попередніх операцій не залежать від країни походження товарів або країни їх відправлення і передбачають:

- подання документів митним органам у пунктах пропуску на митному кордоні України;
- інформування митних органів про намір ввезти товари на митну територію України та про намір вивезти товари за межі митної території України;
- доставка товарів та документів у місце, визначене митним органом.

Основними повноваженнями митних органів в процесі митного

оформлення товарів є засвідчення початку митного контролю та митного оформлення шляхом проставлення відповідних відміток на митній декларації та товаросупровідних документах. Процедура митного оформлення має бути здійснена протягом однієї доби з моменту пред'явлення товарів та транспортних засобів до митного контролю та митного оформлення при наданні відповідним чином оформленої митної декларації та супровідних документів. Процедури митного оформлення товарів виконуються виключно посадовими особами митних органів з метою застосування засобів державного (тарифного і нетарифного) регулювання ввезення, вивезення чи транзиту товарів та інших предметів.

З метою переміщення товарів, із застосуванням митних режимів визначених митним законодавством України, можна виділити декілька місць митного оформлення. В загальному митне оформлення товарів, що вивозяться з України резидентами або ввозяться на митну територію країни, крім переміщення товарів через територію України в режимі транзиту, здійснюється у будь-якому митному органі з обов'язковим їх пред'явленням.

При переміщенні транспортних засобів митною територією України на умовах транзиту, митне оформлення здійснюється митним органом, в зоні діяльності якого починається транзитне переміщення. Митне оформлення товарів, що переміщуються нерезидентами через митний кордон України на підставі книжок (карнетів) А.Т.А., здійснюється митним органом, розташованим у пункті пропуску через державний кордон.

Транспортні засоби, що використовуються резидентами та нерезидентами для переміщення товарів через митний кордон України, підлягають митному оформленню разом з переміщуваними товарами, за винятком морських, річкових і повітряних суден, митне оформлення яких здійснюється в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

Митне оформлення розпочинається після подання митному органу митної декларації, а також усіх необхідних для здійснення митного контролю та оформлення документів, відомостей щодо товарів і транспортних засобів, які підлягають митному оформленню. Прийняття товарів, предметів і документів до митного оформлення здійснюється шляхом проставлення відповідних відміток на митній декларації та товаросупровідних документах.

Процедури митного оформлення не можуть відбуватись без особи, яка виступає уповноваженою здійснювати митне оформлення товарів у задекларовані режими. Такими особами виступають декларанти, які можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, які пред'являються ними для такого оформлення. У випадку застосування такої форми митного контролю як огляд та переогляд товарів і транспортних засобів присутність декларантів під час митного оформлення є обов'язковою.

Отже, система митного оформлення вантажів виступає важливою складовою як митної політики держави, так і митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Запровадження конкретних правил митного контролю і митного оформлення вантажів є досить серйозним інструментом за

допомогою якого держава може регулювати, стимулювати або встановлювати певні заборони чи обмеження, що може трактуватись як серйозна протекціоністська перешкода для суб'єктів ЗЕД.

7.2 Характеристика митних документів та специфіка їх застосування

Особи, які переміщують через митний кордон України товари та інші предмети або здійснюють діяльність контроль за якою покладено на митні органи зобов'язані надавати цим органам документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Документи необхідні для здійснення митного контролю і митного оформлення товарів подаються митним органам при переміщенні товарів через митний кордон, а також при здійсненні інших контрольних функцій покладених на такі органи. Перелік документів, які потрібно для митного контролю та митного оформлення товарів і інших предметів залежить від характеру переміщуваних товарів, декларованого митного режиму і здійснюваних митних процедур. Сукупність таких документів в сучасній митній практиці прийнято називати зовнішньоекономічною документацією.

До митних документів відносять в основному ті документи, які виступають підставою для випуску товарів на митну територію України, а також при вивезенні товарів за межі цієї території. Основними митними документами є митні декларації всіх типів і видів, рішення про визначення країни походження та коду товарів. Не менш важливими документами, які оформлюються виключно в митних цілях виступають доповнюючі митні декларації – декларація митної вартості, сертифікат країни походження товарів, документи, що підтверджують право на пільгу зі сплати митних платежів.

Митна декларація виступає письмовою заявою встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури. Фактично це один із документів, який використовується в обліку податкового кредиту ПДВ (рис. 7.1).

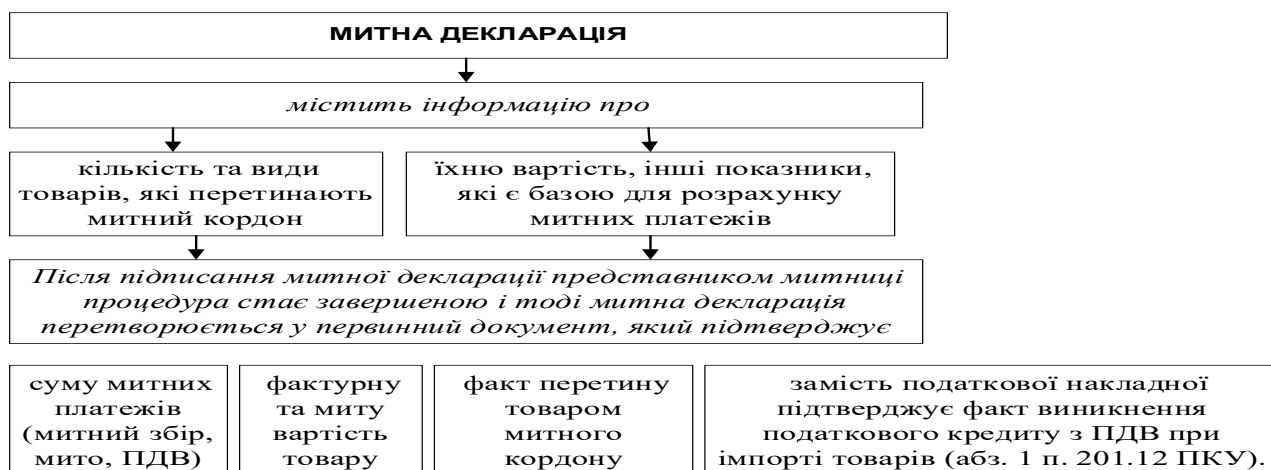

Рис. 7.1. Особливості митного декларування

Митна декларація містить інформацію про кількість та види товарів, які перетинають митний кордон та їхню вартість, інші показники, які є базою для розрахунку митних платежів. Після підписання митної декларації представником митниці процедура стає завершеною і тоді митна декларація перетворюється у первинний документ, який підтверджує:

- суму митних платежів (митний збір, мито, ПДВ);
- фактурну та миту вартість товару;
- факт перетину товаром митного кордону;
- замість податкової накладної підтверджує факт виникнення податкового кредиту з ПДВ при імпорті товарів абз. 1 п. 201.12 Податкового кодексу України, далі – ПК).

Застосування тих чи інших видів митних декларацій врегульовано Митним кодексом України та Положенням про митні декларації, яке затверджене постановою КМУ від 21.05.2012 р. № 450. А для заповнення митної декларації знадобиться Порядок заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа, який затверджений наказом Мінфіну від 30.05.2012 № 651 (рис. 7.2). Види митних декларацій та їхнє призначення наведено у таблиці нижче (табл. 7.1).

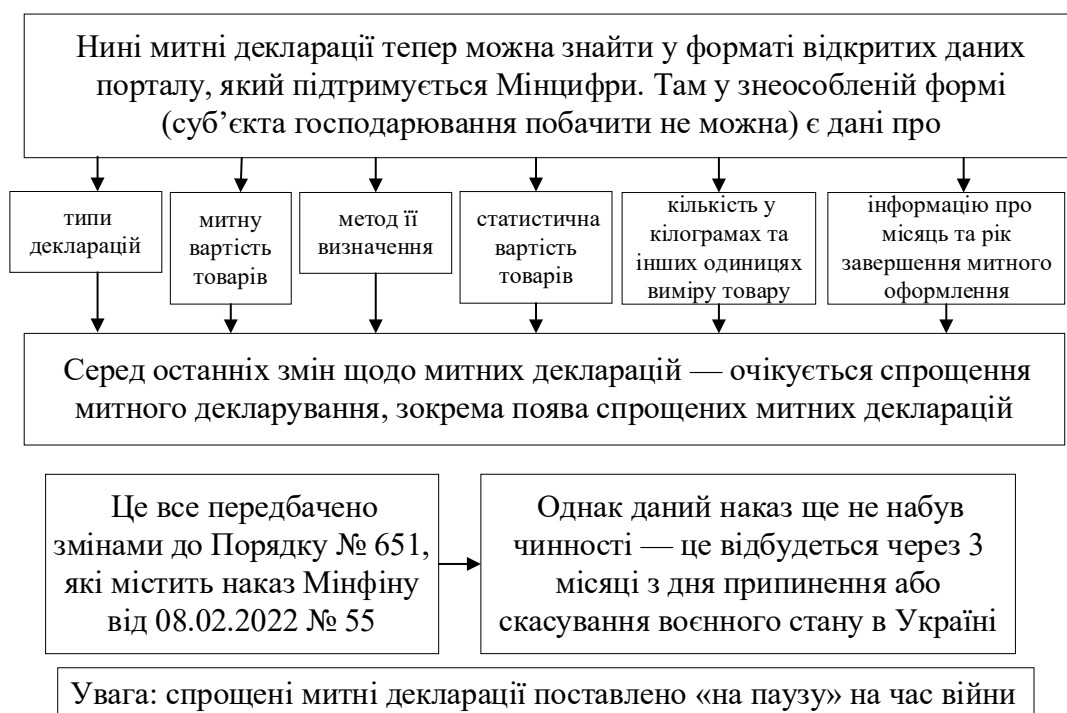

Рис. 7.2. Оновлення у сфері митного декларування

Кожній формі декларації притаманні основні функціональні завдання щодо розкриття змісту і характеру проведеної зовнішньоекономічної операції, використання їх як додаткових носіїв інформації.

Окрім наведених вище є ще один тип митної декларації – транзитна декларація. Однак у Класифікатор № 1011 змін не вносили, тому окремого літерного коду дані декларації не мають. Через це у вищенаведеній таблиці з деклараціями транзитні декларації не згадувалися.

Таблиця 7.1

Види митних декларацій та їх призначення

№	Вид митної декларації	Призначення	Літерний код*	Нормативне регулювання
1	Звичайна (заповнена у звичайному порядку)	У стандартних ситуаціях подається саме цей вид декларації. Для її подачі необхідно знати повні відомості про товари, транспортні засоби комерційного призначення	АА	ст. 258 МКУ , п. 14 Положення № 450
2	Попередня	Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний кордон України та доставлення до митного органу призначення (як на ввезення, так і на транзит)	ЕЕ	ст. 94, МКУ , ст. 259 МКУ
3	Тимчасова	Ситуація, коли звичайну декларацію подати неможливо, так як ще недостатньо відомостей про товари. Недостатність може бути у незнанні точних кодів товарів за УКТ ЗЕД (необхідне дослідження товарів), є суперечності в коді УКТ ЗЕД з митниками, кількість товару можна визначити тільки через його навантаження/вивантаження, ціну товару треба рахувати за спеціальною формулою	ТК (кількісні характеристики після навантаження) ТФ (ціна за формулою) ТН (код УКТ ЗЕД – після дослідження, додаткової інформації)	ст. 260 МКУ , п. 29 Положення № 450
4	Періодична	Переміщення одних і тих же товарів однією і тією ж особою декілька разів за 180 днів (мінімум 2). Це може здійснюватися суднами закордонного плавання, трубопроводами, лініями електропередач. Також вона стосується припасів, періодичних друкованих видань, а також товарів	РР	ст. 260 МКУ , п. 21 Положення № 450
5	Спрощена	Використовується для декларування та випуску в заявлений митний режим товарів (як на ввезення, так і на вивезення), підприємством, яке має авторизацію на застосування спрощення «процедура спрощеного декларування». Авторизація на застосування «процедура спрощеного декларування» надається підприємству, яке відповідає критеріям, визначеним пп. 1, 2 та 4 ч. 3 ст. 12 МКУ	СД	ст. 260¹ МКУ , п. 32 Положення № 450
6	Додаткова	Подається, якщо подавалися періодична, тимчасова, на внесення змін, періодична або спрощена декларації. Додаткова декларація містить уточнення відомостей про товари, їхня кількісні характеристики, коди, вартість і т.д. Також додаткова декларація може вносити зміни до попередньої	ДР (до періодичної) ДТ (до тимчасової) ДМ (внесення змін) ДЕ (до попередньої) ДС (до спрощеної)	ст. 261 МКУ

Транзит – це митний режим, за яким товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між митними органами однієї чи кількох країн або в межах зони діяльності одного митного органу без:

будь-якого використання цих товарів;

сплати митних платежів;

застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД (ч. 1 ст. 90 МК).

Правила заповнення транзитних декларацій містить Порядок реалізації положень Конвенції про процедуру спільного транзиту на території України, який затверджений наказом Мінфіну від 07.10.2022 № 325 (далі – Порядок № 325). За ним існують два типи транзитних декларацій:

електронна – це митна декларація, подана за допомогою засобів електронного опрацювання даних (електронної транзитної системи, ЕТС);

у паперовій формі – це митна декларація, що приймається митним органом відповідно до ст. 26 Доповнення I Конвенції про процедуру спільного транзиту на території України. Такі декларації використовуються більше як виняток, зокрема у ситуації, коли товари транспортуються мандрівниками, які не мають прямого доступу до ЕТС, або коли ЕТС відмовила.

Транзитна декларація заповнюється на товари, що переміщуються або підлягають переміщенню у режимі транзиту:

від — митниці відправлення (одного авторизованого вантажовідправника);

до — митниці призначення (іншого авторизованого вантажоодержувача);

Вантаж перевозиться при цьому в окремому вантажному місці, контейнері, пакуванні чи транспортному засобі комерційного призначення.

Після завершення митного оформлення з електронної системи роздруковується транзитний супровідний документ (ТСД) за формою з Додатка 5 Порядку № 325. Щодо транзитних декларацій, то від Державної митної служби існують Методичні рекомендації щодо заповнення митної декларації на товари при їх поміщенні у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту (2023).

Нині митні декларації тепер можна знайти у форматі відкритих даних порталу, який підтримується Мінцифри. Там у знеособленій формі (суб'єкта господарювання побачити не можна) є дані про типи декларацій, митну вартість товарів та метод її визначення, статистична вартість товарів, інформацію про місяць та рік завершення митного оформлення, кількість у кілограмах та інших одиницях виміру товару та інші дані митних декларацій (митна декларація: зразок заповнення).

До вантажів, які прямують транзитом, через митну територію України, тимчасово ввозяться чи вивозяться, тобто підлягають митному оформленню в митних режимах транзиту, тимчасового ввезення (вивезення) застосовуються книжки (карнети) А.Т.А. Використання карнетів А.Т.А. здійснюється відповідно до положень Стамбульської конвенції про тимчасове ввезення.

Митну декларацію зазвичай складає митний брокер на основі поданих декларантом документів: ЗЕД-договору, інвойсу, специфікацій на товар. Також митну декларацію може оформити й сам декларант за допомогою спеціального програмного забезпечення (рис. 7.3).

Електронна митна декларація використовується одночасно з митними деклараціями на паперовому носії. Електронну копію митної декларації можна завантажити з Електронного кабінету митної служби. Для цілей бухгалтерського обліку дублювати електронну копію паперовою потреби немає (ч. 3 ст. 257 МК).

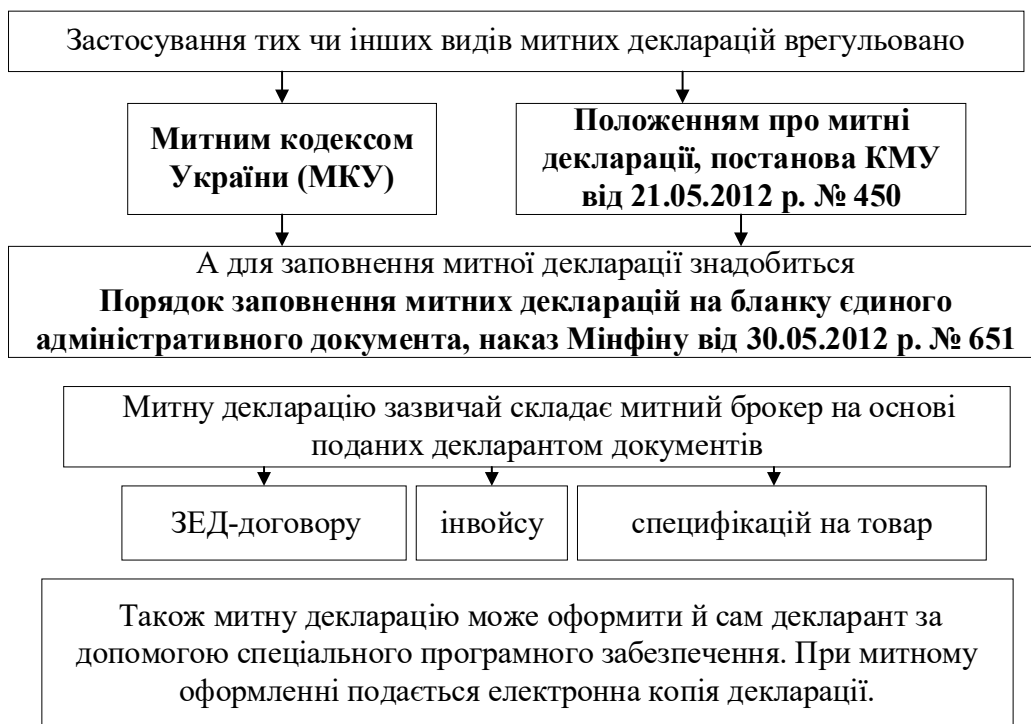

Рис. 7.3. Особливості застосування митних декларацій

Митна декларація застосовує єдину форму незалежно від напрямку переміщень. Відрізняються вони тільки літерним позначенням.

Кодування типів декларацій (рис. 7.4):

Тип декларації мають свій шифр, який використовують податківці. Подається він у вигляді «XXYYZZ», де:

XX – код напрямку переміщення;

YY – код відповідного митного режиму;

ZZ – один з кодів АА, ТК, ТФ, ТН, ЕА, ДР, ДТ, ДЕ, ДМ.

ЛІТЕРНІ ПОЗНАЧЕННЯ У ФОРМІ МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ		
Напрямок переміщення	Літерний код	Призначення*
вивезення	ЕК	експорт, реекспорт, тимчасове вивезення, митний склад
ввезення	ІМ	імпорт, реімпорт, тимчасове ввезення, митний склад
транзит	ТР	транзит прохідний, транзит внутрішній
* всі митні режими та їхні коди містяться у Класифікаторі митних режимів , який затверджений наказом Мінфіну від 20.09.2012 № 1011		

Рис. 7.4. Кодування типів декларацій

Наприклад, митна декларація «ЕК10ТК» – це тимчасова експортна митна декларація оформлена на вивезення товару у митному режимі експорту, «ЕК11АА» – це звичайна митна декларація оформлена на вивезення товару у

митному режимі реекспорту (приклад) і т.д.

Такі цифри (код) наводяться в графі 1 митної декларації.

Кодування транзитної декларації здійснюється через ідентифікаційний номер переміщення – MRN (Master Reference Number), який присвоюється митницею відправлення, що свідчить про прийняття такої декларації до митного оформлення. Також MRN – реєстраційний номер транзитної декларації в ЕТС (п. 1 розд. I Порядку № 325).

Один примірник митної декларації призначений для декларування однієї партії товару. Митна декларація на сьогодні суб'єктами господарювання складається, якщо митна вартість товарів перевищує суму, еквівалентну 150 євро (п. 3 Положення № 450, також абз. 2 пп. 196.1.17 ПК).

Така ж сума – 150 євро – встановлена й для звичайних громадян-фізосіб (абз. 3 пп. 196.1.17 ПК).

При складанні митних декларацій діють такі терміни (рис. 7.5):

Рис. 7.5. Вартісна межа та терміни декларування

45 днів – на подачу додаткової митної декларації, якщо оформлялася тимчасова (ч. 1 ст. 260 МК);

10 днів – на подачу митної декларації з дати доставлення товарів до митного органу. Якщо товар протягом 30 днів не потрапив у митний режим чи на склад тимчасового зберігання, він вважається таким, що належить ДМС.

У загальному випадку митне оформлення має вкладатися у 4 години з моменту пред'явлення митниці товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які підлягають митному оформленню, за умови, що подані всі необхідні документи та відомості про товари (див. ч. 1 ст. 255 МК). Можливе перевищення даного строку при проведенні аналізів, експертиз, порушенні митних правил (див. ч. 2 ст. 255 МК).

Закінчення оформлення посвідчується відповідними відмітками митниці на самій митній декларації та супровідних, товаро-транспортних документах. В електронній декларації такі відмітки робляться в електронній формі (електронний підпис/печатка).

Експортна митна декларація ЕК10 відрізняється лише наповненням реквізитів та іншими митними режимами (див. вище таблицю, напрям переміщення – вивезення). Звичайно, що ПДВ у ній не буде та інших особливостей, які пов'язані виключно з імпортом. Якщо у графі 22 «Валюта та загальна сума з розрахунком» проставляється цифра у гривнях, то в лівому підрозділі цієї графи має стояти код «1».

Товари, які були поміщені в режим експорту перестають бути українським з моменту їхнього вивезення за межі України. Якщо товари були розміщені за межами України, то вони втрачають статус українських з моменту їхнього переміщення в режим експорту.

Датою виникнення податкових зобов'язань з ПДВ при вивезенні товарів за межі митної території України дата оформлення митної декларації, яка засвідчує факт перетину митного кордону України (індивідуальна податкова консультація ДПС від 12.02.2020 № 567/6/99-00-07-03-02-06/ІПК). Наприклад, дане роз'яснення актуально, коли вивезення товару та оформлення декларації потрапило на різні податкові періоди.

Особливістю експортних декларацій (експорт, реекспорт, переробка на митній території) є те, що вони можуть оформлятися в автоматичному режимі (пілотний проєкт митниці, наказ ДМС від 07.05.2020 № 167):

тестування за критеріями;

якщо декларація низькоризикова – окреме оформлення.

Крім митних декларацій до митних документів відносять попередні повідомлення. Попереднє повідомлення оформляється в тих випадках коли суб'єкт ЗЕД має намір ввезти на митну територію України товари. Оформлення даного документу здійснюється з метою контролю доставки товарів.

Декларація митної вартості товарів представляє собою заяву, яка містить інформацію про митну вартість товарів і виступає обов'язковим документом, потрібним для митного оформлення. Така декларація подається декларантом одночасно із необхідними для проходження митного контролю та митного оформлення товарів документами.

Важливим документом в процесі митного оподаткування виступає сертифікат походження товарів. Цей документ необхідний для визначення країни походження товару, що імпортується. Його важливість полягає у тому, що даний документ може свідчити про наявність пільг при застосуванні митного тарифу. Під сертифікатом країни походження товарів розуміють документ спеціально установленої форми, який підтверджує, що товари вироблені в чітко визначеній країні, і який містить інформацію для їх ідентифікації.

З метою забезпечення контролю з боку митних органів за правомірністю використання пільгового режиму оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України митним законодавством передбачено подання спеціальних документів, які засвідчують право на отримання пільг в оподаткуванні при

переміщенні товарів через митний кордон України. До документів, що використовуються для підтвердження застосування податкових пільг в обкладенні ввізним або вивізним митом, податком на додану вартість або акцизним податком, відносять спеціальні реєстри, свідоцтва про реєстрацію препаратів (наприклад, лікарських засобів, препаратів для лікарського призначення). Також до відповідних митних документів можна віднести сертифікати країни походження товарів, якими підтверджено право на застосування пільги.

При ввезенні на митну територію України товарів і матеріальних цінностей, які призначені для виконання угод про розподіл продукції, підтверджуючим документом виступає договір або контракт з інвестором. Якщо поставка обладнання відбувається в межах угоди укладеної між урядом України з іншими державами, то відповідним документом на одержання пільги може виступати довідка органу виконавчої влади (наприклад, довідка органу центральної виконавчої влади про підтвердження пільг в оподаткуванні товарів, що надходять у рамках міжнародних договорів з надання матеріально-технічної допомоги).

Для здійснення митного контролю та митного оформлення подаються транспортні документи, які безпосередньо супроводжують товари і транспортні засоби, що переміщуються через державний кордон. Транспортні документи виписуються перевізником товарів для підтвердження факту прийняття товарів і інших предметів до перевезення. В таких документах зазначаються реквізити перевізник, осіб імпортера чи експортера товарів.

Складним і одночасно важливим інститутом зовнішньоекономічної діяльності виступає зовнішньоекономічний договір (контракт). Під таким документом у вітчизняному законодавстві розуміють договір або контракт як «матеріально оформлену угоду двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, який спрямований на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності».

До комерційних документів відносяться: рахунок (проформа-рахунок), специфікація, рахунок-фактура, пакувальний лист, сертифікат якості тощо. Документи комерційного характеру виписуються у валюті контракту.

Рахунок-фактура виписується на партію товарів, що відправляються, у ньому містяться відомості про кількість товару, ціну за одиницю товару і загальну суму партії товару, що відправляється, а також дата, найменування та адреса продавця та покупця, номер контракту, скорочений опис товару, відомості щодо кількості місць та упаковки, умови доставки та інші необхідні дані.

До дозвільних документів відносяться різного виду дозволи державних органів на які покладено повноваження регулювання деяких зовнішньоекономічних операцій. Основними документами, що дозволяють переміщення товарів і інших предметів через митний кордон України є: довідка про декларування валютних цінностей; експортні та імпорتنі ліцензії; дозволи закладів Міністерства охорони здоров'я України; дозволи міністерства

культури; разова (індивідуальна) ліцензія на здійснення зовнішньоекономічної операції (Мінекономіки України); дозвільні документи органів Держстандарту; сертифікат якості відповідних органів; ліцензія НБУ на операції з валютними цінностями та ін.

7.3. Особливості подання пасажирської митної декларації

Пасажирська митна декларація (ПМД) — це митна декларація для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності.

ПМД застосовується в усіх випадках, коли Митним кодексом України передбачено, що здійснюється письмове декларування в порядку, встановленому для громадян.

Порядок заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності (далі Порядок), затверджується наказом Міністерства фінансів України (діє від 28.05.2012 року № 614).

ПМД заповнюється власноручно громадянином, який досяг 16-річного віку, або уповноваженою ним особою і засвідчується його особистим підписом до подання товарів для митного контролю. Відомості про товари, що переміщуються через митний кордон України громадянами, які не досягли 16-річного віку та/або є недієздатними особами чи особами, цивільна дієздатність яких обмежена, зазначаються в деклараціях осіб, які їх супроводжують.

Відомості, що наводяться в ПМД, зазначаються громадянином українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування.

Відомості, що не вмістилися на одному бланку декларації (основному аркуші), зазначаються громадянином на окремих бланках декларації (додаткових аркушах), у яких повторюються відомості пункту 1, а пункти (підпункти), що не використовуються, перекреслюються Z-подібною лінією. При цьому у верхньому правому куті лицьового боку кожного додаткового аркуша декларації громадянином робиться запис «Додатковий аркуш». Заповнені додаткові аркуші є невід'ємною частиною декларації.

У декларації зазначаються такі відомості:

- відомості про особу: прізвище, ім'я, по батькові, країна постійного проживання, громадянство; паспортні дані;
- напрямок пересування (країни відправлення/призначення);
- наявність з особою неповнолітніх дітей і їхня кількість;
- відомості про транспортний засіб особистого користування: марка, рік випуску, об'єм двигуна за реєстраційними й технічними документами; номер кузова; мета переміщення транспортного засобу (тимчасове ввезення/транзит/зворотне вивезення);
- відомості про товари, переміщення яких через державний кордон України

обмежено або заборонено;

- відомості про товари, що підлягають обов'язковому письмовому декларуванню та/або оподаткуванню митними платежами; товари за дозвільними документами; товари за бажанням громадянина або на вимогу митного органу (найменування та характерні ознаки товару, номер і дата дозвільного документа, вага/кількість товару, вартість у валюті України або в євро).

Посадові особи митних органів не мають права заповнювати декларацію, змінювати чи доповнювати відомості, зазначені в декларації, за винятком унесення до неї відомостей, що належать до компетенції митних органів. ПМД не приймається до митного оформлення посадовою особою митного органу:

- при заповненні декларації, форма якої відрізняється від установленної;
- заповненні декларації з порушенням вимог Порядку;
- заповненні декларації олівцем;
- заповненні декларації з виправленнями та/або підчищеннями.

У таких випадках громадянином або уповноваженою особою заповнюється нова декларація з дотриманням вимог Порядку.

Разом з ПМД для митного контролю та митного оформлення товарів громадянином або уповноваженою особою залежно від мети переміщення, виду транспорту, найменування товару, способу переміщення та інших факторів, що впливають на митні процедури, подаються такі документи:

1) документи, що посвідчують особу та підтверджують країну постійного проживання громадянина або уповноваженої особи (паспорт або інший документ громадянина, що дає йому право на перетин державного кордону України; документи, що підтверджують громадянство (підданство) громадянина; документи, що підтверджують країну постійного проживання громадянина (з відповідними відмітками));

2) товарні чеки, ярлики, рахунки тощо, які можна ідентифікувати з наявними товарами, або інший документ, який підтверджує вартість товару (за наявності);

3) товарно-транспортні документи на перевезення товарів: залізнична, авіаційна, автомобільна накладна, коносамент, накладна, багажні документи тощо (за наявності);

4) документи, що підтверджують право на застосування звільнення від оподаткування (за наявності); документи, які відповідно до законодавчих актів видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України (у випадках, установлених законодавством);

5) документи, що підтверджують право вчиняти дії, пов'язані з поданням товарів митним органам для митного контролю та митного оформлення при переміщенні їх через митний кордон України, або по- іншому розпоряджатися зазначеними товарами (за наявності);

6) документи, що підтверджують право власності на транспортний засіб особистого користування;

7) зобов'язання про зворотне ввезення/вивезення або транзит товарів;

8) документи, що підтверджують зняття готівки з рахунків банків (фінансових установ) (у випадках, установлених законодавством).

З моменту прийняття декларації посадовою особою митного органу для оформлення вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а громадянин або уповноважена особа несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації.

Кожна особа, яка прямує через митний кордон України, до початку митного оформлення заповнює пасажирську митну декларацію (ПМД) в одному примірнику. Особи, які заповнюють митну декларацію, повинні вказати в ній точну кількість місць багажу, що їм належить, у тому числі ручну поклажу, а також суму та інші відомості про валюту, коштовності та інші предмети, про які йдеться в декларації і які особи подають для митного оформлення. Предмети, валюта, цінності, що підлягають декларуванню, але не були зазначені в митній декларації і виявлені під час митного контролю (огляду), визначаються предметами порушення митних правил або контрабандою. Такі самі наслідки настають, коли особи повідомляють неправильні відомості при усному опитуванні.

Якщо під час заповнення декларації будуть виявлені неточності в записах пасажирів, питання слід з'ясувати на місці і в декларацію мають бути внесені відповідні зміни особою, яка прямує через державний кордон України, або співробітником митниці з відміткою останнього в кожному випадку на декларації «Виправленому з (такого-то) на (таке-то) вірити» і з проставленням у цьому місці додаткового відтиску особистої номерної печатки. Записи цифрами і словами кількості місць ручної поклажі і багажу, суми валюти, кількості ювелірних та інших виробів обводяться інспектором суцільною лінією так, щоб виключити можливі додаткові записи. Митна декларація з указаною пасажиром датою та підписом завіряється особистою печаткою інспектора митниці, який здійснював митний контроль і митне оформлення.

Оформлена митними органами декларація є юридичним документом на право вільного переміщення через митний кордон України зазначених у ній речей, валюти, цінностей та інших предметів, і в той же час підставою для притягнення громадян до адміністративної чи кримінальної відповідальності за надання в декларації завідомо неправдивих відомостей. ПМД, заповнена громадянами України при виїзді за кордон та іноземними громадянами при в'їзді в Україну, залишається в них на весь час перебування за кордоном або в Україні і є підставою для безперешкодного ввезення або вивезення зазначених у ній речей, валют і цінностей.

Загублені митні декларації не відновлюються, а особи, які їх загубили, позбавляються права на безперешкодне переміщення зазначених вище речей, валюти і цінностей.

7.4 Діяльність митного брокера

Глава 59 Митного кодексу України визначає особливості митної брокерської діяльності.

Митний брокер – це підприємство, якому надано авторизацію на провадження митної брокерської діяльності та яке надає послуги митного представництва, а також послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, в інтересах іншої особи від її імені або від власного імені.

Митний брокер провадить митну брокерську діяльність у будь-якому митному органі України.

Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються відповідним договором.

Під час провадження митної брокерської діяльності підприємство має дотримуватися умов, визначених в авторизації на провадження митної брокерської діяльності, а також не допускати випадків невідповідності критерію та умовам надання відповідної авторизації.

За вчинення правопорушень, пов'язаних із провадженням митної брокерської діяльності, митний брокер несе відповідальність, встановлену цим Кодексом та іншими законами України.

Авторизація на провадження митної брокерської діяльності надається підприємству, яке відповідає:

- 1) критерію, визначеному пунктом 1 частини третьої статті 12 Кодексу;
- 2) умовам, визначеним пунктами 2 і 4 частини четвертої статті 14 Кодексу.

Рішення про надання авторизації на провадження митної брокерської діяльності приймається за заявою про надання авторизації в порядку, передбаченому главою 3 Кодексу.

У разі зупинення, скасування або анулювання авторизації на провадження митної брокерської діяльності прийняття митних декларацій, поданих таким митним брокером, забороняється.

Агент з митного оформлення - це фізична особа - резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення, у будь-якому митному органі України.

Інформація, отримана митним брокером та його працівниками – агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер.

Інформація, отримана митним брокером та його працівниками - агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер, у процесі виконання митних формальностей, може використовуватися виключно для цілей виконання цих формальностей.

За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер та його працівники – агенти з митного оформлення несуть відповідальність відповідно до закону.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте поняття «митне оформлення».
2. Вкажіть мету митного оформлення товарів.
3. Вкажіть типи митних декларацій, що використовуються при митному оформленні товарів.
4. На якому етапі контролю виявляються помилки у заповненні митної декларації?
5. Охарактеризуйте митні режими, які використовуються в Україні.

Література: [4-6, 10, 14, 18, 22-23, 25-26, 52, 57]

Тема 8. Цифрові інновації у сфері митного оформлення товарів

- 8.1. Особливості організації та правового регулювання «Єдиного вікна»
- 8.2. Оцінювання ефективності реформаційних змін
- 8.3. Перспективні напрями удосконалення митних процедур

8.1. Особливості організації та правового регулювання «Єдиного вікна»

Митним кодексом України, а саме главою 5, визначено інформаційні технології та електронні інформаційні ресурси у митній справі. Митна справа здійснюється з використанням інформаційних технологій, у тому числі заснованих на системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення, що функціонують на національному та/або міжнародному рівні.

Впровадження систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, здійснюється відповідно до законодавства. Під час їх впровадження митні органи проводять консультації з усіма безпосередньо заінтересованими сторонами.

У митній справі можуть застосовуватися системи, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані митними органами, та можуть бути сумісними з аналогічними системами, що використовуються в Європейському Союзі, або мати інтерфейс інтеграційної взаємодії з ними.

Системи, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані митними органами, є державною власністю і закріплюються за відповідними митними органами.

Можливість використання для здійснення митної справи систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення, а також порядок і умови їх застосування визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Створення та функціонування єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів, автоматизованої системи митного оформлення та

єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» забезпечуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, також забезпечує функціонування на національному рівні електронної транзитної системи та їх складових, що використовуються для цілей процедури спільного транзиту, передбаченої Конвенцією про процедуру спільного транзиту.

Власне розроблення програмного забезпечення для митних органів здійснюється спеціалізованим підрозділом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Для виконання передбачених Кодексом митних формальностей використовується автоматизована система митного оформлення, що входить до складу єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України. У разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів митні формальності виконуються в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Для виконання митних формальностей, передбачених Конвенцією про процедуру спільного транзиту, обміну інформацією та взаємодії між митними органами, у тому числі іноземних держав, використовується електронна транзитна система, що входить до складу інформаційних систем митних органів.

Електронна транзитна система, що функціонує на національному рівні, може використовуватися для виконання митних формальностей та забезпечення контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення внутрішнім транзитом.

З метою забезпечення взаємодії між єдиною автоматизованою інформаційною системою митних органів та інформаційними системами декларантів, митних брокерів та інших осіб у процесі здійснення митних формальностей центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, надає можливість використання відповідних веб-сервісів та інших електронних сервісів, доступних через мережу Інтернет.

Особи можуть подавати заяви, звернення, запити, скарги, інші документи, подання яких до митних органів передбачено законодавством, в електронній формі.

Митні органи можуть надсилати особам, установам та організаціям, уповноваженим органам іноземних держав запити, акти, довідки, рішення та інші документи, складання та надсилання яких митними органами передбачено законодавством, в електронній формі.

У випадках, якщо цим Кодексом встановлено вимогу щодо накладення електронного підпису на необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення документи, подання яких митним органам передбачено цим Кодексом в електронній формі, таке накладення здійснюється шляхом використання кваліфікованого або удосконаленого електронного підпису, що базується на

кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, відповідно до вимог Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги».

При цьому електронна ідентифікація користувачів систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, для отримання ними електронних послуг, доступу до сервісів може бути виконана з використанням електронного підпису або іншого засобу електронної ідентифікації відповідно до вимог Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Рішення та інші документи, передбачені цим Кодексом, які створюються митними органами під час реалізації повноважень, можуть видаватися у вигляді електронних документів відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг».

У випадках, встановлених законодавством з питань митної справи, електронні документи перетворюються у візуальну форму, придатну для сприйняття її змісту людиною, у форматі, що унеможливорює у подальшому внесення змін до них. Рішення та інші документи, що надаються митними органами в електронній формі у випадках, передбачених цим Кодексом, підлягають засвідченню уповноваженою посадовою особою митного органу шляхом накладення кваліфікованого або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису уповноваженої особи, відповідно до вимог Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги».

Формати, структура документів, зазначених у частинах першій і другій цієї статті, протоколи обміну даними та інші технічні специфікації визначаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, з оприлюдненням відповідної інформації на своєму офіційному веб-сайті.

Митні органи та їх посадові особи для виконання завдань, визначених цим Кодексом, мають право на безоплатне отримання кваліфікованих електронних довірчих послуг, які надаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Підтвердження відповідності систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення.

Підтвердження відповідності систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення здійснюється відповідно до законодавства.

За експлуатацію в митних органах систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, без застосування комплексної системи захисту інформації або системи управління інформаційною безпекою з підтвердженою відповідністю відповідно до вимог законодавства про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах та про забезпечення кібербезпеки, керівник центрального органу виконавчої

влади, що реалізує державну митну політику, несе відповідальність згідно із законом.

Необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення документи (крім документів, що містять таємну інформацію), подання яких митним органам передбачено цим Кодексом та іншими законами України, надаються митним органам іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму «єдиного вікна» відповідно до цього Кодексу у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис.

Замість документа, що містить таємну інформацію, з використанням механізму «єдиного вікна» у формі електронного документа, на який накладено електронний підпис, передаються відкриті відомості про такий документ: назва (тип) документа, ким виданий (орган, установа, організація), ступінь секретності, дата видачі, реєстраційний номер.

Порядок використання електронних інформаційних ресурсів митних органів визначається цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Взаємодія між декларантами, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється з використанням механізму «єдиного вікна» (у тому числі через особистий кабінет) згідно з Кодексом.

Для здійснення взаємодії, передбаченої частиною першою цієї статті, використовується єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», що входить до складу систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів. Адміністратором та держателем єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Для функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» інформаційно-комунікаційна система митних органів забезпечує можливість обміну інформацією з відповідними інформаційними, електронними комунікаційними, інформаційно-комунікаційними та інформаційно-телекомунікаційними системами інших державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Для забезпечення та контролю за дотриманням вимог щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, передбачених цим Кодексом та іншими законами України, митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо

переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, використовується набір гармонізованих відомостей.

Документи та відомості, надання яких митним органам передбачено цим Кодексом та іншими законами України від інших державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення відповідних дозвільних або контрольних функцій стосовно переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, для здійснення митних формальностей надаються одноразово у формі електронного документа, на який накладено електронний підпис, через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та не потребують дублювання в паперовій формі, крім випадків надання відкритих відомостей про документи, що містять таємну інформацію. Надання митним органам для здійснення митних формальностей паперового примірника документа, що містить таємну інформацію, здійснюється у випадках та порядку, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

Під час взаємодії між декларантами, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" забезпечується додержання вимог щодо конфіденційності інформації.

Інформація, надана декларантами, іншими заінтересованими особами через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», може використовуватися державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, виключно відповідно до компетенції та не може розголошуватися без дозволу особи, якою надано таку інформацію, зокрема, передаватися третім особам, у тому числі іншим державним органам, установам та організаціям, крім випадків, визначених Кодексом.

Гармонізація відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», здійснюється з метою уникнення необхідності неодноразового надання декларантом та іншою заінтересованою особою одних і тих самих відомостей різним державним органам, установам та організаціям, уповноваженим на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Гармонізацію відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, відповідно до рекомендацій та на основі моделі даних Всесвітньої митної організації.

Для гармонізації відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», центральний

орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, затверджує нормативно-технічний документ – набір гармонізованих відомостей для надання через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та забезпечує його систематичний перегляд.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, для забезпечення гармонізації відомостей, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», здійснює:

1) збір та узагальнення даних та супровідних документів, які згідно з цим Кодексом, іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також нормативно-правовими актами, виданими на основі та на виконання цього Кодексу та інших законів України, підлягають поданню відповідними особами до державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) обробку узагальнених даних відповідно до рекомендацій Всесвітньої митної організації;

3) зберігання даних, що надаються через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»;

4) визначення змісту та формату даних для подання через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» відповідно до моделі даних Всесвітньої митної організації;

5) відстеження змін і доповнень до моделі даних Всесвітньої митної організації та рекомендацій Всесвітньої митної організації для подальшого їх використання;

6) розміщення на своєму офіційному веб-сайті інформації про функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»;

7) інші функції, передбачені законодавством, необхідні для забезпечення функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» забезпечує:

1) обмін документами та відомостями стосовно переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України між особами, зазначеними у частині першій цієї статті;

2) передавання державними органами, установами і організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, відповідних дозвільних документів та/або відомостей про включення (виключення) товару до (з) відповідного реєстру митним органам, декларантам та іншим заінтересованим особам у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис;

3) передавання уповноваженими державними органами митним органам, декларантам та іншим заінтересованим особам інформації про встановлені ними відповідно до законів чи міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, заборон на переміщення у відповідному напрямку товарів через митний кордон України;

3-1) передавання Міністерством оборони України інформації про військову техніку та інші товари підрозділів збройних сил, переміщення яких через митний кордон здійснюється з використанням Форми 302;

4) використання митними органами відомостей з відповідних реєстрів та/або документів для контролю за дотриманням встановлених заборон та/або обмежень на переміщення товарів через митний кордон України;

5) надання уповноваженими органами, які проводять заходи офіційного контролю щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту), відомостей про результати проведення таких заходів митним органам, декларантам та іншим заінтересованим особам;

6) використання митними органами інформації, наданої декларантами, іншими заінтересованими особами та державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, для прийняття відповідних рішень щодо пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, їх випуску у відповідний митний режим;

7) регулярне інформування відповідних державних органів, установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, про здійснення митних формальностей на підставі відповідних дозвільних документів або відомостей про наявність (відсутність) товару у відповідному реєстрі, внесеному до єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», шляхом надання інформації про товари, переміщені через митний кордон України за відповідний період (відомості про дозвільний документ або реєстр, митний режим, декларанта, відправника, одержувача, назву країни походження товарів (за наявності), відправлення та призначення, найменування товару, код товару згідно з УКТ ЗЕД, відомості про кількість товару в кілограмах (вага брутто та вага нетто) та в інших одиницях виміру);

8) багаторазове використання одноразово внесеної інформації;

9) можливість координації митними органами проведення заходів офіційного контролю уповноваженими органами;

10) можливість здійснення декларантами, іншими заінтересованими особами сплати відповідних митних платежів, єдиного збору, плати за здійснення митних формальностей митними органами, плати за проведення заходів офіційного контролю уповноваженими органами;

11) передавання декларантами та іншими заінтересованими особами до митних органів передбачених законодавством України з питань митної справи

документів, відомостей, заяв, запитів тощо та отримання зворотної інформації та відповідей від митних органів;

12) розмежування доступу до інформації згідно з компетенцією державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

13) безстрокове збереження інформації, її архівацію та відновлення;

14) листування митного органу з декларантом, утримувачем митного режиму, а також іншими особами щодо направлення повідомлень про проведення документальної перевірки, запитів, наказів та інших документів, що стосуються проведення пост-митного контролю відповідно до норм статті 344-1 Кодексу, та отримання відповідних документів (інформації).

Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» працює постійно (24 години щоденно), крім часу, необхідного для його технічного обслуговування.

Технічне обслуговування єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» проводиться у часові проміжки з незначною кількістю звернень до порталу декларантів, інших заінтересованих осіб.

Інформація про запланований час технічного обслуговування єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» розміщується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, не пізніше, ніж за 24 години до початку його проведення.

У разі виходу з ладу єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» строки, визначені Кодексом, що пов'язані з його роботою, призупиняються на період до відновлення його роботи.

Інформація про вихід з ладу єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та відновлення його роботи невідкладно розміщується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Порядок взаємодії між декларантами, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму «єдиного вікна» затверджується Кабінетом Міністрів України.

Митні органи та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності відповідно до закону можуть обмінюватися будь-якою інформацією, обмін якою прямо не передбачений законодавством України з питань митної справи, зокрема, з метою налагодження співробітництва з питань ідентифікації та протидії ризикам. Такий обмін може відбуватися на основі письмової угоди та передбачати доступ митних органів до електронних інформаційних систем суб'єкта господарювання. Будь-яка інформація, що надається сторонами у ході співробітництва, є конфіденційною, якщо сторони не домовилися про інше.

Захист електронної інформації в системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, та в інформаційних системах суб'єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах, здійснюється в порядку, визначеному законодавством.

Запровадження механізму «Єдиного вікна» для міжнародної торгівлі стало одним із важливих досягнень реформи митниці. Впровадження «Єдиного вікна» у роботу митниці та контролюючих органів було ініційовано Мінфіном, з 1 серпня 2016 року розпочалася практична реалізація постанови Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 № 364 «Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю». Завдяки механізму «Єдиного вікна» відбулось спрощення ведення зовнішньоекономічної діяльності шляхом переведення взаємодії підприємств з митними та контролюючими органами в електронний формат.

Протягом 2016 – 2020 років здійснено низку перетворень: від змін у законодавстві до впровадження інформаційно-технічних рішень для ефективного використання «Єдиного вікна», зокрема, розробки та запуску державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

З прийняттям Закону України від 06.09.2018 № 2530-V «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України», який набрав чинності 4 жовтня 2018 року, скоротилася кількість видів контролю, які проводили державні органи під час переміщення товарів через митний кордон, та почала діяти заборона вимагати у підприємств обов'язкового подання документів у паперовій формі.

З початку 2020 року заходи офіційного контролю із застосуванням веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» проведено у 100% випадках митного оформлення товарів у режим імпорту.

Таким чином, механізм «Єдиного вікна» дозволяє забезпечити:

- 1) якісний контроль за виконанням підприємствами вимог законодавства;
- 2) оперативний обмін інформацією між митницею, підприємствами та державними органами;
- 3) протидію корупції – мінімізація offline-комунікацій під час здійснення контрольних процедур;
- 4) спрощення здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Вдосконалення «Єдиного вікна» створить умови для подальшого покращення умов введення міжнародної торгівлі, зменшення часових та фінансових витрат, необхідних для експортно-імпортних операцій, а також підвищення інвестиційної привабливості України.

Мінфін разом з Держмитслужбою продовжує працювати над розширенням сфери застосування «Єдиного вікна», удосконаленням використання

електронних документів та взаємодії між декларантами, митницею та контролюючими органами.

8.2. Оцінювання ефективності реформаційних змін

На постійній основі нині здійснюється комплексна оцінка зусиль зі впровадження економічних реформ. Останній огляд містить аналіз семи реформаторських кроків країни, здійснених нещодавно. До 249-го випуску Індексу реформ за період з 7 по 20 жовтня потрапило 7 реформ. Дві з них отримали від експертів оцінку +2 бали. Це закон про перезавантаження митниці та закон, який гармонізує митне законодавство України з європейським. Також експерти високо оцінили (+1,5 бала) закон про публічні консультації. Загальна оцінка Індексу – +1 бал (попереднє значення Індексу було +0,6 бала, рис. 8.1).

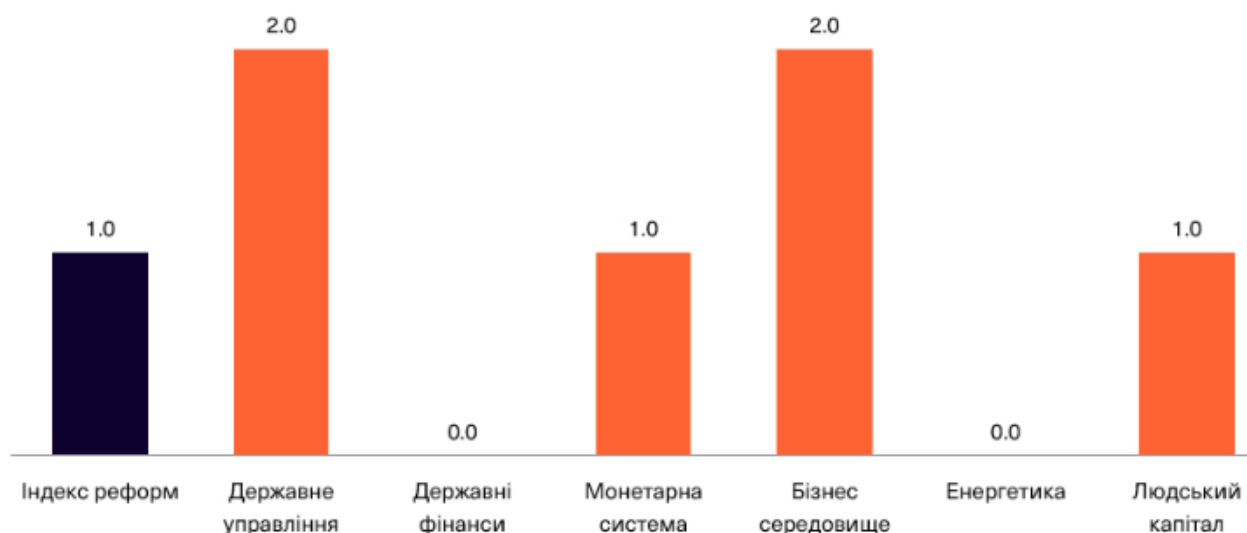

Рис. 8.1. Значення Індексу реформ та його компонентів у поточному раунді оцінювання

Закон №3926-IX імплементує до Митного кодексу України положення митного законодавства Європейського Союзу щодо митних брокерів.

До Митного кодексу вводять концепцію митного представництва аналогічну тій, яка діє в ЄС. Це означає, що уповноважений іншою особою митний брокер (митний представник) може виконувати митні формальності (заповнювати митні декларації, сплачувати митні платежі) через пряме чи непряме представництво. При прямому представництві брокер представляє своїх клієнтів від їхнього імені та діє виключно як агент, тобто не несе жодної відповідальності під час митного оформлення. При цьому винагорода представника буде меншою, а клієнт погоджується нести повну відповідальність. При непрямому представництві брокер діє від власного імені та несе солідарну з клієнтом відповідальність за сплату митних платежів.

До того ж, для здійснення митної брокерської діяльності потрібно буде отримати авторизацію, яка замінить існуючий дозвіл. Підприємствам, які отримають у Держмитслужби авторизацію, буде простіше отримати статус

авторизованого економічного оператора (АЕО), який спрощує провадження митної діяльності.

Статус АЕО засвідчує довіру до підприємства та дозволяє йому швидше проходити через митний кордон. Але отримати авторизацію та передбачені нею вигоди зможуть лише ті підприємства, які дотримуються митного та податкового законодавства, не мають фактів притягнення до кримінальної відповідальності, не були та не перебувають під санкціями, демонструють стійкий фінансовий стан та високий рівень контролю своїх операцій і товарних потоків.

Закон № 3926-IX опубліковано 18 жовтня 2024 року. Частина змін набувають чинності через півроку, інші – одразу після публікації. Так, право першочергового прибуття і перетину держкордону через ЄЧергу встановлене для вантажів компаній-авторизованих економічних операторів (АЕО), які знаходяться під процедурою спільного транзиту (NCTS) та вантажів, які переміщуються із застосуванням книжки МДП (TIR). Нововведення є логічним продовженням змін, що впроваджуються до Митного кодексу України з 2019 року, які встановлювали пріоритет для АЕО у виконанні митних формальностей та використанні спеціально визначеної смуги в пунктах пропуску, а також у митному контролі вантажів TIR. Другим досягненням були зміни 2023 року, які встановили пріоритетність митного контролю для вантажів NCTS. Остання – це нова комп'ютеризована транзитна система (New Computerized Transit System) – це система, яка використовується країнами-учасницями Конвенції про процедуру спільного транзиту. Підприємства подають митні декларації до системи в електронному вигляді для поміщення товарів під процедуру спільного транзиту.

АЕО – авторизований економічний оператор – статус, який підтверджує надійність підприємства і надає йому переваги під час митного оформлення товарів. В Україні АЕО на законодавчому рівні був запроваджений у 2019 році.

Над змінами працювало широке коло фахових експертів, які вболівають за прискорення руху українського експорту через кордон і за наближення митного законодавства України до законодавства ЄС, а також виконання зобов'язань із підвищення використання програми АЕО та процедури NCTS бізнесом. Щоб бізнес був зацікавлений у цьому, йому потрібно пропонувати конкретні відчутні переваги. Першочергове прибуття на кордон та його перетин, особливо в пікові моменти, можуть відіграти значну роль.

8.3. Перспективні напрями удосконалення митних процедур

Реформування української митниці, що зараз реалізується, має цілком конкретне завдання – підготувати Україну до вступу до європейського Митного союзу. Саме таке завдання на митниці необхідно виконати для визнання України готовою до вступу до Європейського Союзу. Орієнтиром для часових меж визначено 2030-й рік, коли має відбутися чергова хвиля розширення ЄС. Це дозволяє бачити зрозумілий графік виконання заходів: коли і яких результатів необхідно досягти, щоб скористатися можливістю горизонту-2030.

Усі зміни, які вже були впроваджені, як, наприклад, «митний безвіз»,

інститут АЕО, ухвалення та оскарження рішень – це удосконалення застосування митних режимів та проходження служби в митних органах за контрактом, запровадження інститутів митного представництва (представництва інтересів підприємств у митних органах) і митного боргу, – підпорядковані єдиній стратегічній меті: вступу України до ЄС. Водночас, що не менш важливо, українська митниця має відповідати стандартам ЄС не лише на момент вступу, але й після набуття членства, тобто мати можливість і потенціал для подальшого розвитку синхронно з митницями країн ЄС.

Україна як учасниця ЄС стане частиною єдиного митного простору Євросоюзу, де відсутні внутрішні митні кордони між країнами, а також зі східним зовнішнім кордоном ЄС. Європейський Митний союз – це єдине законодавство та єдині процедури і правила, функціонування яких забезпечують митники та ІТ-системи. За допомогою взаємосумісних ІТ-систем здійснюється обмін інформацією та взаємодія між митними органами у межах Митного союзу.

Філософія європейського митного союзу відображається через пріоритети: сприяння міжнародній торгівлі, контроль безпеки вантажів, що потрапляють на територію ЄС, збір відповідних митних платежів, легкість митного оформлення для чесного бізнесу та запобігання спробам нечесного бізнесу обійти законодавство. Для цього європейська митниця будується як безпаперова (електронна, Е-Митниця), що визначено законодавчо. Інструментом для її реалізації є стандартизовані ІТ-системи, які розвиваються відповідно до погодженого плану (MASP-C). Надійні ІТ-системи суттєво зменшують роль людського фактору. Такі системи – це шлях до уніфікації митних процедур.

Найбільш принципові поточні напрями реформування української митниці регулярно відзначає Єврокомісія у своїх Висновках (Глава 29: Митний союз). Висновки Єврокомісії є маркером досягнень України та орієнтиром для визначення пріоритетів подальших змін.

Ключовим завданням є приведення національного митного законодавства у відповідність до законодавства ЄС (для стратегічної перспективи – це ухвалення нового Митного кодексу України на основі Митного кодексу ЄС та інших пов'язаних законодавчих актів), а також розробка, запуск, тестування визначених митних ІТ-систем, від яких залежить реалізація / робота митних процедур, передбачених законодавством.

У контексті безпеки товарів, що потрапляють на територію ЄС, та боротьби з контрабандою пріоритетними напрямками, зокрема, є захист прав інтелектуальної власності (IPR) і криміналізація контрабанди.

Надання преференцій для чесного бізнесу відбувається через інструмент авторизацій, зокрема статус АЕО та спрощення в межах процедури спільного транзиту (NCTS). У ЄС наразі ця система розвивається так, щоб митні спрощення для чесного бізнесу були реальними, відчутними, щоб підприємцю було вигідно бути чесним і авторизуватися. В Україні європейська система спрощень приходить на заміну національним спрощенням.

Україна зможе завершити переговори за Главою 29 «Митний союз» з країнами ЄС коли українське митне законодавство буде повністю відповідати митному законодавству ЄС, а ІТ-системи пройдуть оцінку на взаємну операційну

сумісність з ІТ системами ЄС. Тому важливим кроком є рішення про розробку нового Митного кодексу України на основі Митного кодексу ЄС, що уже реалізується групами експертів.

Новий Митний кодекс України буде діяти в пакеті з імплементаційними підзаконними актами, так само як і в ЄС – чинний Митний кодекс ЄС «добудовує» близько 60 імплементаційних актів. Україні важливо обрати оптимальний розподіл норм між більш консервативним, складним для внесення змін Кодексом, та більш «мобільними» імплементаційними актами.

У сфері розробки та запровадження митних ІТ-систем на сьогодні із необхідних 17-ти ІТ-систем запроваджено поки що лише одну — NCTS. Решта 16 – це те, що ми маємо зробити у найближчому майбутньому. Запровадження NCTS – це успішний досвід України, якого ми досягли завдяки консолідації всіх гілок влади за підтримки міжнародних партнерів, і за зразком якого можуть бути імплементовані інші системи. Декілька ІТ-систем, сумісних із системами ЄС, уже знаходяться в стадії розробки як це передбачено Планом цифрового розвитку Держмитслужби, що ґрунтується на згаданому вище MASP-C.

Уже сьогодні значна кількість рішень набула практичного впровадження. Зокрема щодо приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту: 1 жовтня 2022 року Україна стала повноправним членом Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами й розпочала міжнародне застосування NCTS (так званий «митний безвіз»). За цей час Держмитслужба оформила понад 90 тис. транзитних декларацій.

Україна успішно перейшла до Фази 5 NCTS у числі перших 20-ти країн-учасниць Конвенцій. Цей кейс є важливим тому, що NCTS є поки єдиною запровадженою в Україні європейською митною ІТ-системою, і на цьому прикладі Україна пройшла перший іспит на здатність запроваджувати і розвивати європейські митні ІТ-системи синхронно з країнами ЄС.

Перехід від національних спрощень до європейських форматів: системи Авторизованого економічного оператора (АЕО), впровадження транзитних спрощень у спільному транзиті (NCTS) та спрощень, що дозволяють користуватися окремими перевагами під час здійснення митних формальностей усім надійним підприємствам, а не тільки АЕО. У розвитку програми АЕО спостерігається суттєвий прогрес: на сьогодні 46 компаній в Україні отримали 50 авторизацій АЕО.

Було приведено у відповідність до Митного кодексу ЄС непреференційні правила визначення країни походження товарів. Це забезпечило можливість реалізації захисних заходів у межах санкційної політики і торговельного захисту використовуючи однакові з ЄС правила визначення походження товарів.

Запроваджено механізм видання рішень митними органами, зокрема щодо їх перегляду, скасування, анулювання та застосування «права бути почутим», аналогічний тому, що функціонує в ЄС.

Також Україна здійснила низку кроків для уніфікації процедури декларування військової техніки та інших товарів зі стандартами ЄС і НАТО.

У 2023 році Україна приєдналася до Програми ЄС «Митниця», що

дозволить користуватися усіма перевагами співробітництва щодо удосконалення ІТ-систем, обміну інформацією та кращими практиками між працівниками митних органів країн-учасниць.

Розпочато застосування Альтернативних правил походження, які передбачають можливість переробки в Україні товарів з країн ЄС та ЄАВТ і набуття ними українського походження для подальшого експорту на ці ринки між Україною та ЄС у рамках Конвенції Пан-Євро-Мед.

З 1 січня 2024 року вступив у дію Закон України щодо криміналізації контрабанди підакцизних товарів, а з 1 липня цього року – щодо криміналізації контрабанди товарів.

Наприкінці 2023 презентовано звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) – селф-скринінгу (комплексного порівняльного аналізу законодавства України щодо його відповідності праву ЄС).

У січні 2024 Європейська комісія розпочала скринінг законодавства України на відповідність правовим нормам Європейського Союзу, що є обов'язковою процедурою під час входження до ЄС країни-кандидата.

Єврокомісія надала одну з найвищих оцінок в частині «Customs Union» серед країн-претендентів на вступ до ЄС у звіті за 2023 рік.

Ухвалено Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби на основі Багаторічного стратегічного плану розвитку електронної митниці MASP-C.

Мінфін спільно з Держмитслужбою та за сприяння Програми ЄС з підтримки управління державними фінансами (EU4PFM) та Команди підтримки реформ при Мінфіні розпочав розробку проєкту нового Митного кодексу України. Водночас з роботою над новим Митним кодексом для подальшої гармонізації національного митного законодавства із законодавством ЄС Уряд України надав на розгляд Верховної Ради законопроект про внесення змін до діючого Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу ЄС.

Впровадження концепції митного представництва, аналогічної тій, що функціонує в країнах ЄС, є головною концептуальною новацією євроінтеграційних змін до Митного кодексу України, прийнятих Законом України № 3926- IX від 22.08.2024 р.

Передбачено розділити, як митні брокери можуть представляти перед митними органами своїх клієнтів (імпортерів/експортерів):

- прямий митний представник, який діє в інтересах і від імені особи, яку він представляє;
- непрямий митний представник, який діє в інтересах особи, яку він представляє, але від власного імені.

Митні брокери спільно зі своїми клієнтами самостійно обирають формат митного представництва. В залежності від обраного формату митного представництва розмежовуються права, обов'язки та відповідальність між митним брокером та його клієнтом.

Ключова відмінність між прямим і непрямим представництвом полягає в

тому, що непрямий митний представник, подаючи митну декларацію від свого імені, хоч і в інтересах свого клієнта, стає декларантом та у тому числі несе солідарну з ним відповідальність за сплату митних платежів.

Можливість для митних брокерів сплачувати митні платежі зі свого рахунку передоплати в інтересах клієнтів була елементом «непрямого митного представництва».

Контрольні питання:

- 1. Охарактеризуйте основні принципи функціонування системи «Єдиного вікна».*
- 2. Вкажіть як впровадження «Єдиного вікна» вплинуло на швидкість та результативність митного оформлення.*
- 3. Визначте які ключові показники використовуються для оцінки ефективності митних реформ.*
- 4. Вкажіть які зміни плануються для спрощення митного контролю?*
- 5. Охарактеризуйте як міжнародний досвід впливає на розвиток митних процедур в Україні.*

Література: [2-6, 10, 11, 14-15, 17, 20-23, 25, 28, 51-52, 56-57]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. 80 компаній в Україні стали надійними партнерами митниці: чи готовий ваш бізнес? *Державна митна служба України : веб-сайт*. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/80-kompanii-v-ukrayini-stali-nadiinimi-partnerami-mitnitsi-chi-gotovii-vash-biznes-2020>.
2. Authorized Economic Operator. *Aeo.wcoomd.org : website*. URL: <https://aeo.wcoomd.org/>.
3. SAFE Framework of Standards 2021. *Wcoomd.org : website*. URL: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-of-standards.pdf>.
4. Герчаківський С. Д. Митна справа: навч. посіб. Тернопіль: Видавництво «Економічна думка», 2020. 290 с.
5. Годяк А. І., Ілюшук О. М., Павлович-Сенета Я. П. Митне право України : навч. посібн. Львів : СПОЛОМ, 2017. 308 с.
6. Гребельник О. П. Митна справа : підручник / 4-те вид. оновл. та доповн. К.: Центр учбової літератури, 2014. 472 с.
7. Державна митна служба: діяльність, структура та завдання. *iaa.org.ua : веб-сайт*. URL: <https://iaa.org.ua/articles/state-customs-service-activities-structure-and-tasks/>.
8. Деякі питання визнання товарів гуманітарною допомогою та їх використання в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2022 р. № 238. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-2022-%D0%BF#Text>.
9. Деякі питання отримання, розподілу, використання та обліку гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 р. № 824. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2022-%D0%BF#Text>.
10. Єдине вікно для міжнародної торгівлі. *mof.gov.ua : веб-сайт*. URL: https://mof.gov.ua/uk/the_only_window_for_international_trade-472.
11. За 2024 рік товарообіг України склав \$112,3 млрд. *Державна митна служба України : веб-сайт*. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2024-rik-tovaroobig-ukrayini-sklav-1123-mlrd-1966>.
12. Звільнення від оподаткування митними платежами окремих товарів, що ввозяться громадянами. *zk.customs.gov.ua : веб-сайт*. URL: https://zk.customs.gov.ua/Zvil_nennia_vid_opodatкування_tovariv__shcho_vvoziat_sia_hromadianamy.
13. Змінилися правила ввезення громадянами лікарських засобів в Україну. *Державна митна служба України : веб-сайт*. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/zminilisia-pravila-vvezennia-gromadianami-likarskikh-zasobiv-v-ukrayinu-1442>.
14. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. *Представництво України в Європейському Союзі : веб-сайт*. URL: <https://ukraine->

eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes.

15. Індекс реформ: перезавантаження митниці та нові правила для митних брокерів. *ukrinform.ua* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3945173-indeks-reform-perezavantazenna-mitnici-ta-novi-pravila-dla-mitnih-brokeriv.html>.

16. Інформація для подорожуючих. *Державна митна служба України* : веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/informatsiia-dlia-gromadian>.

17. Ківалов С. В., Кормич Б. А. Митна політика України : підручник. Одеса : Юридична література, 2001. 256 с.

18. Контрабанда. Що це і яка нова відповідальність. *legaid.gov.ua* : веб-сайт. URL: <https://legaid.gov.ua/publikatsiyi/kontrabanda-shho-cze-i-yaka-nova-vidpovidalnist/>.

19. Кузьменко О. В., Пастух І. Д., Дорогих В. М., Плугатир М. В. та ін. Митне право: навч. посібник. 2014. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/mutne_pravo/parts/part7.html.

20. Микитенко Т. В., Мельник О. В., Сагайдак І. С. Розвиток інституту авторизованого економічного оператора в Україні в контексті імплементації міжнародних стандартів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-21>.

21. Митна політика та митна безпека України : монографія; за заг. ред. П. В. Пашка, І. Г. Бережнюка. Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. 338 с.

22. Митна політика. *Міністерство фінансів України* : веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>.

23. Митна справа : підручник / за ред. М. І. Крупки; [М. І. Крупка, О. В. Грін, О. Т. Замасло та ін.]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 572 с.

24. Митне оформлення автомобіля. *Державна митна служба України* : веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/mitne-oformlennia-avtomobilia>.

25. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

26. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція): Конвенція від 18.05.1973 р. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text.

27. Перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2025 рік. *7eminar.ua* : веб-сайт. URL: <https://7eminar.ua/news/1892-perelik-tovariv-eksport-ta-import-yakix-pidlyagaje-licenzuvannuyu-ta-kvot>.

28. Питання функціонування авторизованих економічних операторів. *Державна митна служба України* : веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/en/deiaki-pitannia-funktsionuvannia-avtorizovanikh-ekonomichnikh-operatoriv>.

29. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#Text>.

30. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-

VI. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

31. Президент України підписав закони щодо тимчасового спрощення митного оформлення авто з іноземною реєстрацією. *Державна митна служба України* : веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/prezident-ukrayini-pidpisav-zakoni-shchodo-timchasovogo-sproshchennia-mitnogo-oformlennia-avto-z-inozemnoiu-reiestratsiiei-487>.

32. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006.

33. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. №1192-IV. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>.

34. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 р. № 549-IV. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>.

35. Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій: Наказ Міністерства фінансів України від 20.09.2012 р. № 1011. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1011201-12#Text>.

36. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 929. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF#Text>.

37. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>.

38. Про затвердження положень про територіальні органи Держмитслужби: Наказ Державної митної служби України від 29.10.2020 р. № 489. *Customs.gov.ua* : веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennia-polozhen-pro-teritorialni-organi-derzhmitsluzhbi-237>.

39. Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 428. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2012-%D0%BF#Text>.

40. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій за формою єдиного адміністративного документа: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 651. *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12#Text>.

41. Про затвердження Порядку застосування заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності та взаємодії митних органів з правовласниками, декларантами та іншими заінтересованими особами та Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України №281 від 09.06.2020 р. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0549-20#Text>.

42. Про затвердження Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типового положення про комісії з питань етики: Наказ Міністерства охорони здоров'я від 23.09.2009 р. № 690. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-09#n16>.

43. Про затвердження Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону: Наказ Міністерства фінансів України №648 від 30.05.2012 р. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1034-12#Text>.

44. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 р. № 330-XIV. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#n313>.

45. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12/ed20241115#Text>.

46. Про лікарські засоби : Закон України від 28.07.2022 р. № 2469-IX. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text>.

47. Про Митний тариф України : Закон України від 19.10.2022 р. № 2697-IX. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>.

48. Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.03.2022 р. № 379. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379-2022-%D0%BF#Text>.

49. Про порядок встановлення та застосування правила адвалорної частки та виконання виробничих і технологічних операцій: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 р. № 1765. *Законодавство України : веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1765-2006-%D0%BF#Text>.

50. Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України. *zk.customs.gov.ua : веб-сайт*. URL: https://zk.customs.gov.ua/Bil_she_pro_peremishchennia_tovariv_hromadianamy.

51. Пряме і непряме митне представництво: можливі сценарії декларування товарів та роль митного брокера. *Державна митна служба України : веб-сайт*. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/priame-i-nepriame-mitne-predstavnitstvo-mozhlivi-stsenariyi-deklaruvannia-tovariv-ta-rol-mitnogo-brokera-1825>.

52. Результати виконання митними органами фіскальної функції у 2024 році. *Державна митна служба України : веб-сайт*. URL:

<https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rezultati-vikonannia-mitnimi-organami-fiskalnoyi-funktsiyi-u-2024-rotsi-1976>.

53. Русак Д. М. Практика митного регулювання в ЄС: навч. посіб. К., 2023. 300 с.

54. Статистика та реєстри. *Державна митна служба України : веб-сайт*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>.

55. Структура Міністерства. *Міністерство фінансів України : веб-сайт*. URL: https://mof.gov.ua/uk/structure_of_the_ministry_of_finance

56. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України: консультативна робота. *ier.com.ua : веб-сайт*. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf.

57. Шершун А. А. Митні правила в Україні : підручник. Х.: Факт, 2013. 512 с.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Обруч Ганна Володимирівна

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ТА ІННОВАЦІЇ

Конспект лекцій
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
денної та заочної форми здобуття освіти
за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 25.06.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 6,79. Обсяг 3,730 Мб. Зам. № 291/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна